

სანდრო პაპა

მძიე ქსედი
(1661-1683 წწ)

თბილისი
2015

რედაქტორი

იულონ ტოლიაშვილი

XVII ს. საქართველოს სამეფო-სამთავროები-სათვის ძნელბედობის პერიოდია. მხოლოდ გარე-შე მტრების სიძლიერე კი არა, შინაგანი სოციალურ-პოლიტიკური და იდეურ-კულტურული დაქვეითება-დაცემა უწყობდა ხელს ყოველივეს. ერთი ასეთი მაგალითია განხილული წინამდებარე ნაშრომში. წამკითხვემა გაარკვიოს, რამდენად დავშორდით ასეთ მოვლენებს.

წიგნი აეწყო და დაკაბადონდა

©სანდრო პაპა. ეძიე ქალი. 2014 წ.

ემმა — გამკვირვებია სიბრიყვე კაცთა,

ბრძოლის შედეგი სურვილს თუ აცდა
ზოგი მაშინვე ხელს ჩამოუშვებს, ზოგი ვერც ხედება. ამოა ცდა
მე მწვევლიან და მერიდებიან, თან ემატებათ შიში და რიდი
პირჯვარს იწერენ, შიმშილსა სთმენენ. ფიქრობენ ნახეს თავმესახიდი
ჯერ ზომ ძალა არ მიჩვენებია, ვინც არ მიწამა ის თავნებია
ვნახოთ უჩემოდ რას მიაღწევენ, დროით წყალობა მინებებია.
ახლა რაც ხდება, დიდი ამბავი, ჩემით ბევრისთვის იქნება ავი
ზოგი ინანებს ჩემ შეგინებას, ზოგს გაუხდება მწიფე თავთავი
ბევრი ლანძღვაზე გადასულია, ჩემ ერთგულებზე გულმოსულია
მე აუურიო იმ ანგელოზებს, ვინც მათ მფარველობს, უფლის სულია
ანგელოზები სად მაჯობებენ, წმინდა სულივით მოიდღერიან
სულელებია, მე ვზი ქალებში, ეშმაკობასაც ქალები ჰქვიან
განა, როდესაც ადამი შეცდა, ქალი არ იყო მისი შემცდენი?
ქაჯი თუ მიწვივ კაცში სახლდება, ქვეყნად შეიძლო რამე ჩემდენი?
მე ქალში ვსახლობ, ქალით განვაგებ, თუმც ანგელოზის არის სახება
მე ვარ, მე ძალმიძს, როგორც ვინდომებ, კაცთა ცხოვრება დაისახება.

ქაჯი — ისე საუბრობ, ძალად არა მთელი, არა და ყველას კაცი განაგებს
კაცთა ძალა და ჩემი ნება, რასაც უყურებ ქვეყნად ანაგებს
შენი ხრიკები არი ცნობილი, ღალატობ ვინც გყავს გულით ნლობილი
ქალი დედა, ცოლი და შეილი, სიძეა და ხასა, და და დობილი
და მაინც ყველა ქალი ქალია, რამდენიც უნდა კაცსა ბაძავდეს
ემშაკობაშიც არი უძღური, როგორაც გინდა ახტეს, გაავდეს.

ემმა — მართლა ქაჯი ხარ, ვერ გაგიგია, კაცი ქალების არი მსახური
მის გამო ბრუნავს, იბრძვის და შრომობს ტანადია, ბრგე თუ უსახური
სად გინახია კაცი უქალოდ ცხოვრებას ქმნიდეს, რამეს აღწევდეს
ქალმა თუ მხარი არ გაუმაგრა, შენ როგორ გინდა ქვეყნად აღზევდეს?

ქავი — მამ მოდი ჟამთა მროველსა ვკითხოთ,

როგორი არი კაცთა წარსული

ქალს თუ კაცს მეტი უკეთებია, კაცი წმინდაა, ქალი ავსული
ამიტომ არი ანგელოზებიც თავზე მხოლოდ კაცს დასტრიალებენ
ქალს თუ უწმინდურს ყოველ თვე სჯიან, კაცი, რომც შეცდეს
ხელს არ ახლებენ

ემმა — გაუგებარი ვინმე ყოფილხარ, თავქარიანი, ურცხვი, რეგენი
ჟამთა მროველმა რა იცის ქალის, რა უნახია ქვეყნად ჩემდენი?
ისიც არ იცი, უფლის განგებით ანგელოზების მოდგმა ჩვენია
ჩვენ ხელში ხედება ყველა მათგანი, რომელიც კი ქალს გაუჩენია
უფალს თავისი აქვს საზრუნავი: დღე რომ მშობოდეს,

სითბო სდიოდეს

ღამით მთვარე არ იმალებოდეს, შუქი მიწაზე გადმოდიოდეს
ქარი არ ქროდეს ზომაზე მეტად, წვიმა თუ თოვლი მიწას არ აკლდეს
გარსკვლავთა გუნდი არ დაიფანტოს, მთვარე ამოვა,

გვირგვინად ახლდეს

აღამიანთა ბედი ჩვენ გვანდო, ვერავინ ნახა ჩვენებრივ სანდო
ანგელოზებად ბავშვები დასხა, როგორ აღვზარდოთ უნდა იანდო
უფალს კაცისთვის სადა სცალია, სამყაროს ბედი რომ აბარია
უნდა მიხედოს, სამყაროს ბედთან კაცის ბედი რა დასადარია
კაცი რომ ფიქრობს შენებრ ქაჯურად: ღმერთი იფარავს, ემეგობრება
გვერდით დაჰყვება, ხელს გაუმართავს, თუ მოეწონა მისი ვედრება.
სისულელეა. უფალი მხოლოდ აღამიანთა მოდგმას იფარავს
ცალკე არსებებს სად უთვალთვალოს ვინ ვის რას სძალავს

თუ მოიპარავს

კაცი როდესაც ახალ ნერგს დარგავს, ხეს დასტრიალებს მთლიანობაში
ცალკე ფოთოლი თუ ჩამოვარდა, სულ არ მიიღებს მხედველობაში
უფლისთვის ხეა ადამის მოდგმა, ფოთოლი არი აღამიანი
მოდგმა დასახა უკვდავებისთვის, ცალკეულს თუნდა შეხედეს ზიანი.

ქავი — მართლა ქალივით ენა აიდგი, აზრებიც დაგდევს გაუგონარი
ემმაკობ, ცდილობ მეც დამამცირო, კაციც დასახო ბრიყვი, მცონარი
შენ თუ რამ იცი, ან გაგიგია, ყველა ჭორებზე არი ნაგები
აბა შეხედე, ყოველი ქალი, კაცის ტვირთია და მონაგები
სად გაგიგია ქალი უკაცოდ, მომავალს ქმნიდეს, შარად აგებდეს

მიწვივ ყოფილა კაცი თუ კაცობს, ქალის ლაპარაკს არად აგდებდეს
ემმა — ჟამთა მროველი ახსენე წელან, იმას რად ვკითხოთ, ისიც კაცია
 არც იმან იცის ქალის ბუნება, ცოდნა სხვებისა მიუტაცია
 და ახლა ფიქრობს, რომ სხვებზე მეტი იცის ქალის და კაცის ბუნება?
 ვკითხოთ, აგვიხსნას, რომელი სჭარბობს,
 რომელს სჭირდება შემობრუნება.

ჟამთა მროველი — ემმაკობა და გულალალობა, ადამიანის ორი მხარეა
 თუ ერთს მიეღტვის, მეორეს კნინობს, მისი ცხოვრება გაუხარება
 უფალმა როცა თავისი მსგავსი, ამ ქვეყნად შექმნა ადამიანი
 მას მიანიჭა ყველა თვისება, რომ არ მოსვლოდა რამე ზიანი
 ადამიანმა უნდა იცოდეს რა რასა ნიშნავს, ცუდი თუ კარგი
 გონების ძალით თუ ვერ აწონი, ისე საქმეში როგორ ივარგი
 ცოდნა ცუდისა სულ არა ნიშნავს, ცუდი თესოს და ცუდი აკეთოს
 ცოდნა ძალაა, ამ ძალას ძალუძს, გაფუჭებული გამოაკეთოს
 კაცი თუ ქალი, ქალი თუ კაცი, უფლის კრავია, ორივე ერთია
 კაცისთვის ქალი ქალღმერთი არი, ქალისთვის კაცი მიწვივ ღმერთია.
 სულმნათმა შოთამ ეს დაგვიბარა: ის ვინც უფლისგან დანაბადია
 მისთვის ორივე თანატოლია გინდა ძუ იყოს, გინდა ხვაღია.

ემმა — ზღაპრებსა ყვები, ისე გამოგდის თითქო კაცი ქალს გაუტოლდება
 ქალის სინაზეც ემმაკობაა, ხერხი სჯობს ძალას, ასედაც ხდება
 უარს ვერ ვიტყვი, რომ ზოგი კაცი ჭკორით,
 სიცრუით ქალსაც აჭარბებს
 მაგრამ ისეთიც ხომ გვინახია, კაცი ქალივით ისწორებს წარბებს
 ზოგი ცვედანი, ზოგი ბერბიჭა, განა კაცობა იმათ ეთქმებათ?
 ქალის ბუნების მატარებელი, ღებად ჩავთვალოთ თუ მაინც ძმებათ?
 ვინც მართლა კაცობს მაინც ქაჯია, ქალის მონაა და მადევარი
 ქალი რომ იცვლის, ფიქრობს ქალს იცვლის,
 კულში მიჰყვება როგორც მწვევარი.

ქაჯი — ქალს კუდი სად აქვს, კუდი შენა გაქვს.
 შენ ხარ ემმაკი და კუდიანი
 ქალში თუ სახლობ, სულაც არ ნიშნავს ქალი გამხდარა ემმაკის მგვანი
 მე თუ მას ვუმზერ კაცის თვალებით, არ ნიშნავს ჩემ თავს რქები ამოდის
 რქიანი კაცი თუ გინახია, ქალი რქიანი აღარ გამოდის?

ემმა — როგორ გეტყობა, მართლა ხარ ქაჯი, როგორ,

რას ვამბობ, ვერ გაგიგია
მე რომ გისახავ ცხოვრების სიტკბოს, ამ სიტკბოსათვის ციხე ვიგია
რაც შენა გხიბლავს, შენ სულის მიელტვის,

და შენ ბუნებას ესაღბუნება
ანგელოზს ესმის ეს სხვანაირად, ჩემიც სხვა არის ქვეყნად ბუნება
მოდი შევეთანხმდეთ, ჩემი თუ შენი, ქვეყნის სამწყემსოს იყოს საჩენი
უნდა შევიძლოთ ვწყევლოთ თუ ვლოცოთ, რაც წინაპართა არი ნაშენი
მე ერთს გთავაზობ, კი არ ვეშმაკობ,

ერთად განსაჯოთ სწორი თუ მცდარი
არ მოვიგონებ წარსულის ამბებს, დღეს არ გავხადოთ სხვის შესადარი
აგერ ვახტანგი, შაჰნავაზ ხანი, გმირობს და სიბრძნით ღრძობია ტვინი
სხვის ცოდვებს არჩევს, თავის ქაჯობა,

დაგროვილი აქვს ვით თივის ზვინი.
საქმეებს ურჩევს მეორე ცოდვილს, თეიმურაზი, მეფედ ყოფილი
თავის მხრივ ცდილობს აქეთ აუხსნას: წმინდანებს არი გამოყოფილი,
ერთი ქართლელი, ერთი კახელი, საქმეს არკვევენ იმერეთშია
სხვისა სხვამ უკეთ როგორ გაიგოს, როდის სწყურია და როდის შია.

(1661 წ. ქუთაისი. ვახტანგ მეფეს (შაჰნავაზ ხანად წოდებულს სპარსელებისაგან), იმერელ დიდებულთა წვევით, სამეფო დაუკავებია და იქაურ პრობლემებს არკვევს იქვე შეხვდა ლტოლვილობაში მყოფ თეიმურაზს.)

თეიმურაზ I — კმაყოფილი ვარ, შენი მოწვევით, სკანდის ციხიდან,¹

აქ ჩამოველი

მითხრეს, ვახტანგი შეხვედრას გთხოვსო,

აქვს სასაუბრო რამ სასურველი
დღეს შენ ბატონობ იმერს და ამერს, შაჰი გმფარველობს,

გაქვს ამის ძალა
იყო დრო როცა მე ვბატონობდი და საძირკველი გამოძეცალა

1. თეიმურაზ I – სპარსელებს გარიდებული, იმერეთში, სიძეს – ალექსანდრე იმერთა მეფეს აფარებდა თავს. მისი გარდაცვალებისა და ბაგრატიის გამეფების შემდეგ სკანდის ციხე-სიმაგრეში ცხოვრობდა. იქიდან ვახტანგმა ჩამოიყვანა და შაჰთან შეთანხმებით სპარსეთში გაისტუმრა. გზაში, ასტრახანში მოხუცი თეიმურაზი უფალმა მიიღო.

რად შეგახსენო, ისედაც იცი, დიდხანს ვიყავი კახეთის მეფე რაც მომეკუთვნა, ჩემთვის მინდოდა, მოცილეების ვიყავ შემყვებე ბედს სად წაუხვევლ.

ბედის ტრიალით კახეთთან ქართლის გავხდი ბატონი მამაშენი კი არად მაგდებდა, არ იყო ჩემი სიტყვის გამგონი ის, სააკაძის მოკიდებული¹, ვერა ხვდებოდა, ვიყავ მთავარი ერთიც არ იყო ჩემებრ შემძლები, ჩემებრ უბადლო მხედართმთავარი ბაზალეთში² ხომ ეს დავამტკიცე და მამაშენიც წელში მოვხარე დღეს მე ვარ შენთან წელში მოხრილი, შური იძიე, მიდი იხარე. მოდი შევთანხმდეთ, თუ რამ მაქვს ცოდვა, მოვინანიებ საკუთარ ნებით შენ შეათასე, წვრილად განსაჯე და ნუ გადაწყვეტ თავდარწმუნებით.

ვახტანგ მეფე — ცხოვრების კიბე ასე ყოფილა: ზოგი ჩამოდის

და ზოგი ადის ქვევით მავალი ბედს ემდურება, ზევით მავალი კადრულობს ქადილს ერთი დრო ქვეყნად ვის შერჩენია, არც მე შემრჩება, განა არ ვიცი რამდენს შევიძლებ, იმდენს ვიომებ, ქვეყნის დიდება მაქვს დანაფიცი შენგან სხვაობით თავს არ ვიწონებ და სხვაზე მეტი არ მიმანჩია მამა მიხსენე, მისმა წახდენამ, დიდი ჭრილობა გულს დამანჩია შენ არ დაინდე ქვეყნის ერთგული, მამასთან ერთად რამდენი ვთვალო მოშურნე არ ვარ ყველა გიხსენო, გულში ჩავიდო და გითვალთვალო მე მხოლოდ ერთი უნდა გაუწყო, შაჰსა ჰქონია დიდი სურვილი კახეთი კახელ მეფეებს ეყრათ, მოისპოს შური და სიძულვილი მე მავალია აზრი გაუწყო, თუ დათანხმდები, გზას დაგაყენო ბაგრატიონი, მაინც ძია ხარ, ეგებ გაჩარხო საქმე საშენო.

თეიმურაზ I — ამ ცხოვრებაში, მე რომ მინახავს მსხვერპლი,

უმეტეს, ვის გაუღია ვტანჯე-ვიტანჯე, გავეც-დავეცი, სამოყვროდ გული დაგტოვე ღია შვილები დავთმე, მათი ქომაგი, დედა ძვირფასი ზედ წავამატე მტარვალს კი მაინც არ დავმორჩილდი, ამით ბოროტი გაავაწიწმატე³

1. ფიცით დაკავშირებული, იგულისხმება თეიმურაზ მუხრან-ბატონი.
 2. 1626 წ. შემოდგომაზე მოხდა გიორგი სააკაძისა და თეიმურაზ I მომხრეთა ბრძოლა, რის შემდეგ ბირველი თურქეთში გადაიხვეწა და იქვე მოკლეს.
 3. შაჰ აბასი, (სპარსეთის ისტორიაში ბრწყინვალედ წოდებული) წლობით ითხოვდა თეიმურაზის ხლებას. ის კი შვილებსაც თმობდა დედა ქეთევან დედოფალთან (წამებულთან) ერთად და ქვეყანასაც, ოღონდ შაჰს არ ხლებოდა. გააუბებულმა შაჰმა

ვინ დამიფასა თავის გაწირვა, და მამამენმაც არ მიერთგულა¹
 მუხრან ბატონი გვერდით მყოლოდა, რას დამაკლებდა კაცი დიდგულა
 სხვა რა უწოდო მთელ სამეფოში, ვენდე და ვანდე მოურაობა
 მეტი ინდომა, ვერ გაერკვია, ვის რა ეკუთვნის, მისი რაობა
 ბაზალეთს შევხვდი, ქვეყნის გულისთვის, თავზე გასული, გავატიალე
 მისი ერთგული თეიმურაზიც აღარ დავინდე, ავაწრიალე
 დღეს შეგვიძლია შური იძიო, მამის მოშურნე ხელთ გყავს მძევალი
 მაგრამ იცოდე, იმას ვჩადოდი, რას მკარნახობდა სამშობლოს ვალი.

ვახტანგ მეფე — ვაჟკაცს არ შვენის ქალებზე წუწუნი,

წამხდარის სხვაზე გადაბრალება
 რამდენი უნდა ინანიებდეს, სხვას უთითებდეს, რას ემართლება?
 სულ არ მინდოდა საწყენი მეთქვა, მამის მამიდა მესხენებინა²
 წამებულის სულს არ შევხებოდი, შენც რომ შეგინდე, — მეჩვენებინა
 შე დალოცვილო, რად გაგახსენო მეფე დემეტრე თავდადებული
 თავი გაწირა, მამული იხსნა, ვისთვისაც იყო გულ ანთებული
 შაჰ აბასს შენი დასჯა არ სურდა, შეხვედრა გთხოვა,

წლებით გელოდა
 შენ შიმშა გძლია, არ ეახელი, არ მისვლა მისთვის დალატად ჩნდოდა
 მართლიც იყო, გისაყვედურა: პატარა ბავშვებს ნუ ეფარები
 მათთან დედაშენს მივაგებ პატივს, ოღონდ გამიხსენ გულის კარები.
 შეილები დათმე, დედა გაეცი, სამეფო ბევრჯერ ააკლებინე

თეიმურაზ I შვილები და დედა წამებით დაახოცინა, კახეთი გაანადგურა, თვითონ მეფე ხელთ ვერ ივლო. იგი იმერეთს აფარებდა თავს.

1. თეიმურაზ მუხრან ბატონი, გიორგი სააკაძის ერთგული თანამებრძოლი იყო ქვეყნის დახსნისა და მართვის საქმეში. მათი მცდელობით გაერთიანებული ქართ-კახეთის მეფედ, გაქცეული თეიმურაზ I დაადგინეს. მაღლი „დაუფასდათ“. ვინც დედა და შვილები გაწირა, ის დიდ მოურავსა და მის მომხრეებს რატომ დაინდობდა.

2. ქეთევან წამებული — თეიმურაზ I დედა და კახეთის სამეფოს დიდი დედოფალი, ბაგრატიონთა ქართლის შტოს წარმომადგენელი იყო. ქართლის ბაგრატიონებიც დროთა ვითარებაში ორ ნაწილად დაიყვნენ: სამეფო ოჯახი და მუხრან-ბატონების ოჯახი. ამ ოჯახს მიეკუთვნებოდა ქეთევან წამებული. როცა შაჰის მოთხოვნა, ზღებოდა პირადად, არ შეასრულა თეიმურაზმა და მცირეწლოვანი შვილები გაუგზავნა მძევლად, ქეთევან დედოფალი ნებით გაჰყვა ბავშვებს. ტრაკიგულად დასრულდა მათი სიცოცხლე. შაჰი, გააყვებული შეესია კახეთს და მონიდომა გაჟლეტილი კახელების მამულებში მუსლიმანთა ჩასახლება. თეიმურაზი იმერეთში აფარებდა თავს, იგი გადარჩა, სხვები დაიღუპნენ.

რაც გეკადრება, როგორ გიწოდო, ღმერთო მოთმენა შემადკლებინე მოურავს სწუნობ, რით დააფასე, დიდი გიორგის ნაამაგარი მამას არ ვჩივი, სხვა ვინ დანდე, ბედი ვის შეხვდა შენგან სხვაგვარი¹. მეტი რა გითხრა, ზურაბ ერისთავს, ვისი იმედით ქართლში მეფობდი ქალიშვილის ქმარს, სიძეს და ერთგულს,

ვის მხარდაჭერას ყოველთვის გრძნობდი ბოლო მოუღე, დალატით მოჰკალ, შენ სხვის ცოდვებზე რაღას საუბრობ სპარსეთს ნაზარდი, სპარსულად მღერი, სხვისას შეჰხარა, საკუთარს უბრობ.

თეიმურაზ I — დღეს სხვისი განსჯა ძალზე იოლობს,

განმსჯელი ხშირად განსასჯელს ვერც გრძნობს, ასე ყოფილა, ასე იქნება, მყოფადი ყოფილს არაფერად სცნობს აბა იფიქრე, ვიყავი მეფე, ქართლში მეფობა არ მეთქმებოდა მდებო კაცი ორივე სამეფოს თავისად თვლიდა, განა ცდებოდა სააკაძენი ძველია გვარი, მსახურნი ჩვენი ათას მაგვარი განდიდებული ბატონს პატრონობს, ბატონისათვის როგორი არი? ზურაბ ერისთავს მე დარეჯანი, მისი კარნახით ცოლად მივეცი მეფე ერისთავს რომ უმოყვრდება, რატომ? მიხვდები თუ არ ხარ მხეცი სპარსეთს ნაზარდმა კარგად ვიცოდი, შენზე მეტს, მტერი უნდა უჩინო მისი მცდელობით დასცე მეტოქე, შეიძლო, დარჩე, თავად უჩინო მე არ ვუარეყოფ, თურქეთში, მყოფი, რუსეთში წასვლას ვეპირებოდი ბედად მომისწრო მარტყოფის ომმა, უაზროდ განზე არ დავრჩებოდი კახეთთან ერთად მეფედ ქართლისა, მიმიწვიეს და დავდე პატივი დალოცვილებო, ბატონს ეძებდით, როცა იპოვეთ, მერე რას ჩივით? ვგრძნობდი, მამაშენს ქართლის დათმობა

ჩემთვის სულაც არ ესიამოვნა ჩემით დაკარგა ყველა იმედი, რისთვის იბროდა ან სურდა პოვნა

1. მარტყოფის ომის შემდეგ გიორგი სააკაძემ და მისმა მხარდამჭერმა (მოკიდებულმა) მამულიშვილებმა ქართლ-კახეთის სამეფოები გააერთიანეს, გაქცეული თეიმურაზი ჩამოიყვანეს და გაამეფეს. ამაგი იმით „დაუფასდათ“, რომ თეიმურაზმა ზურაბ არაგვის ერისთავისა და დიდებულთა ნაწილის დახმარებით ბაზალეთში სძლია დიდი მოურავის მომხრეებს და აიძულა თურქეთში ეპოვათ თავშესაფარი. არც მომხრეები დანდო თეიმურაზმა. ზურაბ არაგვის ერისთავი (სიძე, ქალიშვილი დარეჯანის მეუღლე) დალატით მოაკვლევინა. ისტორია ბევრს ვერაფერს გვაუწყებს თეიმურაზ I დადებითზე. მისი ნაამაგარის განსჯა თვითიულ მოაზროვნეს ცოდნის დონით შეუძლია.

მე რა შეანდა, მოურავი ხომ, მამაშენისა იყო ნლობილი
 ბაზალეთს ომი ასე მომწიფდა, რაც ძმათა ქიშპათ არი ხმობილი
 და ყველას გარდა, გულგახსნით გეტყვი, ზორეშანია ამ საქმის თავი
 ძმა ლუარსაბი, ქართლის მეუფე, კაცი უმწიკვლო, წმინდანს ნაზავი
 შაჰ აბასს ვინაც მოაკვლევინა, ვითომ იძია მეფეზე შური
 ზორეშანისთვის, მისი განდევნა ჩემი კარიდან იყო საშური.¹
 უნდა იცოდე, ხშირად კაცების ნამოქმედარის წყარო ქალია
 მცირეს არ ვიტყვი, დიდსაქმეებშიც ქალების წილი მისათვალა
 ზორეშანი რომ ცოლად დამისვეს, შაჰისა იყო ნამოქმედარი
 მას რაკი მოხდა, მეც ვუპატრონე, ერთად ავაგეთ ცოდნის საყდარი
 და სააკაძე ძმის მკვლელად უჩნდა, მე უნდა შური მეძიებინა
 სიძეს შეეთანხმდი, ზურაბ ერისთავს, თურქეთს ვუჩინეთ ორივემ ბინა
 ამით ზურაბი გამითამამდა, მე რაღა მექნა, მეფე ვიყავი
 ჩემთვის უფლისგან გადმოცემული, ვერ დავთმე, სიძეს ვერ გავუყავი
 შვილი კი, რომ არ დაჩაგრულიყო, იმერთა მეფეს გამოვატანე.
 გავადედოფლე, ქმარი ვუჩინე, არსად დავყოვნდი, არ დავახანე
 ახლა კი რაა, ჩემი დარეჯან, შენგან თურქეთში გაქცეულია
 იმერეთს ერი დაობლებულა, სამეფო მისი წაქცეულია.

ვახტანგ მეფე — ღმერთია მოწმე, შენი ასულის სიავე მე არ მინებებია
 კვიცი გვარზე ზტის, ასე იტყვიან, თავს დააბრალოს თუ ნაენებია
 როცა დარეჯანს მოუკვდა ქმარი, და მიხვდა საქმე ჰქონდა წამხდარი,
 რადგან გამეფდა გერი ბაგრატი, ალექსანდრესთან ვერ დასადარი
 იანდა მყისვე, სტუმრად ნამყოფი ძმისწული ცოლად მოაყვანინა.
 ბაგრატიც დაჰყვა. დედინაცვალი არ გადმტერა, არ აწყენინა
 ნორჩი ქეთევან, შენი ბადიში, დედოფლად დასვეს, პატივი აგეს
 დარეჯანმა და მისმა ტრფიალმა ეს არ იკმარეს, სხვაგვარ განაგეს
 ექვსი თვის თავზე ბაგრატს უყელეს, თვალეები დასწვეს და დააბრმავეს

1. ცნობილი ამბავია. ლუარსაბ II ცოლად გიორგი სააკაძის და მოიყვანა. დიდმა თავ-
 ადებმა აზნაურ სააკაძის აღზევება ვერ იგუეს. მეფეს შეუჩნდნენ, დედოფალი დაათმო-
 ბინეს, გიორგი სააკაძის მოკვლა გადაწყვიტეს. ბედმა ინება. სააკაძე გადარჩა, სპარ-
 სეთს გადაიხვეწა, იქ განდიდდა, მაგრამ სამშობლოს ერთგული დარჩა, სპარსელების
 ქართლ-კახეთიდან მოკვეთა და შემდეგ ამ ორი სამეფოს გაერთიანება მისი დამსახ-
 ურებაა. უკმაყოფილო თავადებმა და ეჭვიანმა თეიმურაზმა ბაზალეთის შებრძოლების
 მოგებით გიორგი სააკაძე სამუდამოდ მოიცილეს. ლუარსაბის ტრაგიკულ ბედს მისი
 და ზორეშანი (თეიმურაზ I მეუღლე) მოურავს მიაწერდა.

ცოლიც წაართვეს, თავად გამეფდნენ და უშხადებდნენ ახალ სიავეს მარამ დაასწრო ახალციხელმა, უცებ დაეცა და დაატყვევა ოლთისს გაგზავნა ქეთევანითურთ,

როგორც ჰქონდათ წესი და ჩვევა¹ იმერეთს ისევე ბაგრატი დასვეს, მეფედ მიიღეს თვალუბდამწვარი წინამძღოლი თუ გზას ვერა ხედავს, მიმყოლებისთვის როგორი არი? ვამეც დადიანს მეფობა სურდა, ცდილობდა, კიდევ გამეფდებოდა იმერ თავადებს ეს არ უნდოდათ, იცოდნენ მერე რა მოხდებოდა მე მომიწვიეს, იყო სურვილი გავმხდარიყავი მათი პატრონი მეც ჩამოველი, არ დავაყოვნე, აღარ დავკარგე ფიქრისთვის დრონი ვამეც დადიანს, არჩილისათვის,² ასული ვთხოვე, მომცა პირობა, ამ გზით ერთობას გავამტკიცებდით, დამყარდებოდა მშვიდობა, ძმობა ქალის ამყოლი კაცი კაცია? ვამეცა ჩემთან გატეხა პირი ცოლის კარნახით დათქმული დათმო, შემომითვალა უარი ძვირი შემდეგ მიაბეს, ცოლის მოთხოვნით, მეფის საცოლვე აზნაურს მისცეს ბაგრატიონთა შეურაცყოფით ისე განდიდნენ, თავში ქვა იცეს გაკვირვებული მიველ იმერეთს, მსურდა გამეგო ყველა მიზენი დადიანები ერთგულნი იყვნენ, რატომ შეცვალა ვამეცა გეზი

1. 1660 წ. ალექსანდრე იმერთა მეფე ბაგრატი შეცვალა. დარეჯან თეიმურაზის ასულმა (დიდინაცვალი) მას ძმისწული ქეთევანი შერთო. ექვსი თვის თავზე კი აუჯანყდა, ცოლი წაართვა, დააბრმავა, თავად ვახტანგ გურიელი შეირთო და იმერეთს გამეფდა. დარეჯანის უკმაყოფილო თავადთა მოწოდებით, ახალციხის გამგებელი ასლან ფაშა (ჯაყელი) დაესხა თავს. დარეჯანი, ვახტანგი და ქეთევანი ხელთ იგდო და ოლთისს გაგზავნა. მეფედ კვლავ ბაგრატი იქნა დადგენილი. ბაგრატი ადრეც ვერა მართავდა სამეფოს. გურიის, სამეგრელოს (ოდიშის) და აფხაზეთის მთავრები არ ემორჩილებოდნენ. იყო ურთიერთ შეუღლი, გაუტანლობა, ადამიანების გატაცება და თურქეთში გაყიდვა. (ამ საქმეში ერთნაირად წარმატებით „მოღვაწეობდნენ“ თავადები და სამღვდელეობა). დაბრმავებული ბაგრატი მით უფრო უნიათო მმართველი იქნებოდა, ამიტომ თავადთა ნაწილმა ქართლის მეფე ვახტანგი მიიწვია იმერეთის დასაკავებლად.

2. არჩილი – ვახტან V (შაჰნავაზ ხანი. 1658-1675წწ) ვაჟი. ვახტანგს გამეფებამდე ცოლად ყაფლანის ასული როდამი ჰყავდა. მასთან ეყოლა: არჩილი, გიორგი, ლევანი, ალექსანდრე, ლუარსაბი, სოლომონი, ანუკა და თამარი. როცა 1657 წ. ქართლის მეფე და სპარსეთის შაჰის აღმზრდელი ხოსრო-მირზა, ქართველებისათვის როსტომ ვახტანგის ძე ბაგრატიონი, მიიცივალა, მისი შვილობილი ვახტანგი (შაჰნავაზი) იმ პირობით გამეფდებოდა, თუ სპარსული წესით როსტომის ცოლს მარიამს (ლევან II დადიანის დას, სვიმონ გურიელის ცოლყოფილს და იმჟამად ქვრივს) ცოლად მიიყვანდა. პოლიტიკური მოსაზრებების გმირ ვახტანგ V დათანხმდა და გამეფდა. ქალის, დედოფლის ქმარი, მეფე გახდა. როდამი იძულებული იყო ქმარ-შვილი „ნებაყოფლობით“ მიეტოვებინა.

საჩხერის ახლოს ჩასაფრებული, ვამეყი თურმე ერთ ხანს მელოდა ასე ფიქრობდა, ჩემს წინააღმდეგ, იმერ-ამერი მასა შეველოდა მაგრამ როდესაც არ მოუვიდა, არც აბაშიძე, არც გურიელი, შემდეგ ხოსიამ ზურგი აქცია, ვამეყი დარჩა ზურგ ცარიელი უკან გაბრუნდა ოდიშისაკენ, ახლა სვანეთში თუ იმალება ასეა, როცა კაცი ძაბუნობს და ქალის აზრი მიეძალება¹

თეიმურაზ I — მე რად მოგიყვე, თუ მამა არ გყავს,

თუ ქალი გახდა საქმის გამგები ბედი კაცისა უკუღმა ბრუნავს, წარმატებული ხდება წამგები მაგრამ ხომ ხდება, ქალი ვაჟკაცობს, კაცს ამით ძალა მიემატება რაც არ უნდოდა, არ უფიქრია, თავისი ნებით დაიხატება მუხრან-ბატონებს ქართლში მეფობა, კიდეც გლომნოდათ, არ იყო წესი დღეს შენ რომ მეფობ, სხვასაც ეცდები, ეს ხომ ქალისგან არი ნათესი შაჰის პირობა იყო ასეთი, დედოფალს ახლად დაქვრივებულსა თუ შეირთავდი, გამეფდებოდი, გაგ ხდიდა სხვებზე ამაღლებულსა არ დაიზარე, მიეც თანხმობა, უთხარ შევილობა, გითხრა მამობა მთელი ცხოვრება შაჰთან ვიბრძოდი,

შენ განამტკიცე მტარვალთან ძმობა.

სპარსული წესით, შენ დედობილი, დაქვრივებული დაისვი ცოლად ასე შეიქმენ მეფე-უფალი და აღარ გიჩანს არავინ ტოლად მაშ სხვას რად კიცხავ, თავად ცოდვილი და უცოდველი ვინ გინახია ვინ გაგიგია წმინდანად ევლო და სხოვნა გულში შეგინახია იმას არ ვიტყვი, — ვარ უცოდველი ან დარეჯანი მყავდა წმინდანი სიძე ზურაბი მისით გაეწირე, სხვა შემძლებელი ვერავინ ვცანი შემდეგ იმერეთს გავადედოფლე, ასე შევიძინე გამოცდილება ძალა-უფლება დიდი ხიბლია, დიდი ტკივილი, ჩამოცილება როცა ბაგრატი მეფედ აღზევდა, დარეჯანისა ხომ იყო გერი როგორი არი გერს უერთგულო, მუდმივად აქო მისი ნამღერი

1. ვახტანგ V, დადიანი ბუნებრივ მოკავშირედ ეგულებოდა და ფიქრობდა ვამიყის ასულის რძლად მოყვანით, ერთობა განემტკიცებინა. ვამიყი ჯერ დათანხმდა, მაგრამ ცოლის დაჟინებით ასული ბეჟან ღოღობერიძეს მიათხოვა. თავად საჩხერესთან გამაგრდა, რომ ვახტანგის იმერეთს გადასვლა არ დაეშვა, ბრძოლის მოგების შემთხვევაში თავად გამეფდებოდა იმერეთში. ვახტანგს მიემხრნენ გურიელი, პაატა აბაშიძე, ლეჩხუმელთა თავი ხოსია ლაშხიშვილი. ვამეყი გაერდა. ჯერ ოდიშს დაბრუნდა, შემდეგ სვანეთში გაიხიზნა, სადაც ვახტანგის მომხრეებმა მოკლეს.

ჰოდა, გაენდო ვახტანგ გურიელს, მასთან თანხმობით ბაგრატს უყველა სხვა დანარჩენი შენც კარგად იცი, რად გავიხსენო მწარე სულ ყველა ახლა შენა ხარ, შენ ხარ ბატონი და ყველას ბედი შენზე ჰკიდია ასე გადაწყვეტ, თუ ისე იხამ, დიდი ხარ, დიდის ცოდვაც დიდი.

ვახტანგ მეფე — შენ მართალს ბრძანებ,

აქლემის ქურდი თუ ნემსის ქურდი, ორივე ქურდი მაგრამ მინც ხომ არი სხვაობა ვის, ვინ და როგორ გაუქურდია განა არ ვიცი ჩემი ცოდვები, მაგრამ მამართლებს დიდი მიზანი ჩვენ ცოდვებს შორის რაა სხვაობა, დაუკვირდი და ამოიცანი უარი მეთქვა შაპის სიტყვაზე, შეილები დედას რომ არ გავყროდი დედოფალი არ შემერთო ცოლად, მეფობას რომ არ ვეღირებოდი ეს თავისთავად. უარესია შაპი ამ ნაბიჯს როგორ განსჯიდა მე ხომ დამსჯიდა ურჩობისათვის, და უარესად ჩემ ხალხს დასჯიდა. ჩემ თავს არ ვჩივი და არც ჩემ შეილებს. ჩემი ქვეყანა დაისჯებოდა დიდებულები თავს უშველიდნენ, მაგრამ გლეხობა გადარჩებოდა? მე ცოლთან ერთად ბევრი ვიფიქრე და შეთანხმებით ეს გადაწყვიტეთ თუ ერს ეკუთვნის ჩემი სიცოცხლე, ერის ხიფათიც ასე დავწერიტეთ სხვა იყო შენი თავის ტკივილი და დარეჯანმაც შენ გზით იარა მხოლოდ პირადი დიდებისათვის ერს გაუჩინეთ მწვავე იარა თავის დადება შენ არ გჩვეოდა და დარეჯანიც ასევე სჯიდა მეფობა სურდა, დიდი ამბავი ამის გულისთვის გერს თუ დასჯიდა. ობოლ ძმისწულსაც არ სცა პატივი, ბაგრატს მიუგლო გასაქელადა ბოროტს სიმართლემ როცა აჯობა, ოლთისს გაგზავნეს სამყოფელადა ამაში ჩემი არ არის წვლილი, არც მინდა მათთვის ვიღონო რამე მხოლოდ სამშობლო არი მიზანი, მისთვის ვიბრძოლებ მე დღე და დამე დარეჯანს ჩივი? ქალიშვილია, სისხლი და ხორცი, უნდა ჩიოდე მე ქვეყნის ბედი უფრო მაწუხებს, უნდა აქედან ამოვიდოდე

თეიმურაზ I — შედეგი ვიცი. მე ჩხუბის შემდეგ,

მუშტების ქნევა არა მჩვევია ჩემზე მდაბიოს თავს არ ვუხრიდი, შეილებიც ასე დამიჩვევია დაიმახსოვრე, მე წავალ შაპთან, მაგრამ ბრძოლა არ დამთავრებულა დარეჯანს ვიცნობ, ჩემი ჯიშია, და ვიცი ბედს არ შერიგებულა არ დაწყნარდება, რამეს იღონებს, ძველს დათმობს, ახალს გამოიგონებს

იმერეთს კვლავაც დაუბრუნდება, დროს ნახავს,
 დროზე თავს მოიწონებს.
 ჩემი ერეკლეც არაა უმი, შიგნით მბორგველი, გარედან ჩუმი
 რუსეთშია და კახეთსა ნატრობს, გულს მოსწოლია გრძნობა ძალუმი
 რას მოიფიქრებს მე ჯერ არ ვიცი, სიმართლეს ვამბობ,
 მაქვს დასაფიცი
 მხოლოდ ესა, ასე ყოფილა, დედის გარშემო დახტუნავს კვიცი
 შაჰს რომ შევხვდები, შევევედრები, კახეთისაკენ გაგვიხსნას გზები
 მე თუ ვერ შევძლებ, ერეკლე იყოს,
 ჩემგან დარგული მან სხლას ვაზები¹

ვახტანგ მეფე — ასე შევთანხმდეთ, შაჰთან გაგვზავნი,

გაგვეება გივი ამილახვარი
 როგორც მცველი და როგორც მეგზური, მისებრ ერთგული არავინ არი
 თუ შეძლებ შაჰის დაყოლიებას, კახეთს მეფობა, შენი იქნება
 თუ არა, ვენდოთ ბედსა და ყისმათს, დაე აღსრულდეს უფალის ნება
 მეც იმერეთში მოვრჩები საქმეს, შევძლებ, კახეთსაც მე გუპატრონებ
 დაქცეულ მხარეს შენება უნდა, სხვას ახალს ვერას გამოვიგონებ.

(იმავე დროს, სხვა დარბაზში საუბრობენ იმერეთის მეფე ბაგრატი² უსინათლო და გიორგი ქაიხოსროს ძე გურიელი³)

1. ერეკლე I (ნაზარალი ხანი), თეიმურაზ I ბაღდათის ძე, იზარდა რუსეთში. დავაჟაკაცებულმა 1661 წ. (ზოგი ცნობით 1662წ), ჩავიდა თუშეთში და იქიდან ცდილობდა კახეთში გამეფებას. თორღას ციხეში გამაგრებული ერეკლე, ალყაში მოქცეული დედამ იხსნა. მან ვახტანგ V სთხოვა დაენდო ერეკლე. ვახტანგმა დედის თხოვნა შეიწყნარა და ერეკლე ალყიდან უვნებელი „გაიპარა“. იგი კვლავ რუსეთში დაბრუნდა და აქ იყო 1674 წლამდე. იქ გახდა იგი რუსეთის ხნიერი მეფისა და ახალგაზრდა თავადის ასულის ქორწილის მეჯვარე. ამ მდგომარეობით მას უფლება ჰქონდა დედოფლის სანიტიბოში თავისუფალი შესვლისა, უფლების გამოყენების ნაყოფი პეტრე I გახდა.

2. ბაგრატი — იმერეთის მეფე ალექსანდრეს თამარ გურიელისგან ჰყავდა. ქმარმა იეჭვიანა და ცოლი სიმამრს, მამია გურიელს მოუბრუნა ბაგრატიოთურთ. მამის სიკვდილის შემდეგ, მემკვიდრედ სცნეს და გაამეფეს.

3. გიორგი — ქაიხოსროს ძე გურიელი მართალია ვახტანგ გურიელისა და თამარ ათაბაგის ჩამომავალი იყო, მაგრამ მთავრობა გვიან ერგო.

ბაგრატი და გიორგი არა მხოლოდ წარმომავლობით იყვნენ ნათესავები, არამედ გარკვეული სულიერი ერთობაც მოსდევდათ. მომავალში კი მათი ცხოვრების გზები არაერთხელ გადაკვეთილა ქალის გამო.

ბაგრატ მეფე — კაცის თავს თურმე რაც სახადია,

ზოგის წყევლაა, ზოგის ხატია
 ჩემი ცხოვრება დუხჭირით სავსე, ნუთუ უფლისგან დანახატია?
 არა მწამს ასე, არ შეიძლება, კაცის ბედს კაცი არ განაგებდეს
 ვერა ხედავდეს ტკბილსა და მწარეს,

მომავლის აწყმოს სასწორზე დებდეს
 შორს რად წავიდე, ტანჯული სული, ჩემი წარსულის არი მხილველი
 ჭკვიანმა უნდა გააბას ლარი, თავის სიმართლით გახდეს პირველი
 გიორგი ჩემო, ნათესაობის გარდა ჩვენშია აზრთა თანხმობა
 ერთად რამდენი გადავიტანეთ, როგორ განმტკიცდა ერთობა, ძმობა
 ახლა დაფიქრდი, მე უსინათლო, სამეფოს საქმეს თუ გონით ვხედავ
 შენ თუ ხარ სულით ჩემი ერთგული სიმრუდით მართალს

რატომ გასჭვდავ?

ჩვენში ერთია გამოსავალი, თუ ღალატისკენ გიპყრია თვალი
 ისეც გავიგებ თვალებდამწვარი, არ დამჭირდება შორით თვალთვალი
 მზერის სიცხადე გონებამ ცვალა, ბოროტს სიკეთე არ ანაცვალა
 სწორედ გამიგე, კარგად განსაჯე, აწყმომ თუ მტანჯა და გამაწვალა
 არ ნიშნავს კვლავაც მომავალს ვცდიდე,

მომავლის შედეგს წინასწარ ვსჯიდე
 ერთგულისათვის ვრჩები ერთგული,

ორგულს ერთგულის ხელით დავსჯიდე.

გიორგი გურიელი — შენი მეფობა ღვთისაა ნება

და თუ იცვალა ახლა განგება
 არ ნიშნავს უფალს გაუწირიხარ, მისი ხარ კრავი არა თავნება
 ის, რაც ღაგმართეს, იყო ღალატი,

ღვთის რწმენას ამით მათ უღალატეს
 ვინც ფიცს გადავა, უფლის სახლს დარცვაუს,

რატომ დაინდობს კედელს ნახატებს?

როცა გამეფდი, ხატზე შეეფიცეს, ერთგულთა ჰქონდათ სახე-იერი
 შენც დაგაჯერეს თუ დაიჯერე, იყავი ერთ ხანს სვებედნიერი
 დედინაცვალი დაგიდგა დედად, ძმისწული შეგართო ცოლად და ბედათ
 რომელი იყო თავს არ გიხრიდა, შენი ურჩობა რომ გაებედათ?
 გულკეთილობა დიდია განძი, განძის პატრონი უნდა ხარობდეს
 მოღალატე და შუღლის მთესავი, გადაჯიშდეს და ვერა გვარობდეს

ასე ვიზარდე, რწმენა ჩემში, კაცის სამართალს ზეცა განაგებს
იცოდე, ჟამი გაათილებს, დედინაცვალის მრუდედ ანაგებს.

ბაგრატ მეფე — კაცი ბოგინობს ხეალის იმედით,

იმედი მიტომ სულ ბოლოს კვდება
ღვთის სამართალი არის იმედი, ცხოვრების ბედად ეს დამეკვება
განა, როდესაც მამამ მიგანა, დედას უშარა და მოიშორა
ფიქრობ, რომ მართლა იეჭვიანა? ასე აწყობდა, ასე მოჭორა
ბაზალეთიდან¹ მობრუნებული, დამარცხებული, შიშით ელოდა
თეიმურაზი² შურს იძიებდა, ძალს მოიცემდა, თავს დაესხმოდა
ის თავადები გაუდგებოდნენ, ვისაც სამეფოს მარცხი აწყობდა
ვისაც ტყვეს სყიდვით³ ჰქონდა ქონება

და მეფის მხრიდან საფრთხესა გრძნობდა
ამიტომ იყო დედა გაუშვა, თეიმურაზის ქალი ითხოვა
გუშინდელ მტერთან ნახა საერთო, შემოირიგა და ჩაექსოვა
თეიმურაზმაც მოიგო ამით, ზურაბ ერისთავს⁴ მოუღო ბოლო
კარგია, როცა გაქვს იმის ძალი, ერთ მტერს მეორე გადააყოლო
მე რაღა მექნა, მე რა შემეძლო, სად თავი მიკრეს, იქით ვიარე
დედის ტკივილებს თუ ვერ ვხვდებოდი, გერის ტკივილი გავიზიარე
დარეჯან, ვინაც ქმარი გაწირა, ქმრის მოკვლით გახდა მამის იმედი
რად გახდებოდა გერის ერთგული, სიკეთის მთესი და შემოქმედი
მუხთლობის წესი მამისგან დაჰყვა,

მუხთლობის წესით შემართო ძმის წული,
მე ქეთევანიც⁵ მეცოდებოდა მამიდა ჰყავდა თავზე გასული,

1. 1626 წ. შემოდგომაზე, ბაზალეთის ომის დროს იმერთა მეფე ალექსანდრე, გიორგი სააკაძის მხარეს იბრძოდა.
2. თეიმურაზ I – კახთა (შემდეგ გაეთიანებული ქართლ-კახეთის) მეფის ცხოვრებას ვრცლად აღწერს ისტორია.
3. ტყვეს სყიდვა – დასავლეთ საქართველოში გავრცელებული სენი იყო. ადამიანთა გაყიდვით თავადები და სამღვდელოება ღიდ ქონებას აგროვებდნენ. (ასე იყო იმ პერიოდში იმერეთის სამეფოს სახლთხუცესი სენხია ჩხეიძე. ასე, იყო მომავალი გურიის მთავარი გიორგი და სხვ.)
4. ზურაბ არაგვისერისთავი – განდიდებული, თეიმურაზ მეფემ ქალიშვილ დარეჯანის შემწეობით მოაკვლევინა. დაქვრივებული დარეჯანი იმერთა მეფე ალექსანდრეს მი-ათხოვა.
5. ქეთევან დავითის ასული, დარეჯანის ძმისწული, ბაგრატის პირველი ცოლი.

ბოლოს, ბიძას ჩემს, ვახტანგ გურიელს¹,

ჩემ დასაღუპად უთხრა ცოლობა
 ასე აღზევდნენ, მუხთლად მიყელეს, თვალი დამივსეს, მიწვეს ტოლობა
 ზეცის სამართალს სად გადაუხვალ, დედინაცვალმა მე თუ გამწირა
 რას მიაღწია, რა იხეირა, ჩემი პატივი გამოიტირა
 ფაშამ ასლანმა, ახალციხელმა², მხარი ამიბა, შური იძია
 ქვეყანა იპყრო, მტყუან-მართალი ისლამის წესით გამოიძია
 დედინაცვალი და მისი კურო, ხელში მოიგლო და დაატყვევა
 შემდეგ ოლთისში³ მძევლად გაგზავნა,

როგორიც ჰქონდათ წესი და ჩვევა
 მხოლოდ ერთია, რომ ქეთევანი, მათი ერთგული, მათ მიაყოლა
 სამთავე ახლა ოლთისს არიან, არც მინდა მათი ამბის მოყოლა
 სამართალმა კი გზა გაიკვლია, ასლანის ნებით აღსდგა სიმართლე
 მაგრამ მე რა ვქნა, როგორ ვიმეფო,

გამოცდილი მაქვს თვალის სიანთლე.

გიორგი გურიელი — ბაგრატი, შენ იცი ნათესაობა,

თუ არას ნიშნავს, სხვას მიერგება
 ზოგჯერ ერთი გაქვს სიზმრად ნანახი,

თვალს გაახელ, სხვას გადაეგება
 მეც ზომ ასეთი ვნახე სიზმარი, ჩემი კეთილი, არავინ არი,
 მხოლოდ შენ მეფეს, თუ დამსვამ მთავრად,

შემიძლია რომ აგობა მხარი.

მე სხვასაც გეტყვი, ჩვენ ვართ კაცები, ზოგჯერ უმები და მამაცები
 რატომ გიკვირდეს, შენც ასე იყო, სხვისი მსურველი, და მიმტაცები

1. ვახტანგ გურიელი – დარეჯანის მესამე მეუღლე, შთქმულების მონაწილე.
2. ასლან ფაშა ახალციხისა – როცა დარეჯანმა და ვახტანგ გურიელმა ბაგრატი დააბრძავეს და დალატით გამეფდნენ, „სამართალი დაადგინა“, დაესხა ქუთაისს, შეიპყრო მეფე-დედოფალი, მათთან ქეთევან დავითის ასული, და ოლთისს გააგზავნა მძევლებად. იმერეთში კი კვლავ ბაგრატი გაამეფა. უსინათლო ბაგრატი სამეფოს ვედარ მართავდა. მოსალოდნელი იყო, რომ ვამეყ დადიანი ისარგებლებდა ვითარებით, ბაგრატს ჩამოაგდებდა და გამეფდებოდა. იმერეთის თავადობას ეს არ აწყობდა და ამიტომ ვახტანგ (შაჰნავაზ ხანი) ქართლის მეფე მიიწვიეს მეფედ. ასლან ფაშამ ეს საკუთარი უფლებების შევიწროებად მიიჩნია და პრობლემის მოგვარების მიზნით ხონთქართან იჩივლა.
3. ოლთისი – უძველესი ქართული ქალაქთაგანი. ბაგრატიონთა საგვარეულო სამფლობელო. ახლა თურქეთის შემადგენლობაშია.

უფრო პირიქით, მე მოგიყვები, ტყუილ-სიცრუით რატომ დავშვრები როგორი არი თავადთა ნება, როგორი მოდის ჩემამდე ხმები. ამით დავიწყებ: შახ ნავაზ ხანი, ვინც შემოგვიჩნდა ეს ბოლო ხანი ვისაც ჰყოლია, ძმისწული ქალი, რომლის ვერ ნახო ტოლი და მგვანი ცდილობს დადიანს დაუკავშიროს, ნათესაობას რომ მოუხშიროს სადადიანო შემოიერთოს და იმერეთი ამით გაწიროს თავად რომ ქალის ნებით გამეფდა, ის დედოფალი დადიანია⁴ დიდი ლევანის ნახევარ დაა, გურიელისგან დარდიანია. გამოთხოვილი როსტომს მიუგდეს, გაადედოფლეს ქართლელთა ზედა არავინ იყო ქართველთა შორის მისთვის უარი რომ შეეებდა, ახლა ეს ქალი შახნავაზს მისცეს, ქმრების შოვნაში ბედი ჰქონია დღეს თუ მაზლის შვილს დადიანს შერთავს,

შენ ეს გაწყობდეს არა მგონია

ბაგრატ მეფე — ბაგრატოვანნი ქებულნი ჯიშით,

რომელი ნახე დასაწუნარი მუხრან-ბატონებს რომ დააჭარბოს, არავისა აქვს ამის უნარი თავად შახნავაზს ჰყავს ასულები, ორნივ სიტურფით არი ცნობილი თვალით და ტანით, აღზრდით და ქცევით,

ტყუპის ცალივით ხმაშეწყობილი ძმასაც ეზრდება ორი ასული, ერთ-ერთზე ტურფა, თამარ, თითია თუ წარმოიდგენ ზღაპრულად ლამაზს, ორივე ამის მაგალითია მაგრამ თამარი მაინც სხვა არი, ნახავ დარჩები ელდა ნაცემი მისი სიტურფე როგორ აღვწერო, არაა სიტყვით გადასაცემი

გიორგი გურიელი — მე რაც გითხარი, თამარს ეხება,

არა მქონია მასთან შეხება შორიდან ვნახე, აზრი წამერთვა, იყო ღვთის რისხვა და დამეხება გამიგონია ერთი შეხედვით, კაცი შტერდება, გულით დადნება, სიტყვას ვერ იტყვის დამუნჯებული, როგორიც უნდა იყოს თავნება

4. მარიამი – ქართლის სამეფოს დედოფალი 1634 წლიდან, მანუჩარ დადიანს ეყოლა თამარ ათაბაგისაგან. ლევანი კი მანუჩარს ჰყავდა კახეთის მეფე ალექსანდრე II ასულ ნესტან-დარეჯანისაგან. ნესტან-დარეჯანი შშობიარობას გადაჰყვა. პატარა ლევანი კი პაპა ალექსანდრესთან იზრდებოდა, როცა შეიძინა ნახევარ და მარიამი და ძმა იესე. ამის მიუხედავად ლევანი დას ჯეროვან პატივს მიაგებდა. მან მიათხოვა მარიამი როსტომ ქართლის მეფეს.

მსგავსი ადრე არ გამოიცივდა, ახლაც სიხმარში მგონია თავი
 ღვთის წყალობაა თუ ღვთის რისხვაა, ჩემ დასაღუპად არი ნაზავი
ბაგრატი მეფე — შენგან გაგონილს სჭირდება განსჯა,

ვაძევი ჯერაც დადიანია
 მისი ასული სურდათ ქართლელებს, მისთვის იღწოდნენ ერთი ხანია
 ვამიყმა არჩილს უთხრა უარი და ამის გამო ერთ-ერთს მტერობენ
 ახლა თუ სხვა რამ ჩაუფიქრიათ, სხვაგვარ მხერობენ,

სხვაგვარ სერობენ
 უნდა ვიცოდე ამის შესახებ, დადიანები ისეც ურჩობენ
 ვახტანგმა მხარი თუ დაუჭირა, მე მომდგებიან რას დამითმობენ
 და არც გურიას გაუხარია, გურია ისეც არეულია
 ყველა გურიელს უნდა მთავრობა, ერთი-მეორეს დარეულია
 ჩემო გიორგი, შენ მთავრობამდე, ბევრი სატეხი წინ გელოდება
 გასტეხ-გაგტეხენ, არავინ იცის, ჩაუთქვამ, ბევრჯერ უკუღმა ხდება
 შენგან სხვაობით, მე ხომ ვარ მეფე, თვალვდავსილი, მაინც ბატონი
 სხვის სამეფოში, სხვა საქმეს წყვეტდეს, ასეთი წესის არ ვარ გამგონი
 და ამას გარდა დავრჩი უცოლოდ, ქეთევანი ხომ ტყვედ წაიყვანეს
 მოძალადეებს¹ ზედ მიაყოლეს, არც შემეკითხნენ, არც დაახანეს
 მე თუ ვარ მეფე, თანაც უცოლო, თუ რამე ჰქონდათ გულში ზრახვანი
 შეთავაზება მე მეკუთვნოდა, რაც ქალს სჭირდება ხომ მომდევს ჯანი
 თორე რა ხდება, იმერთ სამეფოს, ტახტის მემკვიდრე მაინც სჭირდება
 თუ არ მეყოლა, მდაბიოს ნაშობს², ვერ იგუებენ, გამიჭირდება
 ყველაფერს გარდა, ვახტანგი ჯარით, მაინც სტუმარი არი მოსული
 იმერთა საქმე მე მეკითხება სასიკეთოა ან თუ ავსული

გიორგი გურიელი — მეფე ხარ, მიტომ უნდა იცოდე,

რაში ივარგე და რაში სცოდე
 ხვალინდელი დღე ისე განსაზღვრო, გონის სიბნელით არ დადიოდე
 წამიკითხია და უფრო მეტი განსწავლულ მამებს მოუყოლიათ
 პონტოს ეტყვიან ლაზთა ქვეყანას, ბრძენკაცი მეფე³ თურმე ჰყოლიათ

1. მოძალადეები – ბაგრატის დედინაცვალი დარეჯან თეიმურაზის ასული და ვახტანგ გურიელი. ასლან ახალციხელმა ისინი დაატყვება და ოლთისს გააგზავნა.
 2. მდაბიოს ნაშობი – ბაგრატს იმ პერიოდში სხვა ვაჟი არა ჰყავდა გარდა ალექსანდრესი, რომელიც ნაშობი იყო ლეჩხუმელი კოჩილას ცოლის მიერ, ბევრად გვიან კი თამარმა მას კანონიერი მეფისწული გიორგი გაუჩინა.
 3. იგულისხმება მითრიდატე პონტოელი.

წესად ჰქონია ზოგჯერ სასახლეს ჩუმი ტოვებდა, ხალხში ვიღოდა ხან გლეხი იყო, ხან მათხოვარი, ვინ რით სუნთქავდა, ყველა იცოდა მეფე ასეთი მემამყება, მაგრამ ასეთი დღეს ვინდა ნახოს აღწეროს მისი ავი და კარგი, ხალხის გულებში შემიანახოს ახლა რას გეტყვი, ეს მიხვედრათ შენ ასეთებიც უნდა იცოდეთ რა დროს თამარზე ოცნებისაა, რამდენიც უნდა ტრფობით იწოდეთ შახნაგაზი გყავს შემოსეული, ყველა ვინც შენ გმტრობს, იმას ემხრობა ვინც შენთან ვახშობს, მასთან ათენებს,

ვინც დილით გლოცავს იქ აქვთ სამხრობა თუ ვერ შეიძელ მათი მოთოკვა, ხვალ ახალ ზრიკებს მოიგონებენ თუ მოახერხეს შენი წაქცევა, მერე ამით თავს მოიწონებენ.

ბაგრატი მეფე — გიორგი, ვიცი რასაც უმიზნებ.

შენ რომ არ გეთქვა ისეც ვხვდებოდი ბევრს სურდა ჩემი ადრე სიკვდილი, ღმერთის წყალობით არა ვკვდებოდი მე მხოლოდ ერთი გამომეპარა, თუმც არც უჭკკო ვარ და არც პატარა დედინაცვალი როს შემომფიცა, და იმერეთი შემომატარა უნდა მცოდნოდა ეს ერთგულება, დიდი დალატის დასწყისია ჩემი ეჭვები ძმისწულით ჩაკლა, ქცევა დანდობის შესატყვისია როცა გურიელს დაუკავშირდა, როცა გაენდო, უთხრა ცოლობა უნდა მეეჭვა ვახტანგ გურიელს რატომ მოუნდა ჩემთან ტოლობა მაგრამ ვერ მიხვდი და დავისაჯე, ყველა რაც მოხდა, ისედაც იცი ახლა ვამიყი ამხედრებულა, თუმც ერთგულება აქვს შენაფიცი ვამიყს სდომია ჩემი სამეფო, ფიქრობს ხელთ მიგდოს დაბრმავებული არჩილსაც მიტომ უთხრა უარი, ბაგრატიონებს მოგვიკლა გული როცა ვამიყი თავზე გავიდა, გურიისთვისაც იყო მუქარა მაშინ დემეტრე¹ მეწვია ჩუმიად, ყველა ამისხნა, ვინ რა მიქარა ის და პაატა ჩემთან თანხმობით შახ ნავაზს შეხვდნენ ასევე ფარულად ქართლელნი მიტომ დგანან იმერეთს არა ქურდულად და მიპარულად შახნაგაზს თავად მოვეთათბირე, ერთად დავსახეთ როგორ ერგება შევძლებთ? მოყვარე გაამაყდება და მოღალატე გადაეგება მე ერთი ვიცი, შაჰ ნავაზს ხანი კი არ მატყუებს, მხოლოდ მიფარავს

1. დემეტრე გურიელი პაატა აბაშიძესთან თანხმობით მოქმედებდა ვამიყ დადიანის საწინააღმდეგოდ. ეს მათ მიიწვიეს ვახტანგ ქართლის მეფე იმერეთს.

სამეფო ისეც გავრცობილი აქვს, ჩემი არ უნდა, არ მოიპარავს
მაგრამ ააწყობს ისე ქვეყანას, გლესს მოუფნოს,

მოსპოს ტყვის სყიდვა

მოისპობიან ტვეთ გამყიდველნი, ასეთი ცოდვა თავზე ვინც იღვა
მე მხოლოდ ერთში დავემდურები, ძმისწული რატომ სხვას დაუვადა
ვამიყის ქალი რძლად ვერ ითხოვა, წყენა ძმისწულით გადაუხადა?

გიორგი გურიელი — მე ის მოვეყვი რასაც ამბობენ,

განაგონი კი ვერ დავიჯერე
როგორ იქნება მას დაუმოყვრდე, ვინც პირადია შენი მომტერე
მაგრამ ხომ იცი, ხმა თუ გაუარდა, კიდევ იქნება ამის მიზეზი
ჩვენც ვიყოთ ფრთხილად რომ არ გვიყელონ,

არ შეგვიცვალონ სავალი გეზი
თუ ყოველივე არი ტყუილი, თამარი მანაც ზომ თვალით ვნახე
სიზმარში ხომ არ მომლანდებია, ხატება გულში შემოვინახე
მთავარი ვიყო, სიტყვა მეთქმოდეს, საქმესაც წვრილად მოვიძიებდი
თუ საოცნებო ასეა ახლოს, ნახვას ხვალისთვის რად გადავდებდი

ბაგრატ მეფე — შენ ჯერ გურიას მიჰხელო გიჯობს,

გზას დააყენო გურიელები
ერთი-მეორეს არ ენობიან ახალგაზრდები და არც ძველები
ვანტანგის შემდეგ დემეტრე მძლავრობს,
არავის ინდობს მეფობს და მთავრობს
ვანტანგიც ოლთისს გადახვეწილი, მუქარას გითვლით,

გლანძღავთ და ჯავრობს
შენ თუ ორივეს ჩამოიშორებ და თან ერთგული ჩემი იქნები
საერთო ძალით იქნებ ჩავშალოთ ოდიშარების ჩანაფიქრები.
უნდა ეცადო სანამ დრო ითმენს და მეფე ვამიყს შეურიგდება
თამარიც ვამიყს ჩამოვაცილოთ, არ დავითმინოთ ქალის მიგდება

გიორგი გურიელი — თამარს რომ ვინმე გამირიგებდეს,

მიპატრონებდეს და გამიგებდეს
ჩემებრ ერთგული ვინ ეყოლება, ჩემებრ მეტრობოლი,
ვის გინდა მტრობდეს
ვაგლახ, ეს მხოლოდ არი ოცნება, უნდა ვუყურო სად რა მოხდება

მწიფეს ესვრიან და მკვახე ცვივა, საჰყარის ნაცვლად,

ჯვანსალი კვდება

მეფევე, შენ დიდი მომეც საფიქრი, ოზურგეთისკენ უნდა ვიარო
გურიელი ვარ, გურიელების ავი და კარგი გავიზიარო
თუ ამ ბრძოლაში დაერჩი მედეგი, იქნებ ზუგდიდი იყოს შემდეგი
ქალის გულისთვის თუ ვსდიე მის გზას, ეგებ ვიხილო ბოლოს შედეგი.

ბაგრატ მეფე — შენთვის მე ის გზა დამილოცია, რომელსაც კვრძობ

და თვალთ ვერ ვხედავ

შენი იქნება იმის ნაყოფი, რასაც მიწვდები, რასაც შებედავ
ფუჭი ლაყობა საქმე არაა და არც ჩივილით გამოვა რამე
ოზურგეთს უნდა ჭედლე მომაგალოს, არ ისვენებდე, არც დღე, არც ღამე
თან ფრთხილად იყო, ვახტანგის შემდეგ, დემეტრესია გურიელობა
ჩასაფრება და ჩუმად თვალთვალი, სიფრთხილე არი მისი ხელობა
უნდა ეცადო არა შეგნიშნოს, შარი არ მოგდოს რამე მიხეზით
კეთილგანწყობა არ მოგიშალოს, არ განაწყენდეს სავალი გეზით
იცი, შახნავაზს ახლა ერთგულობს, მისით გახდება ხვალე ძლიერი
იქნებ თამარსაც დაადგას თვალი, და ნათესავი გაგიხდეს მტერი
ყველაფერს უნდა აწონ-დაწონა, შენ ანგარიში არ შეგეშლება
ჩემი იმედი თან დაგყვებოდეს, გაჭირვებაში შეგეშველება.

გორგი გურიელი — რაც ითქვა, ჩემთვის გასაგებია,

ჩემ გზაზე ჩემი ბედით ვიარო,

შენ არ დაგინდეს, მე ვინ დამინდობს, ღალატის ელდა გავიზიარო
ნათქვამი არის, რომ ობლის კვერი, თონეს ჩაკრული გვიანა ცხვება
ოზურგეთიდან მომდევს ხიფათი, ოზურგეთს მისულს რად შემეშვება
მაგრამ თუ ჭკუა გამოვიჩინე, მტერის სანაცვლოდ მომძე ვიჩინე
მთავარი გავხდი, თამარსაც შევწვდი,

ნიშნავს სიცოცხლე გადავირჩინე.

ეშმა — კაცთა ქაჯობას ხელეწიფება, ბოროტს სიკეთე გადააყოლოს
იბრძვის, აგროვებს და ვერა ხვდება, რომ სინანული მოელის ბოლოს
რა არი არსი მისი ცხოვრების, საიდან მოდის, საითკენ მიდის
სისულელეზე გადაგებული, მიწას მიიღებს აკენად სიმშვიდის

ქაჯი — კაცის ბუნება ცალმხრივად გესმის, დანიშნულებაც ვერ გაგიგია კაცი თუ დასდევს სისულელეებს, ქალის ცხოვრება რაღა რიგია? უფალმა რატომ ჯერ შექმნა კაცი, მისი მშვენება როცა იხილა მერე შეუქმნა მეუღლედ ქალი, სიბრძნე არ მისცა, არ განიხილა რადგან იცოდა ჭკუა კაცისა, ორივეს ერთად კიდევ ეყოფა მიტომ წესია კაცის ზეყოფნა, ქალს კიდევ სურდეს ვერ გაეყოფა აბა შეხედე, ცხოვრების წესი, როგორი სიბრძნით მოწყობილია მამრი მდედრს მუდამ ზე ეფარება, ერთი მეორეს მინდობილია

ეშმა — რა სულელი ხარ. ქალი ნებივრობს,

კაცს დღე და ღამე მიწვივ აშრომებს და თუ იმედი არ გაუძარტოლა, შესაბამისად მიიღებს ზომებს კაცი ბრიყვია, ასე ჰგონია, ქალი სუსტია და ეცოდება ეშმაკი მიტომ არი ეშმაკი, სხვის სისულელეს დაელოდება შენ გადი სოფლად, გადაითვალე, ქვრივი მეტია კაცი თუ ქალი საფლაგზე ნახე, ვინ როდის მიდის, რომელ ასაკში დაეკოსო თვალი იანგარიშე, ბოლოს მიხვდები, ქალის სისუსტე მოჩვენებაა ბედი კაცისა ქალს აბარია, როგორ გადაწყვეტს, მისი ნებაა

ქაჯი — ეშმაკობ, გინდა მაცუცურაკო, ოინი მიქნა რამ საარაკო ქალები კაცებს გაუთანაბრო, ასე აღზევდე და გაატრაკო არ გამოგივა, ქალი ქალია, კაცთან როგორი დასადარია გინდა ღონით და გინდა გონებით, ქალი გვალება, კაცი დარია შენ დაუკვირდი ქვეყნად რა ხდება, კაცი მიიბრძვის, ბრძოლაში კვდება ქალი ბალღებს ზრდის, აღზრდაში ცვდება,

კაცი თუ არ ყავს ლოგინში ცდება

ეშმა — კაცი ქაჯია თავის ბუნებით, თავდავიწყებით ქალს მიენლობა ქალი ჭკვიანი არი ეშმაკი, მიტომ არ იცის ცოდვის შენლობა თუ დასჭირდება – ვერ დაინახავს, თუ საჭიროა ვერც გაიგონებს კაცმა რა იცის ქალის იღეთი, როდის, როგორ, რას გამოიგონებს შორს რად წავიდე, შაჰ ნავაზ ხანი, ხომ ჯარით არი აქეთ მოსული ამერს და იმერს ერთად ბატონობს და სიამაყით არი მოცული ბაგრატი მძევლად ჰყავს აყვანილი, და თავადები ვერას ბედავენ ხანის ნათქვამებს იმეორებენ, როგორც წისქვილში ჭორებსა ფქვავენ რაჭა-ლენხუმი ზურგს უმაგრებენ, ვამიყი სვანეთს გაქცეულია დიდი ლევანის მძლავრი სამთავრო, ნირწამხდარია, წაქცეულია

და მაინც შიშობს, სიფრთხილეს იჩენს,
 ძალზე ჭრელია კაცთა კრებულში
 რადგან არ იცის ხვალ რას იფიქრებს,
 დღეს გუმინდელზე გაბრაზებული
 ხელავ? ამიტომ იმედის ფარად, ტურფა ძმისწული მოუყვანია
 სხვა ვინ დაანშობს კაცთა სიშლეგეს, შლეგი ყრუ-მუნჯის
 და ბრძმის მგვანია

ქაჯი — შენი ნათქვამით ისე გამოდის, მზე რომ დაგვეტოვებს,
 მთვარე ამოდის
 ყოველი მხოლოდ იმიტომ ხდება, კაცის სურვილზე ქალი არ მოდის
 კაცი ძაბუნია, ქალს ეფარება, ქალის იმედით ქვეყნად ტრიალებს
 რაც უნდა სცადოს ქალის გარეშე, ბორეა ქარი გაატიანებს
 მამ მოდი, კიდევ ყაბულს იყავი და შევაწუხოთ ჟამთა მროველი
 გადაგვიწვიტოს კაცი თუ ქალი, როგორ სიკეთის არი მთოველი

ეშმა — ჟამთა მროველი თავად კაცია, ნიშნავს ქაჯია თავის ბუნებით
 ძალდი ძაღლის ტყავს მაინც არ დახვეს,
 დაჩაგრავს ზურგზე ამობრუნებით
 ისეთს რას იტყვის მე არ ვიცოდე და მაინც ვკითხვით, შენია ნება
 ჩემთან ჭიდილში რქები ამოგდის, რქებ დამტვერეული რჩები თავნება

ჟამთა მროველი — სიცოცხლის შობა საოცრებაა,
 ახალი მოდის ხიბლი და ძალა
 არავინ იცის რით შეგვეწვევა, ღმერთმა სიბერე თუ დააცალა
 ბეერი რამაა თავშეკონილი: მემკვიდრეობით გადაცემული,
 აღზრდა, აღმზრდელის გონიერება, ჭკვიანური თუ ზნედაცემული,
 შიმშილ-სიცვიე და გაჭირვება, თუ ფუფუნება თავზე საყრელი
 ყოველი სიტყვა, ყველა ნაბიჯი, რამ საძულველი თუ საყვარელი.
 ასე იზრდება ადამიანი, ასე იწრთობა ჯანით და გონით
 ასე ფასდება ქალი თუ კაცი, არსებულთ თუ გამონაგონით
 და თუ არ იცი შეერთებულად, ყველა რაც იყო, რაშიც ტრიალებს
 მცდარია, ისე აქო-აძაგო. რაც განადიდებს ან ატიანებს
 ყველა ქალი, რომ ეშმას ბაძავდეს, ან და ყოველი კაცი ქაჯობდეს
 მაშინ რით გინდა რომ განასხვავო, ვისი რა ღირდეს,
 ვისი რით ჯობდეს

და ამას გარდა, უნდა იცოდე, თუ ეშმაკობენ, რაა მიზანი
სანამ ქაჯობას კაციას იტყვი, რატომ ქაჯობდა, ამოიცანი
აქ რომ ახსენეთ შახ ნავაზ ხანი, ვახტანგი, მეფე სრულად ქართლისა
ქართველთა საქმეს გადაგებული,

აღმსრულებელი მისთვის მართლისა
როცა გამოვრდა შვილების დედას და დედოფალი შეერთო ცოლად
არა იმიტომ, ქალთ მღევარია, ან არ მიაჩნდა როდამი ტოლად
მიზანი მისი სამშობლო იყო, მისი სიკეთე, მისი ღიღება
და არა ტახტზე წამოსკუპება, ღრონის ტარება და მოკიდება
როცა ვამიყის ასული სურდა, ძე არჩილისთვის დაესვა ცოლად
მიზანი იგივე სამშობლო იყო, არა ზეიმი გულგასაყოლად
ღღეს ქუთაისში საქმეს აგვარებს, ხვალ, საქმე ითხოვს,

ელის ზუგდიდი
ყოველი კუთხე რაც მეტად სტკივა, ქართველებისთვის უფროა დიდი
კაცზე ქილიკი სულმოკლემ იცის, რაც ნაკლებ იცნობს, უფრო მეტად
მცოდნე უვიცად გადაექცევა, მოწვევება ბრძენი ცეტადა
თქვენი კამათიც არი ცალმხრივი: ქაჯია კაცი და ეშმა ქალი
ასე მარტივად რომ იყოფოდეს, დაგჭირდებოდათ მათი თვალთვალი?

ეშმა — ხომ ვთქვი, არ იცის ქალის ბუნება, კაცს არ გაამხელს,

კიდევ იცოდეს
ქაჯი ხარ, მიტომ ხარ კმაყოფილი, რაც ახლა ხონჩით გამოგიწოდეს
ჩემი არ გჯერა. არც გწამს რაც ხდება, მიხვდი,

ვიყავი მუდამ მართალი
თუ გსურს გაიგო ქვეყნის რაობა, მიხეზად მიწვივ იგულევე ქალი

(რამდენიმე დღის შემდეგ, ზუგდიდი, დადიანების სამყოფელო, მეფე ვახტანგი (შაჰ ნავაზ ხანი), შამადავლე,¹ ჭყონდიდელი,² ხოსია ლაშხისშვილი (ლენჩუმის გამგებელი)

1. შამადავლე – სამეგრელოს (ოდიშის) დადიანი (მთავარი) ლევან III. „არამედ დადიანობა არა არს გუარი, გარნა წესი ხელობისა“, ქართლის ცხოვრება, ტ. IV, თბ. 1973, გვ. 82
2. ჭყონდიდელი – სასულიერო თანამდებობა. XVIII ს. სამეგრელოს სულიერი წინამძღვარი.

ვახტანგ მეფე — ლიხს გადმოკედი,

კოლხეთის მიწა და აფხაზეთის ზეცა ვიხილე
როდის რა ერქვა მშობლიურ მხარეს, არ დამაეჭვა, არ განვიხილე
ეგროს-ქართლოსი ხომ იყვნენ ძმები და ჩვენ ყველანი ძმათა შვილები
კავკასიონის იქით და აქეთ ჩაჭიდებულნი, მხარ გაშლილები
ვინ ჩამეკითხოს რატომ ვარ აქეთ, არც იქით მოსულს შევედავები
სხვა არი ჩვენი გულის წადილი, გადაგვიდია მისთვის თავები
ანაკლიაა ოდიშის გული და აფხაზეთის – ანაკოფია
იქით ანაპა და ნიკოფსია, ყველა სამშობლოს განაყოფია
ლიხი დავლახე, რომ ლიხს ვუწიო,

გუმის მთას ვანდო გულის ფიქრები
თუ ძმად მეწვევით და გიმასპინძლებთ, გეწვიოთ,

უცხო რატომ ვიქნები
გულის ნაწილი თუ იქ დავტოვე, მომიტანია სათქვენო წილი
გუდაურიდან გუდაუთამდე გაელვებაა თვალის მანძილი
მამ მოვრჩეთ ეჭვებს და უნდობლობას, საქმე დავსახოთ,

— უმჯობესია

ვიყოთ ცალ-ცალკე და მაინც ერთად, მამა-პაპური როგორც წესია

ხოსია — მეფის ნათქვამი გულიდან მოდის,

როგორც განცდილი ჩვენი გულების
და თუ შევძელით ერთიანობა, დაცვა კაცობის და ერთგულების
ნიშნავს მამების ჯიშის ვყოფილვართ,

გამოზრდილები ქართველი დედის
უნდა დავლოცო ასეთი ყოფა, სიკეთე უფლის და შემოქმედის
სწორედ ამიტომ ლეჩხუმელები, ჩვენთან სვანები და რაჭველები
გვერდით გიდგევართ, მძიმე ჭაპანს ვწევთ, თავდადებული,

ქვეყნის მცველები
ამას რად ვამბობ, ოდიშარებმა და აფხაზებმაც უნდა იცოდნენ
ერთიანობას მხარს უმაგრებდნენ,

განდგომის სურვილს ძირშივე გმობდნენ

ჭყონდიდელი-ჩიქოვანი — დღეს სამეგრელო გათელილია,

მთავარი ვამიყ განდევნილია
ლეჩხუმელები თავს იწონებენ, ამ სიავეში მათიც წვლილია

ჩვენ ვინ გვასწავლოს რაა მამული, არ დაივიწყოთ, ვართ მეგრელები
 კოლხი-ლაზები, თვალ-ლამაზები,
 გამოწვდილი გვაქვს თქვენსკენ ხელები
 თქვენ კი, თუ გინდათ სიკეთე ჩვენი,
 სიტყვა რად გვინდა თუნდ გულში მწვდენი
 რად მოხველთ ჯარით, სდევნით დადიანს,
 გსურთ დაუმოკლოთ სიცოცხლის დღენი
 ვამიყო სვანეთს თავს რად აფარებს, რად არ გმასპინძლობთ,
 არ გიღებთ კარებს
 ცოლ-შვილი მისი, გადამალული, ვის რას დააკლებს, ვის გაამწარებს
 ვამიყოს ვიყავ, ვრჩები ერთგული, და თუ არა ხართ სამტროდ მოსული
 დაიცხრეთ რისხვა, შერიგდით ვამიყს, აღიდეთ ღმერთი,
 ალაღეთ სული.

ხოსია — მეფეს ვუამბე, თქვენ ჯერ არ იცით, უნდა სამძიმო საქმე გაუწყოთ
 ის, რაც სვანებმა შემატყობინეს, მერე განსაჯეთ, ამას რა ვუყოთ
 ვამიყი მთაში იყო ასული, არა იმიტომ ვინმე სდევნიდა
 ჯარს ქირაობდა ჩვენთან საბრძოლოდ,
 სვანთა მიმხრობას ოქროთი ცდიდა
 შემდეგ მარუხის¹ გზას დასდგომია, სურდა აფსარებს² იქით სწვეოდა
 იმათი ჯარით თავს დაგვეცემოდა, ეძარცვა,

როგორც აფსართ ჩვეოდათ.
 ჯერაც არ ვიცი, ვამიყს სვანებთან თუ აფსარებთან მოსვლია ჩხუბი
 ხმაღს მინდობია, მაგრამ ვიდაცას ზურგში დაუკრავს ნალესი შუბი
 მოკლული იქვე დაუკრძალაით, გადმოსვენება ჩვენი ვალია
 ვაჟკაცი იყო შემძრთებული, მიტომ ხმლით ხელში სული დალია

ჭყონდიდელი-ჩიქოვანი — რაღაც ამდაგვარს გუჟანით ვგრძნობდი,
 ჭაქვითის³ ციხე რაკი გატეხეს
 ციხის მცველები არვინ დაინდო, სისხლით მოძმენი ძმურად აჩეხეს

1. მარუხის უღელტეხილი – ჩრდილო კავკასიასთან დამაკავშირებელი გზა.
 2. აღიღური წარმომავლობის აბაზას ტომი ჩრდილო კავკასიაში ბინადრობდა. რუსე-
 ბი მათ აბაზინებს უწოდებდნენ. ქართველები აფსარებს. აფსარების ქირავნობა შარ-
 ვაშიძეებმა დაიწყეს ლევან II დადიანის წინააღმდეგ საბრძოლველად.
 3. ჭაქვითის ციხე – ვამიყ დადიანს ოჯახობა იქ ჰყავდა გადამალული. იქვე ჰქონდა
 სადადიანო განძი. ვახტანგ მეფის ზუგდიდში ჩასვლის შემდეგ ოჯახობა განძით მეფ-
 ეს ჩაბარდა.

ვამიყის ცოლი გამოიყვანეს, ცრემლი აღინეს და დაამცირეს
დადიანების განძი გაიყვეს, როდი დასჯერდნენ საჩუქარს მცირეს
მისი ასული, დაქვრივებული¹, სამათხოვრო გზას შემოუყენეს
კოკას ვერ შესწვდნენ გულ ამღვრეულნი,

უღონო ძალა ლიტრას უჩვენეს²
დღეს დედა-შვილი, დედათ მონასტერს, მიუსაფარნი ეფარებიან
კაცთაგან უღვთოდ განწირულები, ღმერთს შეწყალებას ევედრებიან
ხოსია — ჭყონდიდელს თუ სურს დადიანების ყველა ცოდვანი

გადმომბრალოს
არ შეისმინოს როგორ რა მოხდა, თავის მართლებაც არ დამაცალოს
კურთხეულ მეფეს ეჭვით შეხედოს, იმერ-ამერი აეჭვიანოს
შარვაშიძეებს ნიში მოუგოს, გურიელებიც დააზიანოს
არ გამოუვა ასე მცდელობა, ერთობის ნაცვლად რომ შური თესოს
სხვისი სიმართლის დამახინჯებით, თავისი მცდარი რომ დააწესოს
ვიცოთ მართლები, სადადიანოს მოვსულვართ ძმები და არა მტრები
გვინდა საშობლოს ერთიანობა, ტყუილი ჯაფით რატომ დავშვრები
შენ დაუკვირდი, დღეს ვახტანგ მეფეს აღმოსავალეთი ემორჩილება
იმერეთს უკვე მხარი აუბავს, არ დაუწყია დიდი ცილება
გურიაში ხომ დემეტრე მთავრობს, სწორედ დემეტრემ იწვია მეფე
შენ ორგულობა დასწამე მიდი და ერთგულების განდი შემეყფე
ახლა აქეთ ვთქვათ, ლეჩხუმელების თავი ვარ, ვიცი საით ვიარო
ვის ვუერთგულო, ვის შუბი დავცე, ვისი ფიქრები გავიზიარო
ლეჩხუმი სვანეთს გამობმულია, რისთვის იბრძვიან, ვიცით, სვანები
ორივეს რაჭა გვიდგება მხარში, დევების კერის დასამგვანები
თუ სამეგრელოც გონს მოეგება, ერთობით შვება ვიგრძნოთ ეგება
ცალკე-ცალკე ყველას გაგვიჭირდება, შეერთებულებს გველის მოგება
დღეს აფხაზეთი თქვენ შემოგყურებთ

და თუ მათ ნდობას დაიმსახურებთ
კვლავ ხელს გაუწვდნენ ნიკოფსიამდე,
ფუჭად არ ვიტყვით და ვინძაურებთ.

1. ვამიყ დადიანის ასულს ქმარი ბეჟან ლოლობერიძე მეფის მომხრე თავადებმა მოუკლეს. ამით მეფის დამცირებისთვის შური იძიეს.
2. ცნობილი გამოთქმა – ძლიერს ვერაფერი დააკლეს და შური სუსტზე იძიეს.

ჭყონდიდელი-ჩიქოვანი — თუ დადიანი ვამიყი არ გვყავს,

სხვას ვის ეკუთვნის დადიანობა
 საღირისძენი¹ ვინდა გადარჩა, ვის როგორი აქვს იმათი ცნობა
 ლევანის ძენი აფხაზისაგან,² ლიხნში არიან და აფხაზობენ
 მეგრელებს აქეთ გვეუქმებიან, ნათესაობას ჩვენსას ვერ გრძნობენ
 თუ შამადვლეს მთავრობას ფიქრობთ, ეგებ სხვასა აქვს მეტი უფლება
 დადიანობა დიდი ძალაა, და ბევრს სურვილი დაუფლება
 კაცთას, ჩემ ძმას დავეკითხები, სალიპარტიოს ვინაც განაგებს
 ჩვენ შევჯერდებით და მოგახსენებთ

მეგრულ თავადთა აზრით ანაგებს

ვახტანგ მეფე — ჭყონდიდელობის ფასი რომ ვიცი,

მიტომ ვისძინე და არ ვიწყინე
 მაგრამ ყველაფერს აქეთ თავის ზომა და თავხედობა ვერ დავითმინე
 ჩვენ აქ შევეყრილვართ არა იმისთვის, საქმე გაგვიხდა სამარჩიელო
 არც ჭყონდიდელს აქვს იმის უფლება,

აქ მყოფებს გვითხრას: ვინ ხარ ტიელო
 ვამიყი მოკლეს, ეს არა ნიშნავს სადადადიანო დაობლებულა
 საღირის ძენი საძებნელი გვყავს, კაცთა ცხოვრება დამთავრებულა
 ჭყონდიდელობა სანაქებოა, სამშობლოსათვის როცა ზრუნავენ
 დასანანია, მამულის ნაცვლად, პირადულისთვის თუ კი ბრუნავენ
 რად გაგახსენოთ, ლევან დადიანს იესე ჰყავდა ძმა საქებარი
 ძმას გვერდით ედგა, მამულს უვლიდა,

მტერს მიჰყოფდა როგორც მღევარი
 დღეს, როცა ლევან, მასთან იესე, აღარ მთავრობენ, აღარ არიან
 არ ნიშნავს ,იმათ ჩამომავალთგან, ქვეყნად არავის გაუხარიან
 შამადავლე ზომ იესეს ძეა, ის კი ძე იყო მანუჩარისა
 და ამას გარდა ვაჟკაცი არი, შემძლებელია, თქვენც იცით რისა

1. საღირისძენი — ამ გვარის დინასტიური მოღვაწეობა დადიანის თანამდებობაზე გამოკვლეული აქვს ილია ანთელავას. აქ მხოლოდ ის აღინიშნება, რომ ამ გვარს დიდი სამსახური გაუწევია სამშობლოსათვის. საკმარისია ცოტნე დადიანის გახსენება.
 2. ლევან II დადიანს ცოლად სეტემონ შარვაშიძის ასული ჰყავდა. მასთან ორი ვაჟი ეყოლა. იმ პერიოდში ლევანი ჯერ კიდევ ერთიანი სამეგრელო-აფხაზეთის მთავრად იყო მიჩნეული. მას შემდეგ, რაც ცოლი შვილებით მშობლებს (შარვაშიძეებს) დაუბრუნა, დაიწყო დაუმთავრებელი ქიშპი, რამაც საბოლოოდ აფხაზეთის ჩამოშორება განაპირობა.

დადიანობა, მემკვიდრეობით, მამიდან შვილზე თუკი გადადის შამადავლეა მაშინ მემკვიდრე და უკეთესი არავინ დადის სხვაფერივ მცე კი მაქვს იმის უფლება დადიანობა რომ შევიტავსო ჩემი მეუღლე ლევანის დაა, აქ იყო მისი კერა-სათავსო მაგრამ პირველი შამადავლეა. ძეა წინ მდგომი, არა ასული მამა-პაპათა წესს ვინ დაარღვევს, ვინ არის ასე თავზე გასული ან და, რად გინდათ ჩემგან სწავლება სხვაზე უკეთეს ყოველმა იცით არც დაირღვევა ჩვენგან ეს წესი, შეკრულები ვართ ღვთიური ფიცით ასე, რომ სანამ კაციას ეტყვი, გულს აღიბეჭდე აზრი უზადლო შამადავლეა ახლა მთავარი და გიჯობს ტახტი რომ გაუშნადო.

შამადავლე — ბედი-იღბალი ზეცას წერია და ანგელოზი უდგას დარაჯად კაცის ცხოვრება საზღაურია, ნაჩუქ სიცოცხლის არი ხარაჯა ჩვენ ვიბადებით უფალის ნებით, სავალი გზებიც მისგან ხატია სალოცავია ირგვლივ ყოველი, მთები, ველები ჩემი ხატია მე ხომ სიცოცხლე არ მითხოვია, მოხდა რაც უფლის იყო სურვილი მზარდეს, ვიზარდე, რამდენიც შეეძელ,

იმით მოვიკალ ცოდნის წყურვილი რა გავხდებოდი განა ვიცოდი, დღესაც არ ვიცი, რა ძელის ხვალე არავინ იცის რა მიხაროდა, რა არ მინდოდა და რაში ვცვალებ უფლის ნებაა ირგვლივ ყოველი, ყოველ სიახლეს მისგან მოველი კაცი ბედ-იღბლის აღმსრულებელი, ობობასავით არი მქსოველი რატომ მოვეყვი ათასჯერ ნაფიქრს, ცხადს დამალული რატომ გავანდე არა იმიტომ რომ დამაფასოთ, უფრო ჭკვიანად თქვენ თვალში ვჩანდე მინდა იცოდეთ, დადიანებშიც, ბევრი ყოფილა თავქარიანი მტრებს თუ ვერაფერს მოერეოდნენ,

მეგრელებს ჰქონდათ მათგან ზიანი არ მინდა ვიყო იმათი მგვანი, ჩემ ერში მინდა მშვიდი ცხოვრება რაც დღემდე ვიყავ, მომავალშიაც ვიქნები იმის განმეორება დადიანობა თუ დამევალა, მეფემ დამადო კისერზე ვალი ვიქნები მიწვივ მისი ერთგული, არ დასჭირდება შორით თვალთვალი

ვახტანგ მეფე — საქართველოა მგლების ხროვამში,

ირგვლივ მტრები გვყავს შემოსეული ვიბრძვით და ბევრჯერ გაგვიმარჯვია,

ბევრჯერ ვყოფილვართ მათგან ძლეული

მგლებს რომ ვებრძოდით,
 იმ ხროვას უკან მრავლად მოსდევდნენ მელა-ტურები
 დაჭრილს, სისხლ დაცლილს გვისახდებოდნენ,

როგორც ხიზნები და მეგზურები
 დღეს უარესი დროება დგება, მტერი-მოყვარე არეულია
 ვერ გავრკვეულვართ ვინ როგორ გვებრძვის, სად აშკარაა,

სად ფარულია
 და თუ გაგრძელდა საკმაო ხანი, გადაიღალა მებრძოლი ჯანი
 ერს არ გაუჩნდა ერთობის გრძნობა, თუ წინამძღოლი დარჩა უგვანი
 მგელი იმძლავრებს, თუ რამ დარჩება დაუფუღება მელა და ტურა
 დრო კიდევ ითმენს, მხარი მხარს მივცეთ,

გამომიწვდია ხელი დასტურად
 ზუგდიდს ჩამოველ როგორც მოყვარე,

ერთიანობის ძეგლის მსურველი
 დადიანობა დიდი განძია, მინდა გიხილოთ სამშობლოს მცველი
 შამადავლეა მეგრელთა თავი, სადადიანოდ გადარჩენილი
 უნდა ითაოს დადიანობა და ერთობაში დაიღოს წვლილი
 როგორიც იყო სულმნათი ცოტნე,

როგორც მძლავრობდა ბოლოს ლევანი
 მთავარი უნდა ერს მიუძღოდეს, არა რჩებოდეს უკან უგვანი
 ახალგაზრდაა, წინ აქვს ცხოვრება და ასპარეზი ფართედ გაშლილი
 მე მხარს ავუბამ, დავემოყვრები, გახდება ჩემი სიძე და შვილი
 ჩემი ძმის წული, ნორჩი თამარი, ამიტომ ზუგდიდს ჩამოვიყვანე
 მისი მთხოვნელი ბევრი გაცუდდა, გამინაწყენდა, არ გავატანე
 ქორწილს გადავიხდით აქვე ზუგდიდში,

რძალი გახდება და დედოფალი
 ნათესაობა დაგვაკავშირებს, შეგვემატება სიმხნე და ძალი.

შამადავლე — რას ვიფიქრებდი თუ უბედობა, ბედნიერებით შემეცვლებოდა
 ვამიყი მუღამ ცერად მიცქერდა, მე ჩემი ყოფა მეცოდებოდა
 იცვალნენ დრონი, რაც არ მეგონა, იმ საოცნებოს გავხდი გამგონი
 რა ვარ, რა ვხდები, რისი წყალობით, დასაფასებლად მეყოფა გონი
 მეფევე, ისედაც თავვანსა გცემდი, მამიდის ქმარი ნათესავია
 ახლა ცხოვრებაც გამომიცვალე, სულ სხვანაირი სანახავია
 ქუთაისს ვიყავ, როცა მიაშხეს, ძმისწული თან გყავს უღამაზესი

ვინც ნახა, კვლავაც ნახვა მოუნდა ღამით მთვარესი და ღღისით შხესი მისი ხილვისას, თვით უსინათლო ბაგრატ მეფესაც განათებია ხილვას ვინ ჩივის, სახელის გამო, ზოგჯერ უძილოს დამთენებია თავს ვერ ვუმხელდი, ვის გავეუმხელდი,

გულში როგორი ცეცხლი ბრიალებს რასაც მპირდები – უცეცხლოდ ჩამწვავ, არა და დარდი გამატიალებს თუ თამარს შემრთავ, ისეც ერთგული, შენ სამსახურში დავიხარჯები შენი ბრძანების შემსრულებელი, საით წამიყვან იქ გავიარჯები დადიანობა თუ მომეკუთვნა დიდი ლევანის მცირე ძმისწულსა მისი სახელით მოვინათლები, გამოვაცოცხლებ ამით წარსულსა.

ჭყონდიდელი-ჩიქოვანი — ვატყობ აქ დიდი ამბები ხდება,

ერთის საბედოდ მეორე კვდება ბევრის ცხოვრება ასე იცვლება, და კიდევ ბევრჯერ განმეორდება ვამიყი მოკლეს, ჩემი ბატონი, ქალის გულისთვის კაცი გაწირეს მისი ცოლ-შვილიც კი არ დაინდეს, ლაფში მოსვარეს და დაამცირეს ხეს რომ მოჭრიან ნაფოტი სცვივა, მეც მომეკუთვნა ნაფოტის ბედი ვგრძნობ ზუგდიდში არ დამედგომება, უნდა ვიცვალო გადასახედი წავალ, მონასტერს დავეყუდები, არ მომჭარბდება უფლის დიდება ვახტანგის რისხვას თუ გადავურჩი, გულზე ჯავრი არ მომეკიდება.¹

(ვახტანგ მეფეს (შაჰ ნავაზ ხანს) ზუგდიდში აფხაზეთის მთავარი შარვაშიძე ეახლა და მორჩილება გამოუცხადა². ამით დასავლეთ საქა-

1. ჭყონდიდელი – ჩიქოვანი ვახტანგ მეფემ შერისხა და შულავერის ციხეში გამოკეტა. წლების შემდეგ მან გაპარვა მოახერხა, დაიბრუნა ჭყონდიდელობა და ბოლოს ძმის კაცია ჩიქოვანის გადადიანებასაც შეუწყო ხელი.

2. აფხაზეთის მძლავრი სამთავრო VIII ს. ჩამოყალიბდა ლეონ I პატრიკიოსის მეთაურობით. ლეონ II დროს აფხაზეთი სამეფო ხდება და აქტიურად მონაწილეობს ქართულ სამეფო – სამთავროებთან ბრძოლაში, Xს. მეფე გიორგი II დროს აფხაზეთის სამეფო აღმოსავლეთ საქართველოს დიდ ნაწილსაც იერთებს. აფხაზეთის მეფე ბაგრატ III უკვე გაერთიანებული საქართველოს (აფხაზეთის) მეფე ხდება: ამის შემდეგ აფხაზეთი საქართველოს სამეფოს განუყოფელია. და პირიქით, საქართველო აფხაზეთის სამეფოს განუყოფელია. XV-XVI სს. საქართველო სამეფოებად და სამთავროებად იყოფა. აფხაზეთის სამთავრო XVII ს. შუა ხანებამდე სამეგრელოს სამთავროსთან ერთობას ინარჩუნებდა. ლევან II დადიანი (გარდაიცვალა 1657 წ.) ერთიან სამეგრელო-აფხაზეთს განაგებდა. სწორედ მასთან, ნათესაური შუღლის გამო იწყება აფხაზეთის სამთავროს განდგომა, აფხარების (ადილეველების) შეიარაღებული რაზმების დაქირავება და ბრძოლა სამეგრელოს დასაუფლებლად. ამ ბრძოლის დროს ლევანი II

რთველო (აჭარის გამოკლებით) კვლავ ერთიანი სამეფოს შემადგენლობაში მოექცა, დროებით)

ვახტანგ მეფე — მოხარული ვარ აფხაზთა ხლებით,

რაც მუდამ იყო, ერთად ვიქნებით
 სამშობლო უნდა ვაერთიანოთ ურჩებთან ძალით, მოძმესთან ნებით
 მძიმე დრო დადგა, მთის ჩამოწოლა, ვეცადეთ, მაინც ვერ ავიცილეთ
 ლეკნი და ოვსნი შემოსეული, მთების იქით ვერ გადავიცილეთ
 კახეთის მხარეს ლეკი მოიწევს ბევრჯერ მალულად, ზოგჯერ ხიზნადა
 ჰერეთის კუთხის დაპატრონება, გადუქცევიათ თავის მიზნადა
 აქეთ ოვსებმა დვალეთს უყელეს, ზახას უწიეს, უნდათ ზეკარა
 ოსური ისმის უკვე ძახილი, სადაც დვალს უნდა მიწვივ ეხარა
 მხოლოდ ხევსურნი და მოხევენი, მედგრად იცავენ, ნაბიჯს არ თმობენ
 მომხდურნი, მათთან შეჭიდებულნი,

მკლავებს კარგავენ და ბედსა გმობენ
 აქეთ შიშიტას, რაჭის ერისთავს, უჭირს და მაინც ომახიანობს
 ჩაღმა მხარეში საძოვრებს იცავს, თუ საჭიროა ხმლითაც ხმიანობს
 რამდენი გექონდა იქით მიწები, დიგორ, ალაგორ თუ ბასიანი
 ყველა მომხდურთა დაისაკუთრეს, დღეს რაღა დაგვრჩა იქ ფასიანი?
 პირიქით სვანეთს, მთებს და ხეობებს ყაბარდოელი ეპოტინება
 ქლუხორს და მარუხს კიდევ გადმოვლენ, ჩვენ თუ ამისი მივეციით ნება
 ახლა მიაძმეს თავად აფხაზნიც, მომხდურთა გამო შეწუხებულან
 ანაპა მტრისთვის გადულოციათ, ჯიქებთან ასე შეთანხმებულან
 გალენა-ჯიხა¹ ალყაში არი, მალე ხოსტამდე მივა მომხდური
 აფსარნი ღიხში მოგიყვანიათ, კოდორთან ისმის მათი ხმაური

დადიანი დადგენს და ამაგრებს ცნობილ კორახის კედელს. (კორახი მდ. კელასუბის ძველი სახელწოდებაა). ამ გზით ცდილობს დაიცავს მეგრელები აფსართა შემოსევებისგან.

შარვაშიძეთა წამომავლობის შესახებ სხვადასხვა ვერსიაა. ერთის მიხედვით შარვაშიძეები შავლიანთა საგვარეულოს გაგრძელებაა, მეორე ვერსიით შარვაშიძეები შარვან შაჰის (თამარ დედოფლის ნათესავის, აფხაზეთში გადასახლებულის) შთამომავლებია. დღევანდელ აფხაზ მკვლევარებს დიდი სურვილი აქვთ „დაადგინონ“ შარვაშიძეთა ადგილწერი წარმომავლობა, შეძლებენ?

1. ადილი მკვლევარი პროფესორი მერეტუკოვის დასკვნით, კრასნოდარის მხარის ქალაქ გლენჯიკის სახელწოდების ახსნა, მხოლოდ მეგრული გალენა – ჯიხა უნდა იყოს, რაც გარე ციხეს ნიშნავს.

როდემდე ვიყოთ გათიშულები, ჯავრით და ბოდმით დასკდა გულები
კერას შემოვლენ, გკითამადებენ თუ დავემონეთ გათანგულები

შარვაშიძე — დიდო მეფოე, ვახტანგ ბატონო,

შენ რატომ გინდა, მე მოგაგონო
რაც ჩემი არი სხვას დაულოცო და მისი ავი მე მომაწონო
მართალი არი რომ აფხაზეთი მთელ საქართველოს ედგა დარაჯად
ათასგვარ მომხდურს ვიგერიებდით, ეს ვალი გვაწვა მძიმე ხარაჯად
აგერ სიმონი, მიტროპოლიტი¹ და ანჩაფაძე თავადი დიდი
იციან წვრილად როდის რა იყო, წარსულისაკენ გაუდევთ ხიდი
როცა ამ მხარეს არქევს – აფხაზეთ, აერთიანეს მრავალი ტომი
დაქსაქსულობა დამთავრდა მაშინ, მიწევ-მოწევა და შიდა ომი
პატრიკიოსი ლეონი იყო, პატრიკიოსთა ჩამომავალი
ნიკოფსიდიან² ლიხამდე შეძლო მოსეულ მტრისთვის დაევსო თვალი
და იმას აქეთ ჩვენი ერთობა, არც დარღვეულა ჩვენი მიზეზით
არ დაგვითმია სხვისთვის მამული და არ გვივლია სხვაგვარი გეზით
მცოდნეებს ჰკითხე, დადიანები ნიკოფსიამდე ვისით მძლავრობდნენ
ვისით იცავდნენ სამეფოს საზღვრებს

და მხარდაჭერას ვისგანა გრძნობდნენ
როცა კოხტასთავს³ შეხვდნენ შეთქმულნი,

ცოტნე დადიანს შემწედ ვინ ახლდა
როცა ბრწყინვალემ⁴ მოუხმო ძალებს,

ქვეყნის დიდება ვისით განახლდა
ახლა ასეც ვთქვათ, როცა სამეფომ უწყვეტ ბრძოლებში დაკარგა ძალა
როცა რუსუდან⁵ დედოფლის გამო, ერთიანობა ჩამოიშალა
როცა ქალური დედობის გრძნობამ, ქვეყნის მიზანი არად აქცია
ადმოსავლეთი მტერს შეატოვა, ღალატით ერი წამოაქცია

1. შარვაშიძეს ზუგდიდში ჩასვლისას ახლდა მიტროპოლიტი სიმონ ჩხეიძე და თავადი ანჩაფაძე. (ახლა ეს გვარი ანჩაბაძედ ითქმება).

2. ნიკოფსია – საქართველოს სამეფოს დახასიათება (გეოგრაფიული) იწყებოდა ნიკოფსიდიან.

3. 1247 წ. მონღოლების წინააღმდეგ კოხტასთავს შეკრებილ შეთქმულებს შორის იყო ცოტნე ვარდანის ძე დადიანი. იგი სამეგრელო – აფხაზეთის მხარეს განაგებდა.

4. მხედველობაშია გიორგი ბრწყინვალე. სამეფოს გამაერთიანებელი.

5. რუსუდან დავითის ასული სოსლან-ბაგრატიონის დედოფლობა საქართველოს სამეფოს რღვევის დასაწყისს ემთხვევა და განაპირობებს. „ქართლის ცხოვრება“ არ მალავს იმ დრონის რეალობას.

ლიზიდან აქეთ, მთლად აფხაზეთი, ერთიანობის გრძნობას იცავდა მტერი იქ მისვლას ვერა ბედავდა, ციხე-სიმაგრეს მხარე მიჰკავდა მაგრამ როდესაც ბაგრატიონთა სამეფოდ დაყვეს ქართლი კახეთი აქეთ იმერეთს ცალკე გამეფდნენ, იუკადრისეს „მთლად აფხაზეთი“¹ ჩვენ რაღა გვექნა ზურგ შექცეულთა, ცალკე აფხაზეთის სამანი დაედეთ თუ დაგვიწყებენ მტრობას მოყვრები,

როგორღა მოგვთხოვთ ერთგულსა ვგავდეთ?
 მით უფრო, როცა თურქი გვძალავდა
 და მხარში მდგომი ვერავენ ვნახეთ
 მაინც შევეძელით თავი დაგვეცვა და რწმენაც გულში შემოივნახეთ
 მიტროპოლიტი სიმონი მახლავს, მისი გალობა კაფამდე² წვდება
 ჩვენი შეწყვენით და თავდადებით, ეს გაგრძელება და არ შეწყდება

მიტროპოლიტი სიმონ ჩხეიძე — შენი ნებართვით, მეფეგ ბატონო,
 აფხაზებს ერთში დავეთანხმები
 ქართული არი წირვა-გალობა, ქართული ისმის მლოცავთა ხმები
 თუმც ჩემი სამწყმსო არეულია, იწერენ პირჯვარს, ანთებენ სანთელს
 ზიარებასაც ქართულად ვამბობთ,
 და დავუმკვიდრებთ გულებში ნათელს
 მაგრამ გაჭირდა, ყირიმის ხანი ჩვენსკენ ურჯულოთ მოერეკება
 კალიასავით შემოგვესივნენ, შენ შეაჩერო მტერი ეგება

თავადი ანაფაძე — ვკადნიერდები, მეც დავამატებ,
 ჩვენ ერთგულება მუდამ გვჩვეოდა
 ამიტომ იყო ათასი მტერი აფხაზეთს გარე რომ ეხვეოდა
 ჯიქებს არ ვიტყვი, ხაზარ, ყივჩაღებს, ბუნებრივია, მტერი-მტერია
 საუკლალა უცხო მომხდურებს თუ შინაური გამოერია
 შორს რად წავიდე, დღეს კარგად გვახსოვს,
 თავს რომ დაგვეცა დიდი ლევანი³

1. მთლად აფხაზეთად – დასავლეთ საქართველო მოიაზრებოდა. ბევრი წყარო მთლიანად საქართველოსაც აფხაზეთად იხსენიებდა.
 2. კაფა-ს – ძველად მდ. ყუბანს უწოდებდნენ. აქამდე ვრცელდებოდა ქართული ეკლესიის გავლენა.
 3. ლევან II დადიანი, რომელიც სამეგრელო – აფხაზეთის მთავრად ითვლებოდა, ცოლთან აფხაზეთის მთავრის ასულთან) გაყრის გამო, გადაემტერა შარვაშიძეებს, 1628 წ. (ილია ანთელავას ცნობით) აფხაზეთი ავაზაკურად მოინადირა. მდ. ბზიფიდან მან მარშანიები დაამარცხა.

მარშანიები ატყვევენა ბზიფთან, არც გამიგია მტრის რისხვა მგვანი ჩვენ დიდს კი ვეტყვით, მაგრამ სიდიდუ მოყვარის ცემით გაიზომება? განა იზრდება კაცის სახელი, ერთ სიბოროტეს სხვა თუ მოება? ლევანი ვგმობდა და სამეფოში არავინ იყო ჩვენი დამცველი მეფე ქუთაისს გამოკეტილი, უძლური იყო მოელო ხელი¹

ლევან III დადიანი — დიდი ლევანის აუგს რომ იტყვით,

აფხაზებისგან გასაგებია თქვენგან იცავდა ოდიშის მხარეს, კედელიც მისგან ანაგებია² ანაკოფიას³ იქით მიწები, არ იყო მისგან დანაფიცები? თქვენგან ნაკვებნი ნაქირაებნი, არ იყო მისგან დასამიწები? საყვედურის თქმა იოლი არი, ჩემი შენ გითხარ, მოგიკალ გული მაგრამ ბოლოს ხომ გამოირჩევა, სად მოშურნეა და სად ერთგული დიდი ლევანი თუ არ დიდობდა, თუ არ აღიდა ქვეყნად მამული ბზიფთან თეზებს ხომ არ ნადირობდა, ან განძი ჰქონდა გადამალული? თქვენი სამთავროს ეკლესიები შეწირულებით მუდამ ძლიერი ვის მიერ იყო კეთილმოსილი, ვისი სიუხვით სეე ბედნიერი მარტო ის რად ღირს პალესტინაში ჯვრის მონასტერი გამოისყიდა ეკლესიები აღადგენინა, დაკნინებული ვინაც იცდიდა ვინც დატაკს სწყალობს, დაჩაგრულს იცავს,

ის საღვთო საქმეს მიწვივ აკეთებს სხვისი ძაგებით, წყევლით, გინებით, საკუთარს ვერვინ გამოაკეთებს.

შარვაშიძე — მთავარო ლევან, სულაც არ მიკვირს,

მამის ძმას იცავ თავგამოდებით აღბად სხვაც ასე მოიქცეოდა, თუნდაც ყმა იყოს თავის წოდებით არ გასაყვედურობ, მაგრამ რადგანაც, დღეს მეფის ნება გვაერთიანებს უნდა ითქვას და გვერდზე გადავლოთ, რაც ამ ერთობას დააზიანებს

1. იმერეთის მეფე გიორგი, იმდენად უძლური იყო, რომ ლევან II დადიანმა იგი 1623 წ. ბრძოლაში დაამარცხა.

2. შარვაშიძეებმა მარუხის უღელტეხილით გადმოიყვანეს დაქირაებული აფხარები (ადიდევლები აბაზას ტომიდან) და სამეგრელოს შეუტყეს. მათი თარეშის აღკვეთის მიზნით ლევან II დადიანმა ცნობილი კორახის (კელასურის) კედელი გაამაგრა.

3. ანაკოფია – დღევანდელი ახალი ათონი აფხაზეთში. ამ ციხეს ამაგრებდნენ ქართლის ერისმთავარ სტეფანოზის ვაჟები მირი და არჩილი. აქ აწენიეს 735 წ. მარცხი არაბებს. ვახუშტი ბატონიშვილის დახასიათებით. „ხოლო ანაკოფიის დასავლეთი არს აფხაზეთი, პირველად წოდებული ვერეთვე ეგრისი“. (ქართლის ცხოვრება. ტ. IV. თ. 1973. გვ. 783).

ბიძის მეუღლე და დედოფალი, ჩემი სისხლია, ჩემი მამიდა
შარვაშიძეთა ტურფა ასული, როგორ იტანჯა, როგორ წავიდა
ვინ მოიკითხოს მე თუ არა ვთქვი, ავ-კარგი სხვამ ვინ გამოიძიოს
დამნაშავეა? პასუხი აგოს. ცილ ნაწამები? — შური იძიოს
ამიტომ ვამბობ, სხვათერევე შენც ხედავ,

სამტროდ არა ვარ ზუგდიდს მოსული
დიდი ლევანის აუგს თუ ვიტყვი, არ ნიშნავს შენზე ვარ გულმოსული
მისგან ნათესი მტრობის შედეგად, ორივე მხარე ვზარალდებოდით
ყირიმის თათრებს, თურქებს,

აფსარებს მამა-პაპურად ვედარ ვზვდებოდით
ახლა დროება გამოიცვალა, მეფის წყალობით ერთობას ვჭვდავთ
ერთ სამეფოში თავს მშვიდად ვიგრძნობთ,

ერთი-მეორის შურს ვერ გავბედავთ
ზუგდიდს მოვსულვარ, რომ ვახტანგ მეფეს,

თაყვანისცემა გამოგუცხადო
გვერდით დაუდგე, თუ საჭიროა, მამულისათვის თავი გადავლო

ვახტანგ მეფე — რასაც მიაღწევს, — იმით ამაყობს,

ასეთი არი კაცთა ბუნება
ასე გრძელდება სანამ ღვთის ძალით, მოხდება უკან შემობრუნება
ყველა მთავარი სამეფოს ანგრევს, ნაწილ-ნაწილად იჭრის და ითლის
ზოგჯერ მეფესაც თუ შეებმება, დიდ მიღწევად და დიდებად ითვლის
ლევან დადიანს, მე გამიგია, გურიელები გაულახია
იმერთა მეფეს თავზე დასხმია, თავი დევემირად დაუნახია
მე ისაც ვიცი აფხაზთა მთავარს, დადიანებთან მტრობა ჰქონია
მაგრამ რა იყო ამის მიზეზი, არ ვიცი და არც გამიგონია
თუ მომახსენებთ, მეცლოდინება და ამის მერე ვქნა სამართალი
რათა თქვენ შორის მოისპოს მტრობა, აღარ ეძიოთ მტყუან-მართალი

მიტროპოლიტი სიმონ ჩხეიძე — მეფევ, მე ვიტყვი მტრობის მიზეზებს

და სამართალი შენ გაარიგე
ამათ რომ ჰკითხო, თავს იმართლებენ, ორნივე სიმართლის არი მორიგე
ლევან დადიანს, მამის ძმის დაცვა, ბუნებრივია, მოესურვება
აფხაზთ მთავარსაც ხომ გულს უგმირავს მამიდამისის ჭირი-ურვება
დამეთანხმები, ასე იქნება: ცალკე ორივე მართალი არი
მაგრამ სამეფო ხომ ზარალდება. დასარეკია განგამის ზარი

მით უფრო მეტად,

რომ მთავრებს შორის ქალი გამხდარა მტრობის მიზეზი ოდიშისა და აფხაზეთისთვის, ქალმა შეცვალა სავალი გეზი და საერთოდაც, იმერთ სამეფოს, კაცთა ნაშენებს, ქალი ანგრევდა რა მოჰყვებოდა მიხტომ-მოხლომას, ამის შედეგებს არავინ სდევდა მეფე-მთავრები ერთი-მეორეს ქალების გამო ეომებოდნენ ოქროს იხდიდნენ, სოფლებს სწირავდნენ,

ყმების გაყიდვას სიკეთედ ცნობდნენ ბევრს არ მოეყვები, თავად არ მახსოვს, მაგრამ სხვებისგან გამიგონია ლევან დადიანს¹, ასი წლის უკან, ლევანი ერქვა, ასე მგონია არა ლევან დიდს, იმის წინაპარს, საგმობი საქმე ჩაუდენია თუმცა კი მიჭირს, მაინც მოვეყვები, დადიანისთვის რაც საწყენია ცოლი გაუშვა თურმე ოზურგეთს, გადაიმტერა გურიელები რადგან ბიძის ცოლს თურმე ჰყვარობდა, უწესო გრძნობით განახელები ბიძას წაართვა თანამეცხედრე, ცოლად დაისვა, დაიცხრო ვნება და არც დაფიქრდა, ასეთი ქცევა, მომავლისათვის რას ეგვანება გურიელებმა შური იძიეს, შედეგი მათაც არ მოიძიეს ლევანის ქალი რძლად წაიყვანეს და უწესობა მით მოიწიეს რძალი გაუშვეს უკან მშობლებთან, ავი ჭორები გაატანეს თან შემდეგ, თურქებით შეშინებულთა, ფულით იყიდეს ზავი ლევანთან. ეს ერთი გითხარ, შენ შეაფასე გურიელები, დადიანები ქალის გულისთვის ერთმანეთს მტრობენ,

რომელი იყო კაცის მგვანები?

მეგრელების და აფხაზთა მტრობაც, ქალის გამოა ჩამოვარდნილი ძნელია, როცა ქალი ბრუნდება ცილ ნაწამები და შერცხვენილი დიდ ლევანს ვიტყვით, არა ვკითხულობთ რა ხაზით იყო ლევანი დიდი სხვებზე მძლავრობდა,

მეფეს თუ მთავრებს უნდა ჰქონოდათ შიში და რიდი

1. ლევან I დადიანი (1535-1583 წწ.) — მან როსტომ გურიელის ასული ცოლად მოიყვანა. სიმამრის გარდაცვალების შემდეგ, ეჭვიანობის ნიადაგზე გაეყარა. ბიძას ბათულის ცოლი წაართვა და დედოფლად დაისვა. გიორგი გურიელმა შეურაცხყოფა არ დაითმინა, ჯერ ლევან დადიანის ასული ითხოვა, შემდეგ გაუშვა და ამით შური იძია. მალე გურიელმა და იმერეთის მეფემ ერთად ოდიში მოაოხრეს. დადიანი თურქებს შეუთანხმდა დახმარებაზე. გურიელი შეშინდა და ქალის გაშვებისათვის დადიანს ჯარიმა გადაუხადა. ასე დაზავდნენ დროებით.

ჭაბუკი იყო დაღვინებული, როს მოინდომა აფხაზთ სიძობა შარვაშიძეთა ქალი ითხოვა და განამტკიცა ერთობა-ძმობა ორი ბოკვერი, ერთ-ერთზე კარგი აფხაზმა ქალმა ლევანს აჩუქა დრო გადიოდა, აზრი იცვალა, ვნებამ იმძლავრა, დღე გააძუქა ლევანმა ცოლზე იეჭვიანა, იყო თუ მხოლოდ ცილი დასწამა? პაპუნა ვეზირს ბოლო მოუღო, ქალიც დასაჯა და გააწამა შემდეგ დასჯილი მშობლებს მიუგლო, თან გაატანა თავის შვილები შარვაშიძეთა ნალოლიავნი, სადადიანოდ გამოზრდილები კაცი, რომლიც ცოლ-შვილს გაწირავს,

სხვის სასიკეთოს რას მოიგონებს?

ბრძენს დააღონებს, მტერს გააცინებს

და სისულელით თავს მოიწონებს

სხვა რა ვაკადრო ლევან დადიანს, ფიქრობდა გახდა მეფე დიადი ყველა დაამცრო და დააენინა, მზიანი იყო მისთვის, წყვდიადი ბოლოს აიღო ნამუსზე ხელი, ორმაგი გახდა ამით სულელი.

ახალს ვერ შეწვდა, გაიმეორა, დადიანების ილეთი ძველი ლევანს მამის ძმა ჰყავდა გიორგი¹, მცოდნე, ჭკვიანი, გამგებიანი ძმისწულს საქმეში არ ერეოდა, არავის ჰქონდა მისგან ზიანი ყმებსაც უყვარდათ სიკეთის გამო, ასე იცხოვრა, ასე იარა ბევრი შეიძლო ოდიშისათვის და ბევრი წყენაც გაიზიარა ლევანი მასაც გადასწვდა ბოლოს, იქნებ ამიტომ დაერქვა დიდი?

ბიძას უყვლა, უცებ მონახა, არაკაცობის ხელჩასაჭიდი

ჭილაძის ქალი ჰყავდა გიორგის, ორჯერ ნაქვრივალს, მესამე ცოლი ნესტან-დარეჯანს, ასე ამბობენ, არავინ ჰყავდა, სატურფოთ ტოლი

1. ლევან II დადიანს (დიდად წოდებულს) ჰყავდა მამის ძმა გიორგი, რომელსაც ლიპარიტის თანამდებობა ჰქონდა და გავლენა სამეგრელოში. ორჯერ დაქვრივებულს, მესამე ცოლი ნესტან-დარეჯან ჭილაძე ჰყავდა. გაამაყებულმა ლევან დადიანმა, არად ჩააგლო ნათესაობა, ეჭვიანობის საბაბით გაეყარა სეტემონ შარვაშიძის ასულს, დამახინჯებული ქალი ორი ვაჟით, მშობლებს მიუბრუნა, ბიძას ცოლი წაართვა და შეერთო. გიორგი დადიანი ამის მერე, მალევე გარდაიცვალა. არის აზრი, რომ მას ამ საქმეში „დაეხმარნენ“.

შარვაშიძეები გარკვეულ პერიოდში აღიარებდნენ ლევანის ჰეგემონობას. ამ ამბების შემდეგ დაიწყო აფხაზთა (რუსებისათვის აბაზინთა) დაქირავება და დადიანს შეუტყის. ამან აიძულა ლევან დადიანი განეხლებინა ისტორიული კორახის (კორაქ-სისს, კელასურის) კედელი, ამან ვერ უშველა. აფხაზ – აფხაზებმა მდ. ენგურამდე მიისაკუთრეს სამეგრელოს მიწები.

ლევანმა ბიძას ცოლი წაჰგვარა, ვნება დაიცხრო და გაიხარა პატიოსანი როგორ იქნება, ვინც სხვებს ჰღალატობს, თან წარა-მარა შარვაშიძეებს რა ექნათ მითხარ, სიძის ღალატი თუკი ეწყინათ შერიგებოდნენ მის თავხედობას და უარესი კიდევ ეთმინათ? მით უფრო, როცა იმავე ხანებში, მთლიან აფხაზეთს შემოუტია ბზიბთან გალახა მარშანიები და გასაქცევიც არ დაუტია შარვაშიძეებს აქეთ სიამაყე, რაც ეკადრებათ, იმის მიერი აფსარები ჰყავთ ნაქირავეები, ლევანზე ამით გახდნენ ძლიერი მეგრელებს აქეთ შემოუტიეს, ვეღარ იცავდა დიდი კედელი გაღმა მოღავე, გამოლმას ჰკარგავს, უბედურების ხდება მჭველელი

ვახტანგ მეფე — ლევან პირველი, ლევან მეორე,

ლევან მესამის წინაპრებია ერთნაირია ორვეს ცოდვა, ცოდვა ცხოვრების თანამხლებია გასაგებია კაცის სურვილი, ლამაზსა ნახავს, თავისთვის უნდა ბევრჯერ შედეგი არ ანაღვლია, ბოლოს მოხვდება ჭორების გუნდა უფაღმა როცა შექმნა სიცოცხლე, ჯერ კაცი შექმნა და მერე ქალი რათა ქალს ხელი არ შეეშალა და არ დაეწყო კაცის თვალ-თვალი ქალის ბუნებაც არი ისეთი, კაცი თუმც მოსწონს სიტყვას ვერ ბედავს, ზოგჯერ შურიტაც ამოივსება,

სასურველ კაცს თუ სხვა ქალთან ხედავს ათასგვარია ურთიერთობა, ამის გარჩევას ვინც დააპირებს ჩამოშორდება ცხოვრების სწრაფვას, ეკლესიაში გაინაპირებს ცოლს მეც დაეშორდი, შვილების დედას,

მთელი სიცოცხლე ვინაც მიყვარდა იძულებული ვიყავ ეს მექნა და განშორება არ გამიხარდა შაჰის მოთხოვნა იყო ასეთი, მეც ვერ დავძლიე სპარსული წესი სადაც არა ღირს – გაცლა სჯობია, ასეთი არი ბრძენის ნათესი¹ მეც დავყევე ნებას, მით ავიცილე, ერისთავებთან ბრძოლა-ჭიდილი² შვილების დედა თავად დამცილდა, ჰკვა არეული და გონმიხდილი

1. „სადაც არა ღირს, გაცლა ღირს, კარგისა მამაციისაგან“ - შოთა რუსთაველი.

2. ვახტანგის – იმ დროს ქართლის სამეფოს გამგებლის (მოურავის) გამეფების წინააღმდეგი ბევრი იყო. ზაალ არაგვის ერისთავი ჯარით იყო ავლაბარს მისული, რომ ვახტანგის გამეფება არ დაეშვა, როცა ვახტანგი მეუღლეს (როდამს) გამოშორდა და დედოფალი მარიამი შეერთო შაჰის ბრძანებით, იძულებული გახდა უკან დაეხია.

რატომ დავმალე, ამ განშორებით, გადავარჩინე სამშობლოს ბედი
ჯერ ქვეყნის საქმე, მერე პირადი, ასეთი მომწონს კაცი მოქმედი
ლევან პირველს და ლევან მერორეს,

სული საღმრთოდ არ გაუხედიანთ
უტარებიათ თავის სურვილი, მეზობლისკენ არ გაუხედიანთ
კარგად გავუგე შარვაშიძეებს, შურისგებაც არ გამკვირვებია
მხოლოდ ერთს ვწუნობ, დასაწუნარიც ძლიერთან ომის თანამხლებია
ომის დროს ყველა ხერხი კარგია, მათ შორის რაზმი ნაქირავები
მოსულს მტერს ისე მიესევინან, როგორც ძაღლები ფარის, ავები
მაგრამ ბრძოლა რომ ჩამოთავდება, თუ რაზმი უკან არ გაისტუმრე
თუ ჩაისახლე, გაათამამე, ნიშნავს საკუთარ ბედთან იხუმრე
ჩასახლებული, ხიზნად მოსული, დამხდურზე მეტად თამამი არი
მოვა დრო, თავზე აგაცოცდება, რომ გაგიოთენოს დროება მწარი
მადლობა ყველას, დრო შეიცვალა, ლევან მესამე არაფერს დაობს
ძველ წყენას თქვენც თუ დაივიწყებდით,

მხოლოდ მშვიდობის პირობას კმაობს
თქვენ თუ შერიგდით, ამიერიდან, აქ თუ მშვიდობა ჩამოვარდება
წავალ, მივხედავ სამეფო საქმეს, რაც გულზე მაწევს და მედარდება

შარვაშიძე — მეფევე, კარგად თქვი ჩემი სათქმელი,

რაც ვარ მთავარი, ცხოვრება მთელი
გაორებული გრძნობები მტანჯავს, ორივესი ვარ მტერი და მცველი
ერთ მხარეს ჩემი აფხაზობაა, აფხაზად ყოფნა მეამაყება
შურსადიებლად ყალყზე დგას გული,

და აღარ ვფიქრობ მას რა მოყვება
მეორე მხრივ კი, თუ შურს მივსდიე,

მტრების ალყაში კენტად დავრჩები
გულს თუ ვუსმინე და ხმაღს მოვიქნევ,

აქეთ მოქნეულს კი გადავრჩები?
გრძნობის აყოლა დიაცსა შვენის, კაცმა გონებით უნდა განსაჯოს
საქვეყნო საქმე წინ დააყენოს, თავი არ გასცეს და დაისაჯოს
აფხაზებს მართლაც ბევრი გვყავს მტერი,

ყველასთან ბრძოლა კი არ ეგება
ზოგი მტერი კი მტერს რომ დაჩაგრავს,
დაჩაგრულს ჩვენსკენ მოერეკება

ჩვენ იმერეთი და სამეგრელო, იმედოდ გვეყავდა და გვიფარავდა როცა დავშორდით, ბრძოლა ავტუხეთ, დავსუსტდით,

მხარეც დაპატარავდა.

მე ვინ მასწავლოს ჩემი წარსული, ვინ გამახსენოს კარგი თუ ავი ვინ მიმკითხავს ზვალ რა იქნება, თუ ერთბისთვის არ დავდე თავი ამიტომ არი არაფერს ვდაობ, მშვიდობისათვის ვარ მომართული ბაგრატის ვერას გადამიწყვეტდა, დადიანებთან დავა მაქვს რთული მაგრამ მეფევე შენ, სხვა ძალა მოგდევს, შენი სახელი სხვა იმედია შენ შემოგყურებს ამერ-იმერი, სახელიც საქმის შემოქმედია წინ გაგვიძეხი, უკან მოგყვებით, აფხაზები ვართ, ასე გვჩვენებია ბრძენი მიიღებს, სულელი დაგმობს, იმედს რომელიც კარზე სწევვია

ლევან დადიანი — აქ შევკრებილვართ,

რათა ერთობით მტრებისგან თავი გადავირჩინოთ სხვისი არ გვინდა, რაც დაგვიკარგავს,

უკან მივიღოთ და დავირჩინოთ რამდენს მივალწევთ, არავინ იცის, მაგრამ ცდა ბედის მონახევრეა კაცი ცოცხალი ქვას ეხეთქება, მისი ტრიალი შეკრული წრეა ახლა თუ ვახტანგ მეფის წყალობით, ჩვენში მშვიდობა ჩამოვარდება უწინ რა იყო საშურ-საწყენი მომავალს აღარ დაედარდება შვილად მიმიღო, ძმისწული შემართო, ვიტყვი, ამ ქვეყნად ბედი მქონია გურიელებთან და აფხაზებთან მშვიდობაც მისგან მონაქონია თავზე დაცემა, ხოცვა და ტყვევნა, აღარ იქნება კაცის ხელობა ერთიან ძალით მამულს მივხელოთ,

აქეთ წარვმართოთ ჩვენი მცდელობა

ქაჯი — ეშმამ, რომ მუდამ არ იეშმაკოს, მისი არსება როგორ იქნება მატყუარასთვის დამე დღე არი, დილა საღამოდ გარდაიქმნება აბა შეხედე კაცების შრომას, ერთობისა და სიკეთის ნდომას ზოგჯერ წყენასაც არ შეიმჩნევენ, სიტყვა-პასუხში იცავენ ზომას შენ გაიძახი კაცი ქაჯია, საქმეს ქაჯობა რა შეამჩნიე ტყუილის თქმასაც მოზომეა უნდა, სჯობს კბილებს ენა დაატანიე

ემმა — შენ რომ ქაჯი ხარ, გასაგებია, სიბეცე გჭირს და უკუღმა ხედავ ჩასაცემელს უშხერ აღტაცებული, ატაცებული სიტყვას მიბედავ

ის ჩასაცემელი რა ტანს იფარავს, ტანში როგორი ფართხალებს გული
 ენა ერთს ამბობს, გონი სხვას ფიქრობს, კაცი ქაჯია გაორებული
 ლევან დადიანს, ლევან მესამეს, წინა ორისგან ჯიში არ დაჰყვა?
 ენგურს გადასულ შარვაშიძეებს, უკმარისობის გრძნობა არ გაჰყვა?
 ვამიყი მოკლეს და ჰყონდიდელი, მისი ერთგული უქმად იქნება?
 დიდ თავადები თავს გადადებენ, რომ შეასრულონ ბრმა მეფის ნება?
 ასე ფიქრიც კი ქაჯობა არი, კაცის ბუნების უცოდინრობა
 ვინაც ტყვის სყიდვით ქონებას იძენს, იმათი გჯერა შენ მეგობრობა?
 მთავრებს არ ვიტყვი და არც თავადებს, შეხე,

რას სჩადის სამღვდლოება

დღისით მონათლულს, ღამე ჰყიდიან, ასეთი არი მათი დროება

ქაჯი — შენ ერთს ჩამძახი, მეორეს ვხედავ

და ამის მერე გსურს დაგიჯერო?

სად ერთობაა დალატს ვხედავდე, სად სიკვდილია იქ დავიძლერო?
 შაჰ ნავაზ ხანმა ერი დარაზმა, იმერ-ამერი აერთიანა
 კახეთს უყვლა, დვალეთი დასცა, ზუგდიდს ჩამოსვლა არ დაახანა
 რაჭა, ლეჩხუმში, ორივ სვანეთი, მათთან გურია და იმერეთი
 აერთიანა, ახლა დაურთო ოდიშარები და აფხაზეთი
 ყველა ერთად კი დიდია ძალა და თუ განგებამ კიდევ აცალა
 ნიშნავს აჭარა და ჯავახეთი, თურქებს ხელიდან გამოაცალა
 და ამის მერე აქეთ გამცინე, კაცი ქაჯია, ასე იძახე
 ამიერიდან დამალე სახე, ველარ დამიგო სიცრუის მახე.

(რამდენიმე დღის შემდეგ – ქუთაისი. მეფის სასახლე)

ვანტანგ მეფე — ირგვლივ თუ ყველა ცვალებადია,

უფრო იცვლება კაცის გუნება

კაცს ქალი სჭარბობს ცვალებადობით, ასეთი არის მისი ბუნება
 იყო დრო, როცა სიტყვას კაცისას სიმტკიცე ჰქონდა კაჟის, რვალისა
 სხვანაირია დღეს მისი ფასი, რისი იმედი მქონდეს ხვალისა?
 შაჰს დაუუმოყვრდი, სიტყვა მივეცი, სანაცვლოდ აქეთ მომცა პირობა
 ამერს და იმერს ერთად შეეკრავდი, გამომეჩინა უნდა გმირობა
 აგერ, პაატა მყავს აბაშიძე, მასთან ღემეტრე გურიელია

ამათ გარეშე, ვერას შევძლებდი, ვივლიდი ხელებცარიელია
ხოსიას ვმადლობ, ფიცი მომცა და გვერდით დამიდგენ ლეჩხუმელები
მისი მცდელობით რაჭას და სვანეთს გამოწვდილი

აქვთ ჩემსკენ ხელები
ლევან დადიანს ძმისწული შეერთე და სამეგრელო შემოვიმტკიცე
შარვაშიძენი მეწვიენენ ზუგდიდს, ერთგულებაზე ნებით ვაფიცე
როცა ვიფიქრე სამეფო შეგკარ, ამერ-იმერი ვაერთიანე
ვინაც მომენდო, იქით მივენდე, მათგანი არვინ ვაეჭვიანე
ახლა მივიღე შაჰის ფირმანი, და ვინაც მყევხართ კაცურად სანდოთ
ერთად შეგკრიფეთ, რომ ვითათბიროთ, როგორ,

რა არი, ერთად გაგანდოთ
ხონთქარს შაჰისთვის მიუწერია, მე მიჩვიის და თან მემუქრება
თუ არ დავტოვე იმერთა მხარე, იმერთ ხსენება მალე გაქრება
ჩვენ უნდა კარგად ავწონ-დავწონოთ, რა შეგვიძლია და რა ვიღონოთ
ერთიც მტერია, მეორეც მტერი, რომ წავაჩხუბოთ რა მოვიგონოთ?

პაატა აბაშიძე — შაჰის ფირმანის არად ჩაგდება,

ბევრიც გვინდოდეს, არ გამოგვივა
ხეს რომ შეარხევე ერთ ნაყოფისთვის,

მწიფე და მკვანხე ბევრი დასცვივა
ვიფიქროთ, ასე არ დაგვემართოს, მცირეს დიდი არ გადავაყოლოთ
რას რა სჯობია კარგად განვსაზღვროთ,

ტარტარით პირი არ ავიყროლოთ
დღეს საქართველო, შაჰსა და ხონთქარს,

ლიხს აქეთ-იქით აქვთ გაყოფილი
ტაო-კლარჯეთი აღარც კი გვახსოვს, რაც საუნჯეა ხდება ყოფილი
ასეთ დროს უნდა ვიანგარიშოთ რა შეგვიძლია, რა ძალა მოგვდევს
როგორ დავიხსნათ სიცოცხლის წყარო,

რომელიც მტკიცედ უკავია დევს
მეფის მცდელობით, ჩვენი შეწევნით, იმერ-ამერი ვაერთიანეთ
მოლაღატენი ზურგზე დავეცით, მოყვარე არსად დავაზიანეთ
მაგრამ ეს მხოლოდ ჩვენ გვეხებოდა, ვინც ჩვენი არი მტერი-მოყვარე
შაჰსაც, ხონთქარსაც ასე მცდელობით, ძალა ვუჩვენეთ,

ბოდმა მოგვეკარეთ
მაგრამ ეს ძალა იმით ძალასთან, როგორი არი დასადარები

ეს უნდა მეფემ იანგარიშოს, შეწევნას მე არ დავეზარები
 დემეტრე გურიელი
 მე კარგად ვიცი, ხონთქარს აცნობეს,

თითქოს მეფეს სურს ჩვენი დაპყრობა
 ასლან ფაშას სურს ასეთი ხერხით, ცხადი განადოს ფარული მტრობა
 შაჰსა და ხონთქარს ჰქონიათ ზავი,

მათ შორის სუფევს ვითომ მშვიდობა
 მეფე შაჰს მოყვრობს, ეს ნიშანია ხონთქარი მეფეს ველარ ენდობა
 ხონთქარს იმერი თავისად უჩანს და თუ იქ ახლა მეფე განაგებს
 ნიშნავს, რომ შაჰი მეფის მცდელობით,

სადირკველს უნგრევეს ხონთქრის ანაგებს
 ამიტომაა ხონთქრის სურვილი, მეფემ იმერი რომ მიატოვოს
 ვახტანგი წავა, ბაგრატიმ უნდა კვლავ მფარველობა

ფაშასა სთხოვოს
 ჩვენც ძველებურად დავიქსაქსებით, გარემოცულნი ძლიერი მტრებით
 ველარ გავარჩევთ ერთგულს

და ორგულს და ისევ თურქთა მსხვერპლი გავხდებით
 ეს რომ არ მოხდეს, უნდა დავფიქრდეთ როგორი ვნახოთ გამოსავალი
 რომ საქართველო კვლავ ფეხზე დადგეს,

და გავისტუმროთ მომხდურთა ვალი

ბაგრატ მეფე — როცა ვახტანგი საჩხერეს მოსდგა,

ვიფიქრე უნდა რომ დამეხმაროს
 ჩემი სამეფო გააძლიეროს, ვამიყვებ ჩემი ჯავრი იყაროს
 თურმე ვცდებოდი, მე უსინათლო,

ვახტანგის სავალ გზებს ვერ ვხედავდი
 როცა ქუთაისს დაეპატრონა საყვედურსაც კი სად გავბედავდი
 ერთხანს იმედი მქონდა მცირედი, როცა თამარი ჩამოიფიქანა
 ვიფიქრე შემრთავს, დამიმოყვრდება, ამის უფლება არ მქონდა განა?
 თანაც იცოდა თამარს ვეტროფოდი, ქეთევანისგან მიტოვებული
 სინამდვილეში არად ჩამაგდეს, ისედაც ნატანჯს მომიკლეს გული
 თქვენ კარგად იცით, დედინაცვალმა, როცა წამგვარა თვალის სინათლე
 სამეფო ტახტი დაისაკუთრა. ფაშას ვაცნობე მაშინ სიმართლე
 ასლან ბატონმა, ახალციხელმა, პირობა მომცა და მიპატრონა
 მას შემდეგ იქით ვატყობინებდი, აქეთ რაც ხდება და გამეგონა.

როცა თამარი შერთეს დადიანს, გვერდზე დამტოვეს დამცირებული ფაშას ეს წვრილად შევატყობინე, და დავიმშვიდე ნატკენი გული ჩვენი ამბები, თავისი მხრიდან, ხონთქარს სტამბულში შევატყობინეს იქ რა იფიქრეს, მე აღარ ვიცი, პასუხიც არსად გამაგებინეს ახლა კი ვხვდები, ჩემი ნათქვამი, ზვავევით სწრაფად აგორებული იმან მომისპო ზვალის იმედი, ვინც დამიფარა და მიერთგულა

ხოსია — შაჰის ფირმანი ჩვენ არ გვეხება,

იმერთა მხარეს ჩემობს ხონთქარი ჩვენ მისი ძალა გამოგვიცდია, რაც უწინ იყო, იგივე არი თუ მოვინდომებთ და გავირჯვებით, ჯარებსაც სწრაფად ვაერთიანებთ თუ მხოლოდ ბჭობით შემოვიფარგლეთ,

დავაგვიანებთ და თავსაც ვავენებთ მხოლოდ იმერეთს, მომხდური თურქი, რამდენჯერ მწარედ გაულახია იმერი მხარე ერთად შეკრული იფიქრეთ როგორ დასანახია ამიტომ უნდა შაჰის მოთხოვნა, ვიცოდეთ და არ გავიზიაროთ შევატყობინოთ ტკბილი პასუხი, მაგრამ საკუთარ გზნებით ვიაროთ

პატა აბაშიძე — შენ რომ იფიქრე ჩემო ხოსია, ამაზე სვასაც ხომ უფიქრია ათასი რამე უოცნებია, ოცნებით ჯავრი გადაუყრია სინამდვილე კი ცოტა სხვაგვრად და უფრო მუქად წამოჩინდება ზოგჯერ აგინებ ქვეყნად გაჩენას, სოფლის ყურება არ მოგინდება ჩვენ რომ აქ ვმსჯელობთ და საქმეს ვარჩევთ,

ამაში ყველა დაგვეთანხმება ნაწილს თავადთა სხვა აზრი სტანჯავს,

მისთვის ცოცხლობს და მისთვის გახმება ამას დაურთე ბევრი სამღვდელო, ზოგი რომ გლოცავს,

ზოგი გაგინებს ტყვის გამყიდველებს და ავაზაკებს, სხვა საფირქარლი ატირ-აცინებს ამასთან ერთად ისიც არ ვიცით, ოლთისს ტყვეები რასა ცდილობენ დედინაცვალი და მისი კურო¹ იმერეთს კვლავაც თავისად ცნობენ იმით რამდენი აქ ეთანხმება, რამდენი ცდილობს, რომ დააბრუნოს ახალი შური ძველს მიუმატოს, ძველი არ მოსპოს და გაახუნოს თავად ბაგრატი დაბრმავებული, გულით, გონებით ბევრ რამეს ხედავს მაგრამ არ მოსდევს არწივის ხედა და მოქმედებას ველარ გაბედავს

1. იგულისხმება ოლთისში გასახლებული დარეჯან დედოფალი და ვახტანგ გურიელი.

ამიტომ იყო შაპ ნავაზს ვთხოვეთ,

ყველას გეჭირდება მძლავრი პატრონი
ის შედეგია, რაც დღეს ხელთა გვაქვს, რაც გვაქვს არაა გამონაგონი
შაპის ფირმანი თუ იმას ითხოვს, უკან დაუფანტოთ მოპოვებული
ეს იმას ნიშნავს ძველი აღსდგება, მამულზე ფიქრით გასკდება გული
ერთში ხოსიას დავეთანხმები, ვახტანგმა რაკი შეგეკრიფა ძმები
უნდა დავიცვათ მონაპოვარი და საომარი შეგაწყობო ხმები

დემეტრე გურიელი — ვახტანგის გაცლა იმერეთიდან,

ცალ-ცალკე ყველას დაგვაზიანებს
რაც ადრე იყო შუღლი და წყენა, იმავე თარგზე აგვაზიანებს
შარვაშიძენი ზურგს შეგვაქცევენ, აფსარებს აქეთ შემოგვისევენ
დადიანები გურიელების საწუხარს ისეც არას დასდევენ
თურქს აჭარა აქვს ხელთ მოგდებული და გურიასაც მიეტანება
ახალციხელი ორივეს გვიმტრობს და არც ერთი არ დაენანება
ბაგრატს არ ვერჩი თუ თავს მანებებს,

არა მაქვს მასთან გასაყოფელი
მაგრამ თუ ვივლი მისი თვალებით, უნდა გავტანჯო წუთისოფელი
არც ის ივარგებს არად ჩავაგლოთ და მეფედ ისე იწოდებოდეს
მემკვიდრეც არ ყავს,

მისი გულისთვის ტანტიდან ნებით გადადგებოდეს
ვახტანგ მეფეს ვთხოვ და სათხოვარი საქვეყნოდ უნდა გაუზიარო
თუ უკეთესი იქნება აზრი, მზად ვარ მივიღო, არ ვიუარო
აბა მისძინეთ, თუ შაპის ნებით, მეფე თბილისში უნდა დაბრუნდეს
ერთობის გზაზე მდგარი ურემი, რომ არ დაიმტვრეს, არ გადაბრუნდეს
ეგებ მოხერხდეს მისი მეფობა ჩვენში იყოს და თანაც არ იყოს
ერთობა იყოს, საჭირო ღროს კი მოჩვენებითად შუა გაიყოს

პაატა აბაშიძე — გურული ხარ და ენაკვიმატი, წალმა გასაგებს,

უკუღმა იტყვი
როგორ გავიგოთ შენი ნათქვამი, საქმით ნაგები, ვანგრიოთ სიტყვით?
ნათლად ახსენი რა ჩაიფიქრე, რას გვირჩევ ახსენ, გაგვიზიარე
ოზურგეთიდან რისთვის მოხვედი, ამხელა გზაზე რისთვის იარე

დემეტრე გურიელი — აქ დასამალი არაფერია.

მეფეს გავანდე და თქვენც იცოდეთ

როგორც ირემმა ირემს ბალახი, ჩემი ნაფიქრი გამოვიწოდეთ
შაჰი თუ ითხოვს შაჰ ნავაზ ხანმა, ხონთქარი აღარ აღიზიანოს
ზავი, მათ შორის ჩამოგდებული, დაიცვას და არ დააზიანოს
გამოსავალი არი ასეთი, მეფემ დატოვოს იმერთა მხარე
ქვეყნის გამგებლად და ხელმძღვანელად,

აქ დაგვიტოვოს როგორც დამხმარე
თავისი ძე და თავის მემკვიდრე¹, უკვე სამეფოდ გამოზადებული
მეფეს თან ახლდა სადაც ვიღოდა, თავდადებული, თვალანთებული
აქეთ გაგვეცნო, ჩვენც გავიცანით, ყმაწვილკაცობა ვნახეთ და ვცანით
წუნი ვერ ვპოვეთ დასაწუნარი, მომწიფებულა გონებით, ტანით
ჩვენ რომ მივიღოთ მეფის შემცვლელად,

როგორც იცოდნენ ჩვენებმა ძველად
ვახტანგი მაშინ არ იმეფებდა და დარჩებოდა შემცვლელის მცველად.

პატა აბაშიძე — შენ არჩილი გყავს მხედველობაში?

სხვა ძე მეფეს თან არა ხლებია
სხვას არ უხილავს იმერთა მხარე, სიყვარული არ განახლებია
არჩილზე რა ვთქვა, ბატონიშვილი, მამას ბაძავს და კვალში მიჰყვება
მეფედ მივიღოთ? გამოუცდელმა იმერეთს როგორ მოჰგვაროს შებება?
მაგრამ თუ მეფე პირობას მოგვცემს, რომ გასაჭირში არ მიგვატოვებს
გამეფებულ შვილს წინ წარუძღვება

და მასთან ერთად გადიხდის ომებს
რატომაც არა, ჭკვიანურია, და თუ სხვაგვარად აღარ ეგება
უნდა მივიღოთ, მხოლოდ სულელი, ჯიუტად ერთ აზრს გადაეგება
ჩვენ ვამბობთ ჩვენსას,

თუმცა არ ვიცით როგორი არი მეფის პირობა
მე თუ არ ვიცი შრომის მიზანი, შემრჩება ცუდად ხელგარჯლობა

ბაგრატ მეფე — ჯერ მე მისმინეთ, რასაც აქ ყვებით,

ეს ხომ სამეფოს ჩემსას ეხება
მეც ხომ მაქვს აზრი, ვალდებულება და რასაც ვიტყვი, სჯობდეს ეგება
რად მინდა სხვისი თქმა და მტკიცება, სამეფოს მართვა ძალზე ძნელია
უსინათლოსთვის უფრო ძნელდება, საქები ხდება სანანელია
შაჰ ნავაზ ხანი თუ მიმატოვებს, მეფობა მაინც აღარ მექნება
ყოველი კუთხე ცალკე გაიწივს, ყოფა წამებად გარდამექნება

1. იგულისხმება ვახტანგის (შან ნავაზ ხანის) უფროსი ძე არჩილი.

მე უსინათლო რას დავინახავ, მოჯანყეს საით გავედევნები
 უნდა მივენდო იმას ვინც მახლავს, დავეყვ მის რჩევას საკუთარ ნებით
 მუღლუც არ მყავს, მისი თვალები, რომ გამხდარიყო ჩემი თვალები
 რა ვარ, რისთვის ვარ, რა შემოდლია, საქმესაც ვერას მივეძალე
 ერთხანს გამიჩნდა ცოტა იმედი, როცა თამარი ჩამოყვანეს
 მინახავს, ვიცნობ, ადრე ვეტროფოდი და შეეუქმნინდი ტურფა სავანეს
 ბედმა მიმტყუნა, დადიანს მისცეს, ვინც იქნებოდა ჩემი ერთგული
 არც ქეთევანი¹, აღარც თამარი, ქუთაისშიც არ მიდგება გული
 ამითომ დავეყვ ვახტანგის რჩევას, თბილისს მივდივარ,
 როგორც სტუმარი
 მეფე, მეფისთვის უცხო არა ვარ, ერთი გვაქვს რწმენა,
 ჯიში და გვარი.

ვახტანგ მეფე — სუსტი ძლიერსაც ბეჭებზე დასცემს,

თუ შესაფერი დრო მოუნახა
 ქართველი მუდამ დროს მიჰყვებოდა, ამგვარად თავი შემოინახა
 ამ ხუთი წლის წინ იცვალნენ დრონი, არაა ჩემგან გამონაგონი
 სპარსეთმა თურქეთს, დაულო ზავი და საქართველო გაიყვეს წონით
 ეს ზავი ეხლაც არი ძალაში, ამ ზავის ძალით იმერთესა ვთმობ
 არც ერთი მომწონს და არც მეორე,

ქვეყნის მეგობრად არც ერთს არა ვცნობ
 ძალა აღმართს ხნავს, მათ ძლიერებას ჩვენი სამეფო ვერ უტოლდება
 სუსტი თავის დროს თუ არ დაუცდის, მიზანს აცდება,

ცუდად მოცდება
 როცა მიწვიეთ, იმერთის მოველ, წინასწარ მქონდა შაჰის ჰირობა
 ადრეც დამჭირდა და მხარი მომცა, რატომ დავიწყო სიტყვაძვირობა
 ახლაც, ვიფიქრე ასე იქნება, თუ გამიჭირდა, დამეხმარება
 ჩემი სიმტკიცე მისიც ხომ არი, ამ მხრივ მტერი ვერ მიეპარება
 რაკი მირჩია თბილისს გაგებრუნდე, ალბად რაღაცა არი მიეზი
 მისით გაემხდარვარ იბულებული, გზაზე მავალმა შეეცვალა გეზი
 თუ ვეურჩები, არ დავთანხმდები, ნიშნავს სამტეროდ გადავიკიდო
 აქეთ სპარსეთი, იქით თურქეთი, მხარზე გავიდო, როგორც აკიდო
 დრო რომ ითმენდეს, ორი ვეშაპი, როცა საომრად დაეჯახება
 ჭიდილში როცა დაიღლებიან და ახალი გზა დაისახება

1. იეგულისხმება მამიდასთან ერთად ოლთისს გასახლებული ქეთევან დედოფალი.

კარგი იქნება, მაგრამ რა უყვოთ, ორივეს ერთად როგორ ველოთ
 ჯერ ერთს შევებათ, მერე მეორეს, როგორ ვიმარჯვოთ,
 როგორ მოვზომოთ
 არა ჩანს ამის შესაძლებლობა, ამიტომ უნდა დავყვე ნებასა
 თავში სჯობია თავშეკავება, ბოლოში მწარე დანანებასა
 მით უფრო როცა თუშეთს მოსული, ერეკლე¹ კახეთს მეფობის მდომი
 ყველასთან ერთად ბრძოლა დავიწყო, როგორი მინდა ჯარის საზომი
 მტერი რომ მოდის, თავადთა შორის, რამდენი იქით გადაიხრება
 იქით თუ ვზოცვით და შევამცირეთ, აქეთკენ სისხლი არ დაიღვრება?
 ამიტომ მიჯობს თავი ვაჩვენო, რომ შაჰის ნებას ვემორჩილები
 იმერეთს ვტოვებ, არ ვეკითხები, ვისთან დავტოვე ჩემი შვილები
 არჩილი ჩემი უფროსი ძეა, სამეფოდ არი მომწიფებული
 თუ მიიღებთ და თუ უერთგულებთ, წინ წაგიძვებათ თავდადებული
 მე იქ მივხედავ სამეფო საქმეს, აქეთ საშველად მოგიბრუნდებით
 სამშობლოს ბედი გაიჭედება ჩვენი ერთობით და თავდადებით
 ბაგრატს კი გული თამარზე წყდება, წყენა მაღამოდ არ დაედება
 წყენა რომ მოვსპოთ, თითიას² შეერთავ, მისი სურვილი ასე ახდება
 თითია უფრო არი ლამაზი, უფრო ტანადი, მორცხვი და ნაზი
 ვიცი იქნება ქმრის მოყვარული, ქვეშ გაგებული, ვით ფიანდაზი
 თუ ჩემი რჩევა-განზრახულობა დიდებულთათვის მისაღებია
 მეფედ ვაკურთხოთ ჩემი არჩილი, გავილოთ ის რაც გასაღებია
 და ამის შემდეგ მე და ბაგრატი, აღმოსავლეთის გზას შევუდგებით
 კმაყოფილები, რომ სიბრძნე გვეყო და გადავწყვიტეთ საქმე გაგებით

ეშმა — მე რა გითხარი, კაცი ქაჯია, გაუგებარი იცის მცდლობა
 პირქუშია და მიუკარები, დასდევს სიძუნწე, სიტყვა ძნელობა
 ფიქრობს, რომ ამით განზრახულს მაღაღს,

არ გამჟღავნდება გულში ნადები

ქაჯი ქაჯს იცავ, ფიქრობ იფარავ და აქეთ სიბრძნეს დამექადები

1. ერეკლე – თეიმურაზ I შვილთაშვილი, რუსეთის სამეფოდან ჩამოვიდა კახეთის
 სამეფო ტახტის მოსურნე. თუშეთიდან აპირებდა ხალხის მომხრობას, მაგრამ მარცხი
 განიცადა და კვლავ რუსეთში გაბრუნდა.

2. თითია – ვახტანგის ძმისწული, თამარის უმცროსი და.

აბა შეხედე, ქალი სულ სხვაა მსუბუქი, ნაზი და მომდიმარი გაუჩერებლივ ალაგებს სიტყვებს, მოგენატრება ნახო მდუმარი ერთი შეხედვით მოგეჩვენება ჯერ იტყვის სათქმელს, მერე ფიქრდება სინამდვილეში მოყოლით შალავს და გულის ნაღებს ვერვინ მიხვდება ამავ დროს მისი ასეთი ქცევა, კაცის სიმძიმეს კიდევაც ფარავს გაგიძნელდება იმის დადგენა, ვინ ვისა ჭარბობს და გადაფარავს

ქაჯი — ქაჯობა ბევრად კარგი ყოფილა, ეშმასავით კუდს არ აქიცინებს სხვის სიკეთეში არ ატირდება და სხვის ტირილში არ გაიცინებს საკუთარ თავსაც არ ეცრუება, რასაც არ ფიქრობს, იმას არ იტყვის ერთგულად მისდევს დასახულ საქმეს,

შემსრულებელი ნათქვამი სიტყვის შენ ვახტანგ მეფეს უწოდე ქაჯი, თან ნახე მისი ნამოქმედარი როგორი სიბრძნით ააწყო საქმე, არვინ გამოიჩნდა იმისი დარი ამერ-იმერი აერთიანა, ერის ერთობას დასდო სამანი დრო თუ დაუდგა, სხვებსაც მოკრებავს,

ეშმას ნაქნარი გინახავს მგვანი?

ეშმა — კაცში ზის ქაჯი, როდესაც ვამბობ, შენ არ მომისმენ, ისევ იყვირებ რადგან პირდაპირ გაიგებ ნათქვამს, მრუდე სარკეში, თავს არ უყურებ ვახტანგი ამბობ, შაჰ ნავაზ ხანი, თავის საქმეში ვერ გარკვეულა ეშმაკობაში არ უძევს წილი, ეშმას ხერხებსაც არ დაჩვეულა შე დალოცვილო, იმდენი შესძელ ამერს იმერი შემოუერთე აფხაზ-მეგრელებს როცა შეთანხმდი,

დაუფიქრებლად ზომ არ გაერთე?

ყველამ შენ მოგცა მტკიცე პირობა, არ დაუწყიათ სიტყვა ძვირობა რაკი დაიწყე, მიდი ბოლომდე, გამოიჩინე მართლა გმირობა შენ კი რა ჰქენი, მეფობის ნაცვლად, ტახტზე დატოვე შენი შემკვიდრე არჩილს ვინ სცნობდა, ერთობა იყო, მათი პატორინი შენ იყავ ვიდრე დრო გქონდა, დროით ვერ ისარგებლე, არ დაიყენე გვერდით ჯაყელი დიდ საქმეს უნდა დიდი მცდელობა,

საქმეს ვერ შევლის მხოლოდ სახელი

ახლა რაც ხდება უარესია, აშენებულის ნგრევა იწყება კაცმა ვერ შეძლო, ქალი განაგრძობს, შენც მოგეცხება გინების წყება ასეა მუდამ, პირდაპირობას თუ ეშმაკობა არ შეუხამე არ გათენდება მშვიდობის დილა და ვერ დადგება მშვიდობის ღამე.

ქაჯი — თითი მოღუნე. დღევამდე მაინც,

ჩანს მხოლოდ კაცის ნამოქმედარი
კაცის ნაკეთებს კაცი დაიცავს, გლეხია, ხურო ან თუ მხედარი
ქალმა მას უნდა მისდიოს კვალში,

თუ კაცს მეწყვილედ მოუვა თვალში
რამდენი არი ეშმაკის კერძი, არ მიიღება ვინც სათვალავში

**(სამი წლის შემდეგ, სურამი. ციხის ახლოს ერისთავ სურამელთა
ნადარბაზვეი. არჩილი, ბაგრატი ბეჟან ლორთქიფანიძე — იმერეთის
მოურავი, ზაზა ციციშვილი — სპასპეტი ქართლის სამეფოსი)**

არჩილი — ბრძნული ნათქვამი არი ასეთი: დრონი მეფობენ, არა მეფენი
დრო არის მეფის შემფასებელი, დამწუხრებელი, შუქისმომფენი
იყო დრო, როცა სურამელები, ამ მიდამოში ერისთაობდნენ
ამერ და იმერს შუაში მყოფნი, ამერ-იმერთან კიდევ დაობდნენ
თამარ მნათობი¹ გრიგოლ² სურამელს ენდობოდა და დიდად წყალობდა
ათასი მტერი, რატი სურამელს, ვერას აკლებდა ფუჭად წვალობდა
დღეს ვიდას ახსოვს გმირთა სახელი, საფლავიც ბალახს დაუფარია
დროს წაუღია მათი სიცოცხლე, დროს მოგონებაც მოუპარია
გუყურებ, თვალზე მადგება ცრემლი,

რანი ვყოფილვართ და რად ვიქეციოთ
სპარსელ-არაბი, მონღოლი, თურქი, დავსუსტდით,

მაინც არ წავიქეციოთ
ბაგრატი, შენ უფრო ხარ ბედნიერი, ვერ ხედავ სოფლის უბედურებას
ზოგჯერ სჯობია საფლავში წოლა, იმედწამხდართა ტანჯვის ყურებას

ბაგრატი — შენ დრო ახსენე. იყო დრო

როცა გასაკეთებელს ბნელშიც ვხედავდი
ასე მგონია, ქვეყნის გულისთვის, თუ საჭიროა ღმერთს შევბედავდი
მაგრამ ღალატით დამივსეს მხერა, ეტება შუბლზე ასე მეწერა
დედინაცვალი და მისი კურო, თუ გამწირავდნენ, ვერ დამეჯერა
ვმადლობ მამაშენს, მან მიპატრონა, მისი კაცობა კი გამეგონა
მაგრამ პატივმა, რაც მიმიწონა, გული გამითბო და მომეფონა

1. თამარ მნათობი — ასე ამკობდნენ თამარ მეფეს.

2. სურამელი — იყო ქართლის ერისთავი (ერისთავთ-ერისთავის ტიტულით).

ბეჟან ლორთქიფანიძე — ჩვენთვის საწყენი მოხდა ამბავი,
მეფე წაგვართვეს მძევალივითა
სანაცვლოდ შვილი მეფედ დაგვისვა,

აუცი ქართლელს შეეკადრო ვითა
მაგრამ იმერეთს იმერი შვენის, ნაჩვევი ქცევის, შხერის და ენის
ჩვენ ყაიდაზე საქმის გამჭვდი, ავის და კარგის შუქის მოძენი
მეფე არჩილის საქებარს ვიტყვი და საყვედური არ წამოძვდება
მაგრამ ვერ შეძლო ჩვენი გაგება, ისე, იმერელს რომ მოუხდება
რაც მთავარია, ასლან ფაშასთან, ვერ გამონახა საერთო ენა
ამის გამოა ის რაც დღეს ხდება, მართლა ასეა, არ მომეჩვენა

ზაზა ციციშვილი — ჩვენ შევკრებილვართ არა იმისთვის,
მტყუან-მართალი ვცნათ და დავსაჯოთ
ჩვენი ვალია, ჩვენ სამეფოებს რით შევეწიოთ, ისე განვსაჯოთ
ბეჟან ბატონი მოურავია, სამეფოს ბელი რომ აბარია
რით შეეხიდოს, გააძლიეროს, ამაზე უჯობს საუბარია
მე აქ მივსულვარ მეფის ბრძანებით, ჩემი ვალია ის ავასრულო
რაც დამევალა. და არც ის მინდა ამის გულისთვის სხვა ვაიძულო
ამიტომ ჩემი იქნება თხოვნა, სათხოვარს ვამბობ გასაგებადა
ქართლელი არი, თუ იმერელი არა გვაქვს საქმე გასაგებადა
მეფე არჩილი იმერეთს სტოვებს, მამის, ვახტანგის მოწოდებითა
მე მავალია, მის გვერდით ვიყო, დავიცვა გზაში თანახლებითა
ისე ვით ბაგრატს მოვაცილებდი, რომ სადმე ხიფათს არ გადაჰყროდა
და ავასრულე დანაპირები, პირწმინდად, როგორც მევალეობდა

ბეჟან ლორთქიფანიძე — ის, რაც გითხარით, არა საწყენად,
არც სათმქელია სასაყვედურო
შენ ბაგრატ მეფე მოგიყვანია, მოხარული ვარ, რად დაგემდურო
ჩემი მხრივ არჩილს მოვაცილებდი, მეფის თანხლება ჩვენი წესია
ყმა ბატონს მუდამ კვალში მიჰყვება, ესეც ძველების დანათესია
და ამის შემდეგ იმას მოვიქმედ, რას დამავალებს მეფის ბრძანება
თუ ვუურჩები, ხომ დავისჯები, გიჟი არა ვარ ვიყო თავნება

ბაგრატი — არჩილ, რაც ხდება, მინდა იცოდე,
მე უსინათლოს ნუ დამბრალდება
ვიყავ თბილიში სასახლეს შინა, უსუსურობა მქონდა თავდებად
სამდურავიც კი არარა მეთქმის, როგორც ჩავედით, დამაბინავეს

საოცრებაა აბანოები,¹ სად გზა მასწავლეს და მბანავეს
მალე ქორწილიც გადამიხადეს, ნორჩი თითია შემერთეს ცოლად
დარბაზობებზე გვერდით ვეჯექი, ყველას მივაჩნდი მეფის ტოლად
მხოლოდ საბრძოლოდ და სანადიროდ წასულს

არასდროს თან არ მივეყვდი
ახსნა რად მინდა, ისეც მიხვდები, ბრმა,

ველზე მებრძოლს რომ არა ვგავდი
და ალბათ ასევე გაგრძელდებოდა, რომ არა ისევე შაჰის ფირმანი
მე იმას გეტყვი რაც მოვისმინე და რაშიც მეფის სიმართლე ვცანი
ასლან ფაშასთვის უთქვიათ ჩუმიად, რომ იმერეთში არი მზადება
არჩილი თითქოს ჯარებს აგროვებს, ზურგს უკან ფაშას დაექადება
თავის მხრივ ფაშამ ხონთქარს აცნობა, ერთად მიიღეს რაღაც ზომები
შაჰს შეუთვალეს, ვისთანაც ხონთქარს გადაუხდია დიდი ომები
მისწერეს, რომ შენ თავი აივლე, არც ერთ მათგანს არ ემორჩილები
ხონთქარს არად ცნობ, შაჰს ეშუქრები, საფაშოს ართმევ და ეცილები
ამასთან, რადგან მეფე არჩილი, შაჰ ნავაზ ხანის ღვიძლი შეილია
მისგანვე არი იქ მივლენილი, მათში საზღვარი გადამლილია
ისე გამოდის, რომ იმერეთი და მასთან ერთად სამთავროები
შაჰს უკანონოდ მიუთვისია, მხარეს განაგებს არა დროებით
უნდა გადაწყდეს. მეფე არჩილი, იმერეთს დათმობს და მიატოვებს
სხვაფერი ხონთქარი ომებს დაიწყებს და იმერეთშიც მიიღებს ზომებს
შაჰს ახლა ომი არ შეუძლია, ამიტომ ითხოვს, რომ მამამ შეილი
ქუთაისიდან უკან იწვიოს, ზავის საქმეში დაიდოს წვლილი
ვახტანგს რა ექნა, ეთქვა უარი. ნიშნავდა შაჰთან წაჩხუბებასა
აქეთ ლეკები, იქით თუშები, საქმე ითხოვდა მოთმინებასა
და გადაწყვიტა ბრძენმა მეფემ, სპარსეთთან ომი დააზიანებს
სჯობს ზურგი ჰქონდეს გამაგრებული სად ბრძოლა აღარ დააგვიანებს
მოვითათბირეთ და დავადგინეთ: იმერეთის ტახტს დავუბრუნდები
თან მხარდაჭერა მისგან მექნება,

ღალატის მსხვერპლი აღარ გავხდები,
წამოველი და თან გადავწყვიტე, რადგან არ ვიცი რა მელიდება
თითია მამის სახლში დავტოვე, იქ უხიფათოდ დამელოდება
მივალ ქუთაისს, ბეჟან მოურავს, როგორც წინ მაუალს, უკან მივეყვები
იქ გამოჩნდება რა ბედი მელის, წინასწარ რა ვთქვა და რას მოვეყვები

1. მხედველობაშია ორთაჭალის გოგირდის აბანოები.

ბეჟან ლორთქიფანიძე — სიფრთხილეს თავი არ ასტკივაო,

დაკვირვებული იტყვის ქართველი მომავალი გვაქვს ხიფათიანი, მტერ-მოყვარე გვაყავს, ახალი-ძველი არჩილის წასვლას რომ გაიგებენ აფხაზნიც ალბათ აიძლებიან ისედაც იცით, აფსართა ჯვართ, ოდიშის მხარეს ეძალებიან კაფადან¹ აქეთ მათ უკვე იგდეს,სად საძოვრები გვექონია წლობით ანაპა, შხიმთა და ნიკოფსია, ზედ იმერეთის მთელი დაბლობი² აფხაზი ახლა ხოსტას თუ უწევს, იმის იქით კი მთები, ველები ჩერქეზულ ტომებს მიუტაციათ, მოედნენ როგორც სარეველები აქეთ ასლანი ახალციხელი ისლამის ძალით გათურქებული მესხობას სწუნობს, იმერლებს ჩაგრავს,

უცხო თესლისგან განდიდებული იქით, ოლთისში, ყოფილ დედოფალს, დარეჯანს თავი დაუძვრენია თურქთა ბეგლარ-ბეგს შესთანხმებია,

რაც უფრო მეტად გულსატკენია ქეთევანს თურმე თურქებს სთავაზობს, თუ იმერეთში დააბრუნებენ და მასთან ერთად ვახტანგ გურიელს გაამეფებენ, განადიდებენ ახლა მაცნობეს, ლევან დადიანს, არჩილის წასვლა რომ გაუგია ბაგრატიან შარის გზას დასდგომია, მეფეზე უთქვამს რაც აუგია ჯარს აგროვებს და თავზე დაგვესხმის, თუ იქით ძალა არ დავანახეთ ჩვენი შეწევნით რომ დადიანობს,

თუ არ ვუთხარით მწარედ და მკვახეთ ისეც არ ვიცი ვინ მიემზობა, ვინ უნდა უთხრას დადიანს ძმობა თქვენ დაგცილდებით, მივალ იმერეთ,

იქ დამჭირდება ერთგულთა ხმობა

არჩილი — მე კარგად ვიცი დადიანისთვის, რა იქნებოდა რისხვის მიზეზი რატომ შეცვალა მოულოდნელად ერთიანობის და ძმობის გეზი ბაგრატიც ალბად მიხვედრილია, მათ ჩხუბში მისიც დიდი წვლილია

1. კაფა — ასე ეძახდნენ ქართველები მდ. ყუბანს.
2. ანაპა – დღეს რუსეთის საკურორტო ქალაქი, ადრე აფხაზეთის (ეგრისის) ჩრდილო-დასავლეთის კუთხეს წარმოადგენდა. მის სამხერთით იყო გარე ციხედ წოდებული (მეგრულ-აფხაზური გალენა ჯიხა) დღეს რუსეთის საამაყო კურორტი გელენჯიკი. იმერეთის დაბლობი და იმერეთის ყურე. ისევე როგორც მდ. შხიმთა დღემდე ინარჩუნებენ ძველ სახელწოდებებს. რაც შეეხება მთა შხიმთას, უკვე „კრასნაია პოლიანად“ არის გადარქმეული. სწორედ ამ მდამოებში ჩატარდება 2014წ. ზამთრის ოლიმპიადა.

ვინც რამე იცის სიყვარულისა, იმისთვის ეს გზა გამოვლილია
 ეს მათი დავა სულ არა ნიშნავს, რომ სამეგრელო განდგომილია
 ლევან დადიანს მე კარგად ვიცნობ, მისი გზა ჩემგან დალოცვილია
 თუ შეეშვება ბაგრატი თამარს, ჩამოთავდება მათი ქიშპობა
 ღეთის მადლით, ქვეყნად არ გაიყოფა ეგროსისა და ქართლოსის ძმობა

ზაზა ციციშვილი — მეფე ვახტანგის სიბრძნით და ძალით,

ჩვენ თქვენი მხარე ვაერთიანეთ
 ერთად შევკარით ყოველი კუთხე, არც ერთი იქით არ ვაზიანეთ
 ახლა, როდესაც დრო შეიცვალა, შეკრულ სამეფოს უკან გიბრუნებთ
 ჩვენ ხელს არ ვიბანთ, კვლავაც გიშეველით,

თუ სამშობლოზე თქვენაც იზრუნებთ
 მე კარგად ვიცი მეფე ბაგრატი და დადიანიც არ შეემშლება
 ვინც სიბრძნით ცდილობს სოფელის გავლას,

უფალიც იმას მიემშველება
 ჩვენთვის მთავარი არი ერეკლე, თუშეთის მთებში გამაგრებული
 რუსთა იმედით გულმოცემული, მათგან კახეთში დაბრუნებული
 უკან გავუშვათ და ჩვენს სამეფოს მტკიცე ერთობით დაუკავშიროთ
 თუშეთში მისი მხარდამჭერები გამოვავლინოთ და გამოვზშიროთ
 ბოლოს გავიგე მსტოვრების პირით, მისკენ იზრება თურმე ოთარი¹
 მთიელებს შორის არი მზადება, და მიუცია იმედი მყარი
 რომ ვახტანგ მეფეს გადაუღებება,

მოჯანყე თუშებს ზურგს გაუმაგრებს
 ვინც ერისთავად წამოასკუბა, მას უღალატებს, ერეკლეს არგებს
 ამიტომ არი არჩილის წასვლა ქუთათისიდან დაჩქარებული
 აქედან ერწო-თიანეთს მივალთ, სადაც ჯარი მყავს დაბარებული
 ჩვენ გზას ჩაკეტავთ კახეთისაკენ, მეფე, ოთარის გაუსწოდება
 ერთიან ძალით დავარტყამთ თუშეთს და მერე ვნახოთ იქ რა მოხდება
 როდესაც ქართლს და კახეთს კვლავ შევეკრავთ,

როცა ერთობით გაეძლიერდებით

1. ერეკლე (შემდეგში პირველი) — თეიმურაზ I შვილიშვილი 1662 წ. რუსეთიდან თუშეთში ჩავიდა და კახეთში გამეფებას ლაშობდა. ოთარ არაგვის ერისთავი მას დაუკავშირდა და ვახტანგის დალატი მოინდომა. არჩილმა ერწო-თიანეთი დაიკავა მამის ბრძანებით და ოთარი მოკავშირის გარეშე დარჩა. ვახტანგი ღუშეთში მივიდა, ოთარის ნაცვლად რევაზი გააერისთავა.

შევძლებთ იმერეთს კვლავ ვუპატორონოთ,
 არაკაცობით ხომ არ წავხდებით

ბეჟან ლორთქიფანიძე — ეგ პატრონობა როგორ გავიგოთ,
 მეფე ბაგრატი თუა ბატონი
 ჩვენ უნდა მისი ვიყოთ ერთგული, ეს პატრონ-ყმობის წესია მგონი
 და თუ ასეა, მაშინ ქართლელთა ჩვენი უფლობა ვეღარ იქნება
 მოყვარეც იყოს, თუ ძალით მოდის, მოსისხლე მტერად გარდაიქმნება
 გლეხობა ისეც დაბნეულია, მათი ბუნება ზეპირად ვიცი
 არჩილი, ბაგრატ და დარეჯანი იცვალნენ, მისცეს სამივეს ფიცი
 ახლა ბაგრატი რაკი ბრუნდება, ნიშნავს ის ხდება ერის იმედი
 არჩილი წარსულს ჩაჰბარებია, ასეთი მისცა უფალმა ბედი
 ამ დროს შენ ამბობ დაგებრუნდებითო,

ნიშნავს არჩილი დაგვიბრუნდება
 არჩილ-ბაგრატის გაცვლა-გამოცვლით, სამეფო აღარ დაძაბუნდება?

ზაზა ციციშვილი — როდესაც შენი შენი არ არის და სხვა არა გაქვს,
 არ გაბადია

გალიაში ხარ გამომწყვდეული, უბედო ბედით დანაბადია
 ჭირს ჭირი შეცვლის და გაჭირვება, არ მიგატოვებს, გაიმეორებს
 როგორც მიმინო, წიწილებს გუნდს, მოულოდნელად ჩამოგიქროლებს
 ასეთ დროს მყარად როგორ იქნები, დრო მოგთხოვს,
 დროით გარდაიქმნები

მეფე რომ გერქვას, მაინც ხარ სუსტი,
 აღმსრულებელი ბატონის ნების
 მიხვდი რაც გითხარ დრონის ტრიალი, ბევრს შეცვლის,
 ბევრსაც გაატიალებს
 სულელს შემოსავს ბრძენის სამოსით,

ბრძენს სულელივით ააწრიალებს
 იმერეთს მისვლა, სამეფოს შეკვრა

ვანტანგ მეფისგან ხომ იყო ბრძნული
 დამთავრდა, როგორც ბავშვის ცელქობა,

რაც იყო, იგივე დარჩა მამული
 ჩვენ ახალ სხვა გვაქვს საკეთებელი, ვანტანგს იქითკენ უწვდია ხელი
 ბრძენი არი და ბრძნულად ირჯება, მაგრამ არაა ბედის შემცვლელი
 რატომ დავმალო, მისი ფიქრია, როცა ერეკლეს უკან განდევნის

მისი არჩილი იქ გამეფდება, გახდება ღირსი კახელთა ხვევნის მით უფრო, თუ კი ყოფილ დედოფალს,

ქეთევანს იცნობს თავის ტოლად გამოისყიდის თურქებისაგან, კახეთში არჩილს მიჰკვრის ცოლად სხვა არვინ არის მეფური გვარის¹, კახეთს მეფობა რომ ეკუთვნოდეს ასე მოხდება ძუ-სა და ხვადსა, რომ მზე თანაბრად ეფინებოდეს იმერეთის ტახტს, ასე იოლად, ორი მოცილე ჩამოცილებდა განზრახულობა არი ასეთი, შედეგად ვნახოთ ის რაც მოხდება

(იმერეთში დაბრუნებულმა ბაგრატმა, ერთგული თავადების დახმარებით და ქართლ-კახეთის მეფე ვახტანგის (შაჰ ნავაზ ხანის) გაგზავნილი მესვერებით მეფობა დაიბრუნა, მაგრამ მშვიდობა და ერთობა ვერ შეინარჩუნა. ლევან III დადიანმა (ყმაწვილობაში შამადავლემ), არ ინდობა ბაგრატის მორჩილება. ბევრი ფაქტორი განაპირობებდა მის ურჩობას, პირველ რიგში ბაგრატის ლტოლვა თამარ დადიანისადმი. იმერელთა და მეგრელთა შერკინება პირველთა გამარჯვებით დამთავრდა. ლევან დადიანი ტყვედ ჩაგარდა. მისი მომავალი ცხოვრების ხაზი უსინათლო მეფის ნებაზე გახდა დამოკიდებული.)

ბაგრატ მეფე — კმაყოფილი ვარ ქვეშევრდომების, ვინაც ვიწვიე,
ყველა მეახლა

კვლავაც ვუყვარვარ, საქმით ვიგრძენი,

მადლობის გრძნობა მეც განმეახლა
გურიელებმა შენ მოგავლინეს, იციან მათში შენ რომ მიყვარხარ
მშობლებისაგან ძმა არ მყოლია, დედულეთიდან ძმასავით მყახარ
გურულებს ჩემგან უთხარ მადლობა, არ მოაკლდებათ ჩემი წყალობა
გაჭირვებისას უკეთა ჩნდება, კაცის კაცობა, ქალის ქალობა

გიორგი გურიელი — მეფის სამსახურს ღმერთი გვავალებს
და შესურლება ჩვენი ვალია
ბატონს თუ ყმებმა არ უერთგულეს, ვერ შეიქმნება მომავალია
ჩვენმა მთავარმა ასე განსაზღვრა, დემეტრე შენი ერთგული დარჩა
არა იმიტომ საჩუქრებს ელის, შემოჰკლებია ძოწი და ფარჩა

1. თეიმურაზ I შთამომავლებიდან იმ დროს ერეკლე და ქეთევანი იყვნენ. ერეკლეს გაძევებით და ქეთევანის გადედოფლებით არჩილის გამეფება კახეთში „კანონიერ“ იერს იძენდა.

მე ჩემი რაზმით დავიდე წილი, მეზიდებოდა ორმაგი გრძნობა
ერთი შენ იყავ, მეორეზე კი, არ დაგჭირდება შენ გამოცნობა
ახლა როდესაც სადადიანო, უსიტყვოდ გცნობს და გემორჩილება
ლევანი ტყვეა, უნდა განსაზღვრო, თამარს რა უყო, რა ეშველება
შენ კარგად უწყვი, მე მისი ტრფობა, მეხდაცემულ ხეს,

ცეცხლად მედება

ქალს თუ მე მომცემ, მონად მიგულვებ,

არ დაგჭირდება სხვისი ხელდება

ბაგრატი — თამარს, რომ ეტრფი,

ორიოდეჯერ ვინაც შორიდან დაგინახია
თუ გაიხსენებ მე როგორ ვიცნობ, ალაღად იტყვი, შენზე ახია
პატარა იყო, როცა მუხრანში, სტუმრად მისულმა, პირველად ენახე
ბოლოს თბილისში, ყმაწვილ-ქალობდა და სახე ხატად შემოვინახე
ასე, რომ შენზე ადრე გავიცან და უფრო ადრე გულში ჩავიდე
მომაჯადოვა, მისი სახება, თვალებში, როგორც დიდი გავიდე
მას შემდეგ ვეტრფი და ვიტანჯები, იმისკენ მიდის ოცნების გზები
შენ რომ დაგიტმო, გრძნობას რა ვუყო, მე მოღალატე თავისა ვხვდები

გიორგი გურიელი — მეფე ხარ, მაინც უნდა შეგკადრო,

კაცმა კაცისთვის უკადრებელი
შე დალოცვილო, თუ ის გიყვარდა, ხომ გახდი მეფე და შემძლებელი
გეთხოვა მაშინ, ვინ დაგიშლიდა. ქეთევანს რაღას ეძალებოდი
ერთი გიყავარს და სხვა მოგყავს ცოლად, რომა ცდებოდი,
ვერა ხვდებოდი?

ბაგრატი — ცუდად გცოდნია მეფეთ ბუნება

და სხვის მეფობას ვერ ეგუები
აბა იფიქრე, რა ვიყავ მაშინ, როგორ გამეღლო სხვათა გულები
დედინაცვალი თავად მეფობდა, მეფედ კი არა, შვილად არ მცნობდა
ვახტანგ გურიელს უთანხმდებოდა, ჩემგან, მეფისგან,

ძალას არ გრძნობდა

მე ხიფათს ვგრძნობდი, ასე ვიფიქრე, თუ ქეთევანი გადევლოფლდება
მე თუ მიგანებს, ძმისწულს დაინდობს,

რასაც მიმზადებს აღარ მოხდება

თან დავიბენი, სწორედ იმ ხანად, ვაჟი მანუქა, კოჩიას ცოლმა
ვერ ვაღიარე, ვერ ვცანი შვილად. ქეთევანმა კი, ვით ტოლთან ტოლმა

მემკვიდრის ყოლის იმედი მომცა. გაორებული მიყვებ დინებას
სულ არ შეგონა ღალატი იყო და დაუწყებელი ჩემ ბედს გინებას
ორიოდ თვეში მომიგდეს ხელში, დამაბრმავეს და ჩამაგდეს ბნელში
მას შემდეგ ვწვალბო გაორებული,

ველარ გავსწორდი მეფურად წელში
და მხოლოდ ახლა შემიძლია ვთქვა, თუ ობლის კვერი გვიანა ცხვება
გატანჯულმა და ნაცლოდვილარმა, უნდა კუთვნილი მივილო შევება

გიორგი გურიელი — რომ შეგედავო, აზრი არა აქვს,

და მაინც ვიტყვი, გულს დავაჯერებ
მოსაგონებლად მაინც შემრჩება,

თორემ შენს ლტოლვას ვერ შევაჩერებ
ქეთევანმა ხომ შენ შემოგფიცა, ჯვარის წერისას შენაც შეჰფიცე
რომ იქნებოდი მისი ერთგული, და მოყვარული, დამცველი მტკიცე
ფიცე გატეხე, როცა მამიდას, როგორც მძევალი თან გაატანე
ნორჩი, ლამაზი, შენი მოყვარე, არ დაიცავი, არ დაინანე
ახლაც ოლთიში გელის და ნაღვლობს, იმედად ისევ შენ ეგულები
მე აღარ ვიცი, ღალატიანად, ამგვარად როგორ სცემენ გულები

ბაგრატი — სხვას შეეხედა, განვრისხდებოდი,

მაგრამ შენგან ეს დასათმენია
და ამას გარდა შენ სხვაც არ იცი, ეს ახალია და საწყენია
გაგიგონია საათაბაგოს, ხონთქრის ბრძანებით სხვა რამ უწოდეს¹
ბეგლარ-ბეგია ახლა უფროსად, საჭმელად იმას გამოუწოდეს
დარეჯან შეხვდა თურმე ბეგლარ-ბეგს და საიღუმლოდ მოეთათბირა
ემმაკი არი ქალის ბუნება, რა უთხრა, როგორ გადაიბირა
არავინ იცის, მაგრამ იციან, ქეთევან, ჩემი ცოლად ყოფილი
საარამხანოდ ბეგს შეაძლია, თუ იმერეთი, - გამოყოფილი
ქართლის-კახეთის სამეფოსაგან,

კვლავ სადღეოფლოდ მას დარჩებოდა
და მასთან ერთად ისევ ვახტანგი, იმერთა მეფედ წამოჯდებოდა

1. ისტორიული ცნობის თანახმად, მას შემდეგ რაც 1578 წ. სპარსელები დაამარცხეს თურქებმა ჩილდირის (ჩრდილის) ტბასთან, დაიწყო სამცხე-საათაბაგოს დედა საქართველოსაგან ჩამოცილების პროცესი. ხონთქარ მურად III ბრძანებით სამცხე-საათაბაგოს უწოდეს ჩილდირის საბეგლარბეგო. ამიერიდან მას უნდა განეგო სამხრეთ საქართველოს ბელ-ილბალი.

ეს შეთანხმება არის ძალაში და არვინ იცის ხვალ რა მოგველის იქით ქეთევანს გამოვეკიდო, აქ ვინ დამიცავს და ვინ მიშველის ეს კიდევ რაა, გეტყვი დაფარულს, რატომ დავიწყო შენთან ლაციცი ზოგი ჭირი რომ მარგებელია, მეც გამიგია, შენც კარგად იცი. ხო და ეს ჭირი არი ასეთი, საჩვენო არი, თუმცაა სხვისი კახეთისათვის ერეკლე იბრძვის, ერეკლე ძმაა ქეთევანისი შაჰ ნავაზს უნდა, არა ერეკლე, კახეთს არჩილი გამეფდებოდეს კი არ ეკუთვნის, მაგრამ ასეთი, წარმოიდგინე რომ მოხდებოდეს. რომ ქეთევანი გამოისყიდონ და მერე არჩილს შერთონ ცოლად კახეთში თუ რა დატრიალდება, მკითხავსა ჰკითონ მოსაყოლად ასე, რომ ჩემი ცოლად ყოფილი, კი არ დავტოვე, იმან დამტოვა. ბევრი ვეცადე, ვერ დავიბრუნე, დარდმა ჭაღარა თავზე დამთოვა

გიორგი გურიელი — კაცი ერთს ფიქრობს, მეორეს ამბობს,
 ეშმაკობაა ქვეყნად ყოველი
 ოზურგეთს ვსახლობ, ვარ გურიელი, გურიელების დალატს მოველი
 შენ როგორ გინდა ყველას მიენდო,

კარგად ნათქვამი თანხმობად თვალო
 ქეიფში ვინაც მოგეფერება, მას დაუჯერო, არ უთვალთვალო
 ჩვენ სპარსელები გამოგვიცდია, თურქის არ ვიცი სხვა უკეთესი
 ასეა მუდამ, რომ მოძალადე, არა ყოფილა სიკეთის მთესი.
 შენი ერთგული, შენთან შეზრდილი, როგორ ვიქნები დალატიანი
 მაგრამ მირჩვენის თავშივე გითხრა, შენთვის არ იყოს მერე გვიანი
 ბაგრატი, გცნობ მეფედ, გეთაყვანები, არა გეყოლია შენი მგვანები
 მაგრამ სიმართლეს უსწოროთ თვალი, შენ თვითონ იცი,

ბოლო ხანები
 სამეფოს ამბებს თვალთ ვერ ხედავ, რასაც გეტყვიან, ის გეჯერება
 ისედაც ხდება, რაც გესიზმრება, მოგეჩვენება, არ აგიხდება.

ბაგრატი — გიორგი ჩემო, არა მჩვევია, რისიც არ ვიცი, ის დავიჩემო
 უნდა ჩემსავით გასინჯო მწარე, რომ მერე ტკბილის გაიგო გემო
 მე მწარე შემხვდა თავზე საყრელი, არვინ მოილო საშველად ხელი
 რად გახდებოდნენ ჩაგრულის მცველი, დედინაცვალი და საყვარელი
 ახლა საჩემო დამიდგა ჟამი, რისიც ვიყავი მონატრე ხამი
 თავისით ხელში ჩამივარდება, არ დამჭირდება თვალის ხამხამი
 ამას ორმაგი მოჰყვება შვება და დამთავრდება შიში, ვაება

ლევან დადიანს წამოვაჩოქებ, თავისით რაკი მახეს გაება
 მეორე შეება არჩილს ეხება, რომელიც ფიქრობს შემცვლის ეგება
 მეგრელებს როცა ჩამოვაშორებ წელში გატყდება, თუ გამეგება
 და რაკი საქმე საქმეზე მოდის, ამშენებელი გავხდები ოდის
 მხოლოდ თვალხილულს არ ეფინება,

ბრმასაც გაათბობს მზე რომ ამოდის.

**(რამდენიმე დღის შემდეგ ბაგრატ უსინათლო მეფე იმერეთსა,
 ხვდება საკანში და ბორკილ ლევან (შამადავლე) დადიანს.)**

ბაგრატი — ოდიშის მთავარს, ლევან დადიანს თუ ვინმემ იცის მისი მეობა
 ახსოვს იმისი ყმაწვილ კაცობა და გაუგია ტახტზე ზეობა
 გაუკვირდება აქ რომ იხილოს, მიტომ კარგია მე რომ ვერ ვხედავ
 მაგრამ ვგრძნობ გულით, ვჭვრეტავ გონებით,

მწარე სიმართლეს ამაღ გავბედავ
 არ ვარგა როცა სხვას უთხრი ორმოს, რა იცი როდის შიგ ჩავარდები
 ძნელია როცა ვისაც სცინობდი, დასაცინარი მისი გახდება
 მე არ მახარებს შენი აქ ყოფნა, ბორკილი ან რა სანატრელია
 არავინ იცის ვის რა მოელის, ძუნწი სოფელი ასე ჭრელია

ლევან დადიანი — მე შენი ტყვე ვარ. გამარჯვებული,

როგორაც გინდა ტყვეს მოექცევი
 დღეს თუ დამცინებ, თუნდა გამტანჯავ, ამით დიდებას ვერ მოეწევი
 და ამას გარდა შენც კარგად იცი, ბედის ტრიალი ცვალებადია
 წაშში დაკარგავ რაც გიშრომია, რაც გიშოვია და გაბადია
 კიდევ რომ მომკლა, ვერას მოიგებ, ორივემ ვიცით, არ ხარ სულელი
 მე არ ვიქნები, ზუგდიდში ბევრი, დადიანობის დადის მსურველი
 ამიტომ მე შენ შეგთავაზებდი, შენ კარგად გახსოვს,

შენ დას რომ ვსდევდი
 მისთვის ქუთაისს მოვიძღვროდი და არ მიძგერდა ორგულად მკერდი
 მე თუ მთავრობას დავიბრუნებდი, შევიქმნებოდი შენი ერთგული
 შენ კარგად იცი, ყმაწვილობიდან, თინათინისთვის მიძგერდა გული

ბაგრატი — ჩემი დის მიმართ შენი გრძნობები

არა ყოფილა ჩემგან ფარული
 ბევრჯერ ყოფილხარ ჩუმად მოსული და მერე იქით გამოპარული
 ეს უნდა გკითხო, თუ თინათინი, ვიცი რომ მართლა გულით გიყვარდა

თამარი რატომ ჰყავ შენივ ცოლად, ძველი გრძნობები გადაგიგვარდა.
შენ კარგად უწყვი, რომ თინათინი, გოშადის ჩემი ყმისა ცოლია
გინდა მიიღო რაც გულით გსურდა,

სიყვარულისთვის რაც საბრძოლია?

მე კარგად მესმის რაც ხდება ზუგდიდს,

შენ მოკვდინებას იქ რა მოყვება

ამიტომ არის მე ჩემს მოვითხოვ, რასაც ნაკლები მოყვება ვნება

შენთვის იოლი არი მსჯელობა, რა გაბადია და რას დაკარგავ.

მწარეს დაატებობ, მხეს დააბნელებ,

ტყუილს რომ მეტყევი მართლად მოქარგავ.

ლევან დადიანი — განწირულისთვის ყოველი სიტყვა,

სხვისთვის ნასროლი არი ისარი

რა მბრძოლებდა, რისთვის ვიდწოდი, რას მივადწიე, ნუთუ ის არი?

ბაგრატ შენ იცი, არარა ვიყავ, ვიდრე არ მომცეს დადიანობა

არ დამენახა, ეს ვერ გამეგო, რა კაცი ვიყავ, რა მქონდა გრძნობა

როცა ვახტანგმა, შაჰ ნავაზ ხანმა, დადიანობა შემომთავაზა

შენ როგორ ფიქრობ, მე რა მეაზრა, და მომავალი ვით მომეხაზა

ამ დროს თინათინ თავადს მიეცით, მე გოშადესაც არ გამიბოლოეთ

მე რა მეფიქრა, სატრფო წამართვით, სასჯელად ესე გამოიგონეთ

ხო და დავთანხმდი ქართლელთა აზრებს,

დელოფლად მომცეს ტურფა თამარი

და წარიმართა ჩემი ცხოვრება, ოცნების გზებით, როგორც ზღაპარი.

ქართლში შენც შეგრთეს ახალი ცოლი, შენც შეიფერე მათი სიძობა

შენც მოგიფერა შაჰნავაზ ხანმა, შენც გიპატრონა, გიწყო ძიძობა

რა გამოვიდა, ქვისლები გაუხდით, თამარ, თითია ღვიძლი დები

ამით დამთავრდა ძველი სურვილი, გრძნობა თუ ვნება,

გულს ნადებია.

ბაგრატი — ჩვენ შორის არის ერთი სხვაობა,

ვის როგორ გვესმის ქვეყნის რაობა

მაგრამ როდესაც საქმე გაქვს მტერთან, არ გამოგივა მასხარაობა

შენ ხომ არ ფიქრობ შაჰ ნავაზ ხანი,

ჩვენზე ფიქრობს და ჩვენთვის ირჯება

სულ სხვა აქვს გულით ჩანაფიქრები, ვინც ეურჩება, ის დაისჯება

ჩვენში წესია ბევრად სხვაგვარი, იმათთვის ტკბილი, ჩვენია მწარი

ჩვენ რომ ტყვედ ვყვით ყმის თუ მტრის შვილებს,
 იმათთვის საქმე არი საზარი
 შენ როგორ გინდა აუწყო ხმები, მათთან საერთო დახატო გზები
 იქით ტყვის სყიდვა არც გაუგიათ, ესაა ჩვენი აწყმოს გამგები
 ამერი სხვაა, იმერი სხვაა, იმერეთის ხმა ანაპას სწვდება
 ჩვენ საჯილდაო სხვა გვაქვს მიდამო,

ქართლისთვის ეს ვერ განმეორდება
 ამიტომ უნდა შევეშვათ ქექვას, ქართლელნი იმერს ვერ გაუგებენ
 მაგრამ ძლიერსაც ვერ ვეურჩებით, გაჯიუტებულს წესს აუგებენ
ლევან დადიანი — ოდიში მუდამ შენ გეკუთვნოდა,

აქეთკენ ქუხდა იმერთ მეფობა
 ბზიბიდან იქით მზიმთა დიოდა, ერს მეფის სდევდა სიტყვა მყეფობა
 ჩემი წინაპრის ლევან პირველის, და უფრო მეტად ლევან მეორეს
 სიტყვა ისმოდა ხაზართა მხარეს, რაც აბსარებმაც გაიმეორეს
 დღეს ჩემი ძალა კულასურს იქით, ერს ავიწყდება, დაფარულია
 კორანის კედელს ვეძახით ზღუდეს, აბსარებისგან დამლეულია
 თუ ვერ გამიგებ, ვერ დაუზავდებით, თუ დამტანჯავენ და დავისჯები
 აბსარებისგან სხვა ვინ დაგიცავს, შენ უსინათლო ვერ გაირჯები
 ჩრდილო აფხაზეთს ჯიქები ფლობენ,

ყირიმელ თათრებს გარიდებულნი
 ქვემოთ აბსარნი დანავარდობენ, თურქებისაგან გულმოცემულნი
 შარვაშიძეთა ლიხნის სასახლე მათგანვე არი გარე მოცული
 ჩვენი დაცვმა სულ ყველას აწყობს, რომელიც არი სამტროდ მოსული
 ავაზაკებმა წარყვნეს ქვეყანა, გლეხკაცს მათგან ვერ გაუხარია
 შიგნითა მტერი, გარეშეს სჭარბობს, ერთი მეორის დასადარია.
 მე თუ მომკლავენ, თავად იმერეთს, ოდიშის მხრიდან გაუჭირდება
 მეკობრეები მოგესევან დიდი ლოდინი არ დაგჭირდება
 და ამას გარდა, თუ ვართ ქვისლები,

ჩემგან ცოლის და შენი მწარდება
 ხანგრძლივი შური დაისადგურებს, მშვიდობა როდის ჩამოვარდება
 ყველა აწონე და ჩემი ბედი, შენს მწარე წარსულს დაუკავშირე
 რანი ვიყავით, რატომ დავცილდით, ლანძღვა-მუქარას რად მოუხშირე.

ბაგრატი — ჩემი შენ გითხარ, გული მოგიკალ,

ასე მსჯელობა ბევრსა სჩვევია

ისე გამოგდის, შენ კი არა მე, საჩხუბრად იქით გამიწვევია
შე უმაღურო, ახლა იხსენებ, რანი ვართ, აღრე რანი ვიყავით
ვინ ვის მოყვრობდა და ერთგულებდა

და მერე მტრებად რად დავიყავით.

მეფე მე ვიყავ, სინამდვილეში, დედინაცვალი, მეფედ თავს გრძნობდა
ჩემი დაც მისგან იყო ნაზარდი, მის მომავალსაც თავისად სცნობდა
შენიც იცოდა შორით ტრფიალი, შენსკენაც ეჭვის თვალი ეჭირა
შენით უნდოდა დიდი ლევანი, რაიმე ხრიკით გამოეჭირა
ამით შენ ბიძას დაამცირებდა, მოშორდებოდა ქალური სევდა
საკუთარ თვალში ამაღლდებოდა, ჭირვეულობის სურვილებს სდევდა
როცა ვერ შეძლო მიზნის მიღწევა, არად ჩააგლო დადიანობა
ჯიბრით გოშაძეს მისცა თინათინ, ამით დაიცხრო აშარი გრძნობა
ვიცი, გეგონე სიავის თავი, მე შემახვედრე შური და წყენა.
მიტომ შეირთე ცოლად თამარი, ვისაც ვეტრფოდი, განა გეჩვენა
სანამ არჩილი აქა მეფობდა, მისი სიძობით თავი გაგქონდა
სხვა მთავრებს აღარ ეუუებოდი, თუმც საკუთარი ძალა არ გქნოდა.
იცვალენ დრონი, მეფედ არ მცნობდი, ამიტომ ჯარით წინ აღმიდექი
და მთა გამოდგა დაუძლეველი, ვინაც პატარა გეგონა ბექი
მთამ დაგამარცხე, დღეს ჩემი ტყვე ხარ,

წელში მოხრილი მონასა ჰგავხარ
მე უსინათლო შორს ვიყურები, შენ ვერა გხედავ, რა ხარ, არ ჩანხარ
მაგრამ ერთი რამ უტყუარია, დღეს შენი ბედი მე მახარია
მე შემიძლია აგიგო წესი, ყველა იმედი შენი მცდარია.

ლეკან დადიანი — ვინც დააწესა ქვეყნად მეფობა,

იგივე გვმფარველობს მისი გვაქვს გრძნობა
მისგან ვცნობ შენგან გამარჯვებასა, თუმცა არ მინდა შედეგის ცნობა
შენ რომ იქადი, ქვეყნად ხარ კაცი, ფიქრობ ნაკლები ვიცი კაცობა?
სად გაგივია, სისხლით ანცობას, არ მოჰყოლოდა მოკლულის ცნობა
შენ კარგად გახსოვს, წლები გავიდა, მე ერთგულება ყველას შევფიცე
იცი, არა ვარ მრუდედ გამგები, რაზეც შევეთანხმდით,

მასზე ვარ მტკიცე

დღეს სხვანაირად ვმსჯელობთ საქმეზე,

ვფიქრობთ მსჯელობა სიბრძნის ფასია

მე გეკითხები, მამის თუ შვილის სიყვარული ვის შეუფასია

ამიტომ გკითხავ, სანამ დამსჯიდე, შენი პასუხის თან მაქვს იმდე რაც შენ ხარ ბაგრატი, იგივე ვარ მე,

ორივეს ქრისტე გვყავს შემოქმედი

შენ შეგიძლია დღეს მე დამსაჯო, სამართლის კვლევით არ დაიხარჯო მაგრამ ბოლოს ხომ მოგეკითხება, მიზანი რა გაქვს, რად გაისარჯო

ბაგრატი — უცნაურია შენი მსჯელობა, მიქცევ-მოქცევა და გარჯილობა ვატყობ, არ გინდა გამოითხოვო, რისხვის დაცხრობა, მეფის წყალობა არა და მზარდეს თურქების მონად, შხამით სავსეა ეს მოსაგონად თურქეთის ყაენს, ჩემი მამული, სულ არ მიაჩნდა ერთ ბეჭდის წონად ზოგი რომ იტყვივს, ამპარტავნობით, მისი აზრები აღსავსე გრძნობით სინამდვილეში, არარად, ფასობს, უნდა შეფასდეს ყველა შეცნობით ვსდიოთ სიმართლეს, შენც კარგად იცი, არაა ჭორვა, არაა ფიცი დღესაც სხვის შვილებს ვყიდით თურქეთში, არაა საქმე ჩემგან საფიცი სამღვდელო პირი თუ რწმენას ჰყიდის,

თუ ტყვეს ჰყიდის და ეს უხარია

მაშინ მე გეტყვი, ჩვენი კაცობა, რა კაცობაა და რა გვარია

აქედან მოდის ჩემი აზრები, შენ, დადიანსაც აქ გედავები

შენგანაც ასე მოვიტხოვ პასუხს, ტყუილი შრომით რატომ დავშრები

მთავარო ლევან, დადიანები, სამშობლოს მუდამ იცავდნენ მკერდით

დღეს შენ, შენ მეფეს დაუგე მახე, ოდიში იმერს არ ედგა გვერდით

შენმა ლალატმა მე მაგრძნობინა, ბნელ საკანში გაქვს ამიტომ ბინა

ყაჩადმა ყაჩადს; მომპარავს ქურდმა, ამიტომ თავი გააცნობინა

მე არც ერთი ვარ და არც მეორე, ჩემი აზრები სხვა რამეს ხვდება

რაცა ყოფილა, რასაც დღეს ვუშხერთ, ამ ხაზით აღარ განმეოდე

არის საწყისი და არის ბოლო, წარსული რატომ გავიმეოროთ

მაგრამ სათქმელი თუ არ გითხარი, შეცდომა როგორ გამოვასწოროთ.

ლევან დადიანი — რაც მე ცხოვრებამ მზარდა და მცვალა,

სიბრძნის გაცემა არ დამაცალა

ამიტომ გეტყვი, ვით აღსარებას, რაც გულთ მსურდა, რომ დამემალა

შენ გაგიგია, შენ დას ვეტრფოდი, ოცნებით ცაში რაშითა ვქროდი

შენ რომ გეგონა ფუჭად ვცდებოდი, თინათინს ფარად ვეფარებოდი

შენ მეფე იყავ, შენი თანხმობით, მისცეს გოშაძეს ქალი ცოლადა

არად ჩამაგდეთ, ბაგრატიონებს მე არ მიგაჩნდით ფრჩხილის ტოლადა

არც შენ მინდომე, არც დარეჯანმა, ასე მოქცევა შეცდომა იყო

ვინა თქვას ჩემი გულის ნადები წყენად და ბოდმად როგირ გაიყო
მხოლოდ ვახტანგმა, შაჰ ნავაზ ხანმა, შენგან სხვაობით,

კარგად გამოგო

დადიანობა შემომამძლია, და ერთგულების ტაბლა დამიგო.

როცა არჩილი აქ გაამეფა, მას, როგორც მეფეს მივეცი ფიცი
შენ რომ გარბოდი, მე მას ვიცავდი, ვალის გადახდა ასეთი ვიცი
და ამას გარდა ძმისწული შემერთო, ბაგრატიონი არი თამარი
ჩემ სიამაყეს მალამო მოსცხო, კაცის ბუნება ასეთი არი
ახლა შენ გინდა წამართვა ცოლი, ჩემი სიცოცხლე ქალში გაცვალო
თუ უარს გეტყვი წერა ამიგო, ჟინი მოიკლა და გამაწვალო
თამარი შენი ცოლის და არი, ერთს გაეყრები, სხვას შეეყრები
მტრებს თუ ვერ ხედავ, ვერას დააკლებ,

ქალების დევნით მაინც დაშვრები

ბაგრატი — მე ვატყობ შენგან სიბრძნე არ მოდის,

სიტყვის ჩანჩქერი ფუჭად გადმოდის

ამბობ, არ ამბობ, სიცოცხლეს ჰყიდი,

ასე თავდახსნა სულ არ გამოდის

გთავაზობ მიტომ და სხვა პირობა შესარიგებლად არ გამაჩნია

შენ რომ გადარჩე, უნდა მომიჩრჩეს, გრძნობის ჭრილობა,

გულს რომ მაჩნია

მე ცოლს წაგართმევ, ცოლის წართმევა შენ უცხო ხილი ნუ გეგონება
პირველი ცოლი მეც ხომ წამგვარეს და დამიტოვეს ეს შეგონება:

ქალი განძია აუწონავი, ამავე დროს კაცის მძიმე ბარგია

რად გინდა ქალი ვინც სხვას მიეტრფის,

არ გიერთგულებს და არ გარგია.

მე დარეჯანმა მასწავლა ბევრი, სწავლას გადაჰყვა თვალის სინათლე
კაცს ნუ ენდობი, ათმაგად კი ქალს, ასეთი არი მწარე სიმართლე

ლევან დადიანი — ვთქვათ დაგიჯერე. იყავ მართალი,

დედინაცვალმა მიტომ გიყველა

ქეთევანი ხომ იყო უმანკო, შენი ერთგული, ვიცი სულ ყველა

თავისი ნებით ის არ გაგყრია, მამიდას ენდო, მან გაიტაცა

ახლა ბეგლარ-ბეგს თურმე სთავაზობს, გითხარ,

თურქთაგან ჩამესმა რაცა

ბაგრატი — ქეთევან, ჩემთან დამნაშავეა, ასე თუ ისე, მან მიმატოვა

ნათელ წართმეულს არ მიპატრონა, არ მომიარა, არ ჩამექსოვა
მოღალატეებს არ გაჰყოლოდა, ხომ დავრჩებოდი მისი ერთგული
ერთი ვარ კაცი, ერთი მინდოდა, ერთი მიყვარდა, ერთი მაქვს გული

ლევან დადიანი — ისე საუბრობ თითქოს ქეთევანს

შენი გრძნობები თან გაატანე
ხომ ცნობილია, ქართლს რომ წახველი, სხვა მოიყვანე, არ დაახანე
თითია ჩემი ცოლის და არი, თან სილამაზით არი ცნობილი
შაჰ ნავაზ ხანის სურვილით შეგერთეს, ბიძაზე იყო ის მინდობილი
თუ ერთმა ცოლმა აქეთ დაგტოვა, მეორე ვიცი შენ მიატოვე,
მუხრანში მშობლებს ძალით მიუგდე და აცრემლებულს გამოეთხოვე
ქალს იმედი აქვს დაუბრუნდები, აღბადა ღელავს და გელოდება
და ვერც იანდებს, რომ მის დას ჰყვარობ,

გულს აღბეჭდია მასზე ხელდება
მეც რა ვიფიქრო, ერთგულს არ ინდობ

და ვინც გზას გიხშობს შეურიგდები?
ცოლსაც წამართმევ, და მეც გამწირავ,

ქვისლის დამლობი რატომ გახდები.

ბაგრატი — ახლა რაცა თქვი არი სიმართლე,

სიბრძნესთან ახლოს შენი მსჯელობა
საკანში ბევრი აზრი შეგცვლია, სწორი ყოფილა აქეთ მსვლელობა
ცოტას თუ კიდევ გაუძლებ ტანჯვას, მერე აქეთკენ შემეხვეწებით
გაგიჭირდება, სხვა გზას ვერ ნახავ,

თამარს დამითმობ საკუთარ ნებით
მეტი რა გინდა, ვერ გამიგია, ჩემ დას გთავაზობ, ვინაც გიყვარდა
გიცვლი იმ ქალში ვისაც ვეტროფიდი,

გრძნობა ღღემდე არ გადამივარდა
თუ შევთანხმდებით, შენ გადარჩები, დადიანობა დაგიბრუნდება
თუ არა, იცი, ბნელი საკანი შენი სიკვდილის მოწმე გახდება
არ ვარ უგულო და მეცოდები, გადასაწყვეტი მაინც შენია
ჩემი დის შერთვა, თავისუფლება, თუ აქ სიკვდილი, რა გირჩევნია

ლევან დადიანი — რასაც მთავაზობ, გასაგებია,

არ დაგიწყია სიტყვა ძვირობა
მაგრამ გომამეს რა პასუხს აძლევ, როგორი არი შენი პირობა
ცოლს თუ წაართმევ, თუმცა ხარ მეფე, მაინც კაცური დააქვს სახელი

შურს იძიებს თუ დაგმორჩილდება? რა ვაჟკაცია, არ ვარ მნახველი.

ბაგრატი — შენ სხვას რას ჯავრობ, მთავარი არი, ჩვენ,
ჩვენ საქმეზე თანახმა ვიყოთ
აქეთ ჩემი და, და შენი ცოლი, ტკბილად გავცვალოთ, ასე გავიყოთ
თინათინს შეგერთავ, ქორწილს გადავიხდი,

შემოგირიგებ, როგორც სიძესა
სხვას რასა ჩივი, ვისაც არ აწყობს, იმან იღარდოს, თავში იცესა
ნურც ჩემ ცოლებზე ინადვლის ვინმე, ჩემი საქმისა უკეთ მე ვიცი
ვის შევეყარო, ვის ვაწყენინო, ვის ვუერთგულო და მივცე ფიცი
მე ამ პირობით მივდივარ შენგან, პასუხს ერთ ხანად დაველოდები
ჭკვას მოეგები, ზუგდიდს მიიღებ, არა? დაფარავს საფლავს ლოდები.

(ბაგრატი იძახებს მხლებლებს და გადის)

(ისტორია გვამცნობს, რომ ლევან დადიანი „დაჰყვა“ ბაგრატ მეფის ჭირვეულ ნებას. მას შერთეს გოშაძის „ნაცოლარი“ თინათინ ბაგრატიონი, აღადგინეს დადიანის წოდებაში და ზუგდიდში გაისტუმრეს. თავად ბაგრატ მეფემ სანუკვარი თამარი შეერთო და დაწყნარდა. მაგრამ არ დაწყნარებულა „დამცირებული“ ლევან დადიანი, ისევე, როგორც არ შერიგებიან ბედს ოზურგეთში გიორგი გურიელი და ოლთისში ტყვედ წაყვანილი დარეჯან „დედოფალი“, ვახტანგ გურიელთან ერთად, ამიტომ არც დასრულებულა ეს ისტორია)

ემმა — კაცი, კაცია. თუმცა კი მაგრობს, სუსტი არი და ქალს ვერ აჯობა მეფე არის თუ არი მსახური, ვერ მოიშალა მაინც ქაჯობა გასაგებია. ნათქვამი არი: თვალი შეჭამს და თვალი წყალს დალევს ქალი ყვავილი არი ცხოვრების. ლამაზ ყვავილებს ქვეყნად რა დალევს თვალსა ჭრის ყველა რომელიც ელავეს, ესაც უნდება, ისაც უნდება იმათ ღვენაში ცხოვრება გავა და მხედველობა დაუბინდდება მიხვდება, ძალზე მწარედ ცდებოდა, პეპელასავით მომოფრინავდა გამარჯვებული ეგონა თავი, საკუთარ თვალში ამაყი ჩანდა, არადა, იყო ქალების მონა, უფლის ნაბოძებ დღეთა მფანგველი იხარჯებოდა, იკარგებოდა, როგორც ქარბუქში თოვლის ფანტელი

უნდა სცოდნოდა, ოქრო არაა, რაც თვალს მოსტაცებს
და მზეზე ბრწყინავს
ასე ყოფილა, მზე დაგაბრმავეებს,
თოვლს თუ მოხვედბა როცა გაჰყინავს
სიბრძნე სჭირდება იმის მიხედვრას, გარეთ ბრჭყვიალა,
შიგნით ფუჭია
თხილსა თუ კაკალს გულისთვის ტეხავ, სხვა დანარჩენი კი ნაჭუჭია

ქავი — შევეკითხეთ და მროველმა გვითხრა, ქალი თუ კაცი ორივე ერთია
კაცისთვის ქალი არი ქლდმერთი, ქალისთვის კაცი მიწყივ ღმერთია
შენ გინდა ერთის ის ნახევარი წარჩინებულად წარმოაჩნო
რომლსაც ღმერთმა უწოდა ქალი, მეორე ჩაკლა, არ დაარჩინო
რად გავიწყდება, შენი მცდელობით, იყენენ ამ ქვეყნად ამორძალები¹
ლესბოსელებიც², ვითომ კაცებიც, ცხოვრებისაგან განაწვალები
ამორძალებმა, ჭკეკას რომ მოეგნენ, მიიპატიჟეს კოლხი კაცები
შთამომავლობა ასე გაგრძელდა. ბუნებას დაჰყენენ ვნების ანცები
გნებავს ასე ვთქვათ: კაცის გარეშე, სურდეს,

ქალს შვილი თუ ყვოლება?

ამიტომ არი, ქალი სხვა ქალებს, კაცის გულისთვის შეებრძოლება
მეამყება. მე ვზი კაცებში, მათი ქაჯობაც მიშხიდველია
ერთი ბერდება, მეორე მოდის, საქაჯო საქმეც არ დამელია

ეშმა — შენ ვერ მიმიხვდი, მიტომ ხარ ქაჯი, კარგ მთქმელს ხომ კარგი
უნდა გამგონე
მე ერთი გითხარ, ამბობ მეორეს, რადგან პასუხი ვერ მოიგონე
აბა დაფიქრდი: კაცი თუ კაცობს, ეს იმას ნიშნავს, ქალიც ქალია
მაგრამ თუ კაცი შენგანა ქაჯობს, მაშინ ხომ ქალი ქაჯის ცალია
აქ კი რა ხდება: მეფე თუ კაცობს, ხომ უნდა იყოს ერის იმედი
წინ მიუძლოდეს, კიდევ იცავდეს, იყოს მშრომელი და შემოქმედი
შენ თვალხილულებს მოავლე შხერა, რომელი არი კაცობის ფერა
ვინ ვის პატრონობს, ვის ვისგან იცავს, ვინ დააპურა, ვის მიეფერა

1. ამორძალები, (ამაზონელები) — სახლობდნენ კოლხების სამხრეთით თემისკარის მიდამოებში. შვილებს კოლხი მამაკაცებისაგან ყოლიობდნენ. გოგონებს იტოვებდნენ, ბიჭებს მამებს ატანდნენ.

2. ლესბოსელები — ქალების ურთიერთ საყვარლობა. პოეტ ქალ სოფიონე წა-მიკითხავს, მაგრმა ვერ გამიგია.

მერე შეხედე მხერა წართმეულს, რას დანავარდობს,
ვისთან რას ბედავს

პეპელასავით დაფრენს ქალებში, იმას მიელტვის, ვისაც ვერ ხედავს
ქაჯი — შენ თუ ბაგრატი არაფრად გიჩანს,

არ ნიშნავს ამით შენ ხარ მართალი
ადამიანი ბევრნაირია, ზოგი ეშმაკი, ზოგი ალალი

კაცებს რომ კიცხავ, მეც კვერს დაგიკრავ,
ბევრი მართლაც რომ გასაკიცხია

ზოგს მირონი აქვს ღვთისგან ცხებული,
არაკაცობის ზოგს წყევლა სცხია

როცა ვახსენებ ზოგადად კაცებს, ვაერთიანებ მდედრებს
და მამრებს

დედა-კაცია, მამა-კაცია, მათი ერთობა კაცებს ამრავლებს
შენ ასე ფიქრობ: მამა ქაჯია, დედა ეშმაა გალაღებული,

მაშინ, გამოდის: ეშმა ქაჯს ჰყვარობს და რომელია გამარჯვებული?
ეშმა — როცა მითქვია კაცის ქაჯობა, ამ აზრს კიდევაც გავიმეორებ

ნუ გეგონება ვცდები და ვცოდავ, ქალს ხელს ვაფარებ, კაცს
ავამძორებ

ამით გაფრთხილებ, ქალს თუ მიენდე, ოცნება ცხადად მოგეჩვენება
ქალის ბუნება ჭირვეულია, მაგრამ მტკიცე აქვს ჟინი და ნება

განსხვავება მათში ასეთი: თუ აიტაცებს ორივეს ვნება
ქალს შეუძლია დიდი ლოდინი,

კაცს ზოგჯერ კიდევ ღალატობს გზნება

ქაჯი — შენ ბაგრატი მეფეს ერჩი და სწუნობ,
უსინათლოსი არ გაქვს წყალობა

ვინც უღალატა, მხერა წართვა, ასეთი ქალის შენ გწამს ქალობა?
კაცი სუსტია, ამას რომ ამბობ, სუსტია რაკი იცის შენდობა?

განა ძლიერი არის ის ქალი, ვინაც არ იცის რაა დედობა?
მე სხვას გეტყობი: ძლიერი ირჩევს. ბაგრატი ირჩევს და არა ქალი

უკვე მესამე მოუყვანია, არ დაუწყია შორით თვალთვალი
ეშმა — სწორედ ეგაა კაცის სისუსტე, ერის მაგიერ ქალებსა მწყემსავს

ბრძოლას გაურბის, შრომას გაურბის, ქალთან გორაობს,
ეხვევა, კვნესავს

მეფე ქვეყანას უნდა მართავდეს, განა შალის ძაფს უნდა ართავდეს
 გლეხის ცხოვრებით უნდა ცხოვრობდეს, მათზე ზრუნავდეს,
 მათთვის გათავდეს
 აქ კი რა ხდება, მშრომელი გმინავს, ცოლი და შვილი რჩება მშვიერი
 ეს კი არ დარდობს, ქალებს მისტირის, მოიგდებს,
 ხდება მით ბედნიერი
 ასეთი მეფე შეპირცხვენია, ასეთი კაცი, მამა თუ ქმარი
 სამეფო მიტომ დანგრეულია, დასარეკია განგამის ზარი.

(1668 წ. ახალციხის ფაშას (ჯაყელს) დახმარებით, დემეტრე გურიელისა და ლევან დადიანის თანადგომით, ზოგიერთი თავადის ხელშეწყობით, ოლთისს ტყვედ წაყვანილმა დარეჯან დედოფალყოფილმა და მისმა მეუღლე გახტანგ გურიელმა იმერეთის სამეფო ტახტი დაიბრუნეს. უსინათლო ბაგრატი მეფემ ქართლში შაჰ ნავაზ ხანთან (ვახტანგ მეფესთან) ჰპოვა თავშესაფარი, იმერეთის სამეფოში დადგა ძალთა გადაჯგუფებისა და თავადურ-კლანური ანგარისშწორების დრო. ყველას თავისი ინტერესი ამოძრავებდა. ქვეყანაზე ფიქრისა და ზრუნვისათვის არ ეცალათ)

დარეჯან დედოფალი — რაც უფალს ქვეყნად დაუდგენია,
 იმას ვერ შეცვლის კაცის გენია
 უფალი მწყალობს, იმის ძალასთან თავადთა ჯანყი რა საჩენია
 თქვენ არ იფიქროთ, რაც ქვეყნად ხდება, არ იყოს ზეცის დანაბარები
 მისი წყალობით აქეთ დაებრუნდი, ამით სიმართლის გაეხსენ კარები
 რა დამაეიწყებს, რომ მამაჩემი, ქართლში, კახეთში მყარად მეფობდა
 მისი ასული მიმცემს ერისთავს, ზურაბი მეფის სიკეთეს სცნობდა
 ამით განდიდდა, სიავე თესა და სიამაყე გაინაწილა
 ბოლო მოედო, მიმცეს იმერელს, აქ გაეუთენე სიკეთის დილა
 რით მიპასუხეს მე იმერლებმა, ტყვეობა შემხვდა სიკეთის ფასი
 ვალის გადახდა თუ ასე იცით, მაშინ გაქვთ ვალი მრავალ ათასი
 დღეს სამართალი აღდგენილია, ვინც ხართ ერგულნი,
 თქვენც წვლილია
 მაგრამ ქვეყანა დაცემულია, ერი კენესის და ჯანდაცლილია
 მე უნდა შევქმნა ძლიერი ხვალე, მიტომ ვიბრძოლე, მიტომ ვეწვალე
 არ დავისვენე, სხვაც არ დავინდე, თუმც ერთგულები თითებზე ვთვალე

ლეკან დადიანი — შენ, დედოფალო, როცა იბრძოდი,

შენთან კავშირში, ცუდად არ ვჩნდოდი
 მე შენზე მეტად მძულდა ბაგრატი, შურისძიებით მიმოვიღოდი
 როგორი არი, წამართვა ცოლი, დადიანი არ მივაჩნდი ტოლი
 ვინაც წამართვა, ვერა ხედავდა, მაგრამ შებილწა ჩემი საწოლი
 ახლა რომ ქართლში გაქცეულია, მისგან სამეფო წაქცეულია
 მეფედ კი არა, კაცად არ ვარგა, უნამუსოა და წყეულია
 მე შეგახსენებ, როცა დედოფალს, თანადგომისა მოგეცი ფიცი
 ცოლ ყოფილ თამარს ვითხოვდი უკან, პირობა იყო, შენ კარგად იცი
 ხომ არ იცვალა ადრე ნათქვამი, მიზნების შეცვლის დაგიდგა წამი?
 ქალს არ მიბრუნებ, დარღით ვთავდები,

ვიხრები როგორც ქარში ლერწამი

დარეჯან დედოფალი — იცვალენ დრონი,

კაცს ძნელად ნახავ ზვალ გუშინდელის იყოს გამგონი
 მე როგორ გავხდე მომრიგებელი, ძველის და ახლის ერთად ამწონი
 შენი პირობა მე კარგად მახსოვს,

მაგრამ თუ ზვალე დღეის ამბავს ქსოვს
 მაშინ შედეგი გასაგებია, მიემგვანება ზიგზაგით ნაქსოვს
 დადიანები ჩვენი ყმებია, ჩვენგან გლეხებზე განდიდებულნი
 შენ დადიანობ, აბა, დათვალე შენი მიზეზით დამდაბლებულნი
 მაშინ მიხვდები ცხოვრების წყარო, ეშმაკობაზე აგებულია
 კაცთა ჭიდილზე, შურზე, სიკვდილზე, სიცოცხლის ხიდი გადებულია
 შენსას რომ იტყვი, ჩემიც აწონე, ჩემი წამების გახდი გამგონე
 თუ რამე იცი, სულ სიმართლეა, ახალი არა გამოვიგონე
 მეფის ასული უნდა გენახე, ფიქრით ვარსკვლავებს ვეჭოლებოდი
 არაფრად ვთვლიდი თავადთა შვილებს, ასედაც იყო, განა ვცდებოდი
 ასეთს არც მკითხეს, ერისთავს მიმცეს,

კაცს თავზე გასულს, დაუნდობელსა
 ძმას არ ინდობდა, სხვა დაინდობდა?

ტოლად არ სცნობდა ჩემსა მშობელსა
 ყმების ცოლები თავისად უჩნდა, ვნების მსახურად ყველა უნდოდა
 ჯიუტებს კლვდა, შეშადა წვაგდა, მისთვის ქვეყანაც პატარა ჩნდოდა
 ის ვერ იანდა, რომ მამაჩემი, მეტი იყო და მეტად ჭკვიანი
 ჩემი ქმრის მოკვლა ერთად ვინდომეთ და არც მოგვსვლია ამით ზიანი

იმერთა მეფემ ქერივი მითხოვა, რა სიყვარულის ალით დნებოდა?
როცა დავთანხმდი აქ დედოფლობას, განა ბაგრატი მეცოდებოდა?
უძღები გერი როცა გამეფდა, ძალა-უფლება არ მიწილდა
ძმისწული შევრთე, არ დამიფასა, სწყინდა სასახლეს ვიყავი რადა
იძულებულმა ვიძიე შური, მეფის უფლებებს ჩამოვაცილე
ის დამცირება, რაც მაწვნივინა, მეტობით ვუზღე, არ ავაცილე
ახლა ხომ ხედავთ, ვიყავ მართალი,

უფალმა მომცა ჩემ მტრებზე ძლევა
რამდენს ვიმეფებ, ყველას მივწვდები, შურ საძიები არ დამეღევა
მთავარო ლევან, შენ არ გემდური, აქეთაც ამ მსურს რომ დამემდურო
შენი თამარი ხელთ ვერ მოვიგდე არც მსურს იმედი გადავიწურო.

ლევან დადიანი — ჩვენ, დადიანებს არა გვჩვევია,

სხვისი საკენკით გამოვიკვებით

სხვისი დიდება გვეგონოს ჩვენი,

აღდგომას სხვისი კვერცხები ვლებოთ
უფლისგან მესმის, შენ დედოფალო, მე და დემეტრე¹ გამოვიყენე
ის თუ ვახტანგის იყო ერთგული, მე რად გვეგონე შენი მოენე.
მე მხოლოდ ერთი მქონდა პირობა, არც დამიწყია სიტყვაპვირობა
თამარი უნდა დამბრუნებოდა, ეს იქნებოდა თქვენი გძირობა
შენ დედოფალო სიტყვა წაშალე, რაც იყო თქმული, ის არა ჰქმენი
პირობას ასცდი, მითხარ-გითხარი, საქმე ჩაჰკალი და გარდაჰქმენი
გვიანდა მივხვდი, გამომიყენე, შენსას ცდილობდი,

ჩემსას ვერ გრძნობდი
თურქებისაგან ძალმოცემული, მეგრელ-გურულებს აღარც კი სცნობდი
რაკი ასეა, ვტოვებ ქუთაისს, მე ჩემ სამთავროს უნდა მივხედო
რაც მიწვალაია, რა მომიგია შენ ჩემო ბედო და შემოქმედო

დემეტრე გურიელი — გურიელები სავსე ვართ გრძნობით,

ავიც და კარგიც ასევე გვესმის
ვინც ვერ გაგვიგებს გულით საწადელს, იმას ისარი ჩვენი დაესმის
ჩვენ როგორც გვინდა, მტერმა-მოყვარემ სასურველია ისე გაიგოს
ვინც გვიერთგულებს არი მოყვარე, სხვა გაგვერიდოს, ციხე აივოს
დადიანს ვეტყვი, ჩვენი ძველები, ერთად ოძობდნენ, ერთად სერობდნენ

1. დემეტრე იგულისხმება დემეტრე გურიელი, რომელიც ვახტანგ გურიელს, მიუხედავად, ვახტანგის შემდეგ დაიკავა იმერეთის სამეფო ტახტი, მაგრამ იმერლებმა არ ინდომეს, თვალები დასწვეს და განდევნეს.

მომხდურს ებრძოდნენ, მამულს იცავდნენ,
 ელხინებოდათ – ერთად მღეროდნენ.

ვახტანგ გურიელს, ორივემ ერთად, მიტომ ავუბით ამჟამად მხარი
 მისი მეფობით, ჩვენი შეწევნით, რომ დასცემოდა ბაგრატს თავზარი
 რაც შენ მოიგე, ჩემი მოგებაც იმავე წონით საფასურია
 შენ ზუგდიდს წახველ, მე კი ოზურგეთს, ბედის ტრიალი უცნაურია

ლევან დადიანი — გურიის მთავარს, ბატონ დემეტრეს,
 ვით თანამებრძოლს შეგახსენებდი
 ვინძლო სიმტკიცე გამოიჩინო, მას უერთგულო რასაც ბრძანებდი
 ვერ მივალწიე სასურველ შედეგს, შენ რა მიიღე პირობის წილად?
 ისაც ვიცი რომ გიკმევენ გუნდრუკს ამიტომ მინდა,

რომ იყო ფრთხილად
 ბევრი მინახავს თვით კმაყოფილი, სხვისი დამჯერეც გამიგონია
 მეფე-დედოფალს ვინაც კი იცნობს, ბოლომდე ენდოს, არა მგონია
 ამიტომ მიჯობს ზუგდიდს ღაბობრუნდე, წაგების სვედრი გავიზიარო
 სულელი არ ვარ თურქებს შევეკრა, მათი ბრძანებით ქვეყნად ვიარო.

დარეჯან დედოფალი — სამეფოს ნაწილს ეტყვიან ჩვენსას
 დანარჩენი კი საბრძოლველია
 ვცდილობ რომ შევეკრა ერთიან ნებით და საზრუნავი არ დამელია
 დადიანი მყავს მომღერებული, აფხაზთა მთავარს ვედარსად ვხედავ
 ყველა კი ერთად თურქებსა მონებთ,

სამხილის თქმასაც ამიტომ ვხედავ
 აბა დაფიქრდით, თურქების ძალით, თუ ქუთაისი გავატიალე
 გურიას, ოდიშს, მასთან აფხაზეთს, ავაწიოკებ დღესვე ან ხვალე
 ვახტანგი ჩემი არი მეუღლე, მას გავეუყავი სამეფო ძალა
 თუ გურულები მიღალატებენ, ფიქრობთ რომ ძალა გამომეცალა?
 დადიანმა ზომ ისედაც იცის, თუ კი ერთგული დარჩება ფიცის
 ვინც მიღალატებს ის დამიწდება, ვინც მიწისაა ის გახდება ცის
 მე ბეგლარ-ბეგი მემსახურება, ჩილდირის მხარე ისეც ჩვენია
 ქართული მიწა იყო უსაზღვრო, დღეს ზოგი იქით დაგვირჩენია
 ასე განვსაზღვროთ, თუ დადიანი დადარდებული გაგვერიდება
 ოდიში მანინც ჩვენი საყმოა, არ დაგვეჭირდება იქ მორიდება
 ლევან დადიანს გზას დაუულოცავ, თამარს რომ მივგვრი,

ვახარებ-ვლოცავ

არა მჩვევია სიტყვის გატეხა, არ ვემგვანები ფლიდობით მცოცავს.

ლევან დადიანი — შენ დედოფალო, მიზანს ეწიე, ზოგი მოსწიე,
ზოგი მისწიე

არ დაუკვირდი, რა გზით იარე, ვინ დაამიწე, ვის მიეწიე
ამიტომ მიჯობს დავბრუნდე ზუგდიდს, ზოგისთვის მცირეს,
ზოგისათვის დიდს

აქ მყოფი უნდა გულზე ვსკდებოდე და გარეგნულად მივაგავდე მშვიდს
მე არვის ვებრძვი და ვეომები, მაგრამ რადგანაც მაქვს ჩემი გზები
მივალ მშვიდობით, გტოვებ ბატონად, მაგრამ უბრალოდ ნუ შემეხები.

(ლევან დადიანი სტოვებს შეკრებილებს)

დარეჯან დედოფალი — ვინც ხართ დარბაზში, დამემოწმებით,
ლევან დადიანს არ ვაწყენინე

რაც მისგან მსურდა, არ მოვითხოვე, ჩემზე აუგიც არ ვათქმევინე
ახლა სხვაგვარი დამიდგა წამი, მის საქციელში ღალატი ვცანი
ერთგული იყო, ასე მეგონა, სულ სხვა ყოფილა მისი მიზანი
მე ბევრი ვინემ გამომიცდია, გამოსწორება სხვისი მიცდია
თუ ვრწმუნდებოდი ორგული იყო, ვსჯიდი, ვასწრებდი, არ დამიცდია
დღემდე დიდებით ასე ვაირე, მარცხის სიმწარეც გავიზიარე
მტერს არ დავნებდი, არც შევურიგდი, მასთან ტოლობა არ ვაღიარე,
ბაგრატი ახლა ქართლში იმაღვის, სად არის, იყოს, რა ბედენაა
თამარი სკანდის ციხეში გდია, ციხეში ყოფნა გადარჩენაა?

ლევან დადიანს ეს არ ვუთხარი, გეზი არ მივეც და დავამცირე
უნდა იცოდეს თავის ადგილი, მოგების წილი ეკუთვნის მწირე
მე უფრო სხვა მაქვს საფიქრებელი, მოურავი¹ მყავს მომდურებული
მასთან ხოსია ლეჩხუმელთ თავი, ვისი მცდელობა გაცუდებული
აღუძრავს შურს და მისგან ამიტომ მე ვერაგობას კიდევ მოველი
დღეს ერთგულები შეგკრიფეთ რადგან,

განდგომილთაგან თავდასხმას ველი

სეხნია ჩხეიძე — მეფე — დედოფლის ერთგულებაზე,
ჩვენ საღვთო ფიცით ვართ შეკრულები

1. მოურავი – ბეჟან ლორთქიფანიძე. იმ პერიოდში იმერეთის სამეფოს ძლიერებისათვის დაუღალავი მებრძოლი.

ხატზე ნაფიცი განსაზღვრავს სავალს,

კიდევ მინდოდა ვერ შევიცვლები
ჩვენი ვალია მეფეს-დედოფალს მხარში დაუდგეთ და ვემსახუროთ
თუ საჭიროა თავიც გადავდოთ, მხოლოდ სიტყვებით არ ვინმასუროთ
ამიტომ იყო, რომ ასლან ფაშა, ახალციხელი, მე მოვიყვანე
ქალაქი¹ მივეც დასაუფლებლად, თქვენი მოწვევაც არ დავახანე
შენ დედოფალო, კი არ გამადლი, ფიცით მორჩილის გულია ღია
რაც შენ დაგვტოვე და სხვა გამეფდა, მეფე ბატონად არ მიმიღია
ვარ მოხარული, ბაგრატი ვდევნეთ, შენ დაბრუნებას მივეც სავალი
ღმერთმა ინებოს შენი დიდება, მფარველად გვეყვანედ წელი მფარველი

ღემეტრე გურიელი — თავად სეხნიას დაკეთანხმები,

მეფე-დედოფლის ჩვენ ვართ მსახური
მათი ღალატი თუ გულს ჩავიდეთ, დავრჩებით ბრძენი და უსახური
ამიტომ არი მე და ლევანი, ამ შედეგისთვის თუმცა ვიდწვოდით
სხვადასხვა იყო ჩვენი მიზანი, ერთად ვიყავით, ცალკე ვიწოდით
გამეფავნდა კიდევ ჩანაფიქრები და დადიანი ჩამოგვეცალა
მეფეს გურია კვლავ უდგას გვერდით, ძალზე დიდია გურულთა ძალა
ყველაფერს გარდა მეფე ვახტანგი, ჩემი სისხლია, გურიელია
ვალდებული ვარ ვიყო ერთგული და საზრუნავიც არ დამელია
ქუთათისში ვარ გურიას ვდარდობ, ოზურგეთში ვარ,

თქვენზე ვწუხდები

როგორც ინებებთ ისე გადავწყვეტ და მოღალატე ვედარ გავხდები
ისე მაქვს თხოვნა, მომეცით ნება, სამთავროს საქმეს ახლოს მივხედო
აფსართა რბევა აქეთ აღკვეთო, თუ ძალა მეყო იქით მივბედო

ღარეჯან ღეფოფალი — ღემეტრე, ყმა ხარ ჩემი ერთგული,

თან შენი მეფის ხარ ნათესავი

არა გეჭირდება პირში ლაციცი, კილვა, გაბუტვა, ბრძოლა და ზავი
მიპხედე მამულს, ნუ მიგვატოვებ, გვთხოვე თუ რამე გაგიჭირდება
ზოგჯერ ნაფიქრის სხვაა შედეგი,

ზოგჯერ არც ფიქრობ და მაინც ხდება

1. ქალაქი – იგულისხმება იმერეთის სამეფოს დედაქალაქი ქუთათისის ფაქტობრივი გადაცემა ასლან ფაშასათვის, სეხნია ჩხეიძის მიერ. იგი სახლთუხუცესის თანამდებობას იკავებდა და გაკლენიან პიროვნებას წარმოადგენდა, ამავე დროს გამდიდრებული იყო ტყეის სყიდვით მიღებული შემოსავლით.

გქონდეს იმედი, ჩემი მეუღლე,

თქვენზე ოცნებობს და თქვენზე ზრუნავს
გურული მუდამ არი გურული, მეფეც რომ იყოს გურულად ბრუნავს
შენთვის შორი გზა დაგვილოცია, ოზურგეთს დაჰყავ ერთი ხანობა
მორჩები საქმეს, უკან მობრუნდი, გულს არ გაივლო რამ უგვანობა

დემეტრე გურიელი — წყალობისათვის ვარ მადლობელი,

თქვენ მოგიძღვნით ცხოვრება მთელი
რამდენსაც შევძლებ, გემსახურებით, ვარ თქვენი მონა,
შემწე და მცველი

(დემეტრე გურიელი გადის. ცოტა ხანში შემოდის ხოსია ლაშხისძე-ვილი, ლეჩხუმის მმართველი მცველებით, თავს ესხმის მეფე-დედოფალს და კლავს.)

ხოსია — მე აღვასრულე ჩანაფიქრები, შორით შემყურე რატომ ვიქნები
თუ საჭიროა კრავად დავრჩები და კრავი ლომად გარდავიქმნები
უფალმა უწყის ბევრი ვითმინე, საწყენი შემხვდა, არ ვაწყენინე
თურქებს მიჰყიდეს მთელი სამეფო, ლეჩხუმზეცუდი არ ვათქმევინე
ამიტომ ცუდად გადამეკიდნენ, რომ შესძლებოდათ სულს ამომხდიდნენ
ის დაივიწყეს რა მაქვს სიკეთე, ჩემით შეიძლებს, ჩემით განდიდნენ
ახლა გაეხსნორდი, მე მათი ვალი, მათი ხერხებით გადავიხადე
არ დაველოდე როგორ დამსჯიდნენ, თავი საციხედ არ გავიხადე
ვის სიტყვა გეთქმით აქ ხართ ყველანი, როგორ მოვიქცეთ,

თქვენვე განსაჯეთ

თუ მართალი ვარ, თქვენ გამამართლეთ, დამნაშავე ვარ აქვე დამსაჯეთ

სენზია ჩხეიძე — მოხდა. შედეგი ყველამ ვიხილეთ.

გვინდოდეს უკან ვერ დავაბრუნებთ
ფუჰ საუბარში დროს ნუ დაგვარგავთ,

ნუ ავლელდებით და ვინძაურებთ
ცხადია არ გვყავს მეფე პატრონი უმეფოდ

ყოფნაც არ გვარგებს მგონი
სასწრაფოდ გვინდა მისი არჩევა,

ვისაც ეკუთვნის სისხლით და წონით.
ამას რომ ვამბობ, მაქვს ერთი რჩევა, არ დაგვჭირდება შორით მოწვევა
მოკლული მეფის ძმა გავამეფოთ, არ გაძნელდება მასთან შეჩვევა.

ზოსია — შენ დემეტრე გყავს მხედველობაში?

სასახლის კართან შემხვდა და ენახე როგორ იქნება მაგის მეფობა, ძმა მოვუკალი, გვარი შეველაზე სჯობდა ბაგრატი ჩამოგვეყვანა, მეფედ ნამყოფი, ბაგრატიონანი შემეძლოს, არჩილს დაეაბრუნებდი. არ მეგულება სხვა მისი მგვანი არჩილის მოსვლით ქართლი-კახეთი, ერთგულად გვერდით დაგვიდგებოდა

შეიკვრებოდა ყოველი კუთხე და საქართველო გამთელდებოდა

სენხია ჩხეიძე — რასაცა ბრძანებ, არაა ცუდი,

მაგრამ ძნელია გადასაწყვეტად აქეთ ბაგრატი, იქით არჩილი, შესათანხმებლად რთულია მეტად და ამას გარდა, თურქთა ხელში ვართ,

ქვეყანას დღესვე სჭირდება შეველა დროებით მაინც დავსვათ დემეტრე, თუმცა იმეფებს,

შეგვებდავს ძნელად

(ისტორია გვამცნობს, რომ იმერეთის სამეფო ტახტზე, დარეჯან-ვანტანგ გურიელის ნაცვლად დემეტრე გურიელი დასვეს, თუ ბაგრატიონების მეფობა „ღვთით კურთხეული“ მოვლენა იყო და დიდებულები ამას ეგუებოდნენ, გურიელის მეფობა დიდხანს ვერ აიტანეს. დემეტრე თავადებმა მალევე დააბრძავეს და გააძევეს. ამ დროს კი ოზურგეთში ასლან ფაშას გურიელად გიორგი ქაიხოსროს ძე ჰყავდა დამტკიცებული. ასე, რომ დემეტრემ მეფობა ვერ შეიბრუნა და გურიელობაც დაკარგა. იმერეთის სამეფო ტახტზე, მოურავმა ბეჟან ლორთქიფანიძემ კვლავ ბაგრატი უსინათლო მიიწვია. რაც შეეხება სენხია ჩხეიძეს, იგი ბაგრატს შეებრძოლა და მოკლულ იქნა)

ქაჯი — მატყუარობას მოკლე აქვს ჟამი, სცადო, დამალო,

გამომჟღავნდება სხვისთვის დაგებულ მახეს მოხვდები, ბედი დაგცინებს, ასედაც ხდება დარეჯანმა რომ ბაგრატს უყვლა, რად შეგასხენო, იცი სულ ყველა ბედნიერება სურდა უსახლვრო, მაგრამ აღმოჩნდა სიავის ხელა გერს აბრძავებდა, თვალებს რომ სთხრიდა, უფალს ფიცავდა,

ფლიღურად სჯიდა

როდი ფიქრობდა, იგივე უფალი, ვერაგობისთვის მკაცრად დასჯიდა მასთან ვახტანგი უცოდველია, მგლებში კრავივით გამოერია დედოფალს აჰყვა, თავი წააგო, მის სიეშმაკეს ვერ მოერია.

ეშმა — თუმცა ხარ ქაჯი, მაინც ეშმაკობ,

ვახტანგს ქაჯური ჰქონდა აზრები ფიქრობდა მართლა გამეფდებოდა, ასეთის ქებით რატომ დაეშვრები მასთან დემეტრე, იყო ცუნდრუკი, გურიელობა ვერ შეიშნოვა უფლის ნაბოძებს არ დაყაბულდა, რასაც ეძებდა, კიდევ იშოვა ახლა შენ გინდა ყველა სიბილწე მხოლოდ დარეჯანს გადმოაბრალე მომავალმა თქვას აფსუს ვახტანგი,

აფსუს დემეტრე მართლა საბრალე მაგრამ თუ კარგად დაუკვირდები, ასე მოქცევის მიზეზს მივხვდები, არა სცოდნია თავის ადგილი და მათი ქცევით ნურც გაკვირდები შენ გაიხსენე, როდიდან აქეთ, ბაგრატიონი ბაგრატიონობს რაცა ყოფილა უფალმა უწყის,

უფრო მეტს ელტვის და მეტსა ჰგონობს სპერის მხარეში აღზევებულნი, მამა-პაპანი, იმათი წულნი რაც ქვეყნად იყვნენ, იმაზე მეტად, ეკლესიისგან განდიდებულნი თითქმის თავს ღმერთად წარმოიდგენდნენ,

ზოგი მათგანი კიდევ ღმერთობდა მაგრამ ხომ იყვნენ მათში ისეთნიც,

რომ იმათ ყოფნას არყოფნა სჯობდა. თუ ამ გვარსაც ჰყავს დასაწუნარი, გურიელი რა გასაკვირია ტახტს ვერ მოერგოს, ჩამოეცალოს,

ვერ შეწვდეს მისთვის რაც რომ ძვირია

ქაჯი — მე სხვას ვამბობდი, ქალის ბრალია,

რა უბედობაც კაცის თავს ხდება მიმდობი არი და უეშმაკო, ქალს რა აქვს ფიქრად, ის ვერ მიხვდება არაგვის ბატონს, ზურაბ ერისთავს, სხვა კაცი რამეს გაუბედავდა?

ქალმა ჩაითქვა მისი ღალატი და გულზვიადი კაცი გათავდა ბაგრატი როცა შურობს დადიანს, ქალი არაა ამის მიზეზი? მარტო ისინი? გურიელებმაც მისით შეცვალეს ცხოვრების გეზი ერთი ქალისთვის მეფე, მთავრები, ერთი-მეორეს ემტერებიან ქალი ეშმაა, იმის დევნაში, თავს წაიხდენენ ვერცა ხვდებიან

ემმა — კაცი, რომელიც ენას აიდგამს და რასა როშავს, არ უკვირდება თავსაც წააგებს, სხვასაც დაღუპავს და მერე თავად გაუკვირდება აბა შეხედე, შაჰ ნავაზ ხანმა ძმისწული ლევანს რომ მიათხოვა სულ არ იფიქრა კაცთა ქაჯობით, ქვეყნის სიავე ამით გამოვა ვთქვათ ქალი იყო ძალზე ლამაზი, ბევრიც ისურვო, ქალი-ქალია ისაც გინდება, ესაც გინდება, ბუნება გთხოვს რა დასამალია მაგრამ ხომ უნდა გიჭირიდეს გონი, თუ არ ხარ კაცად გამონაგონი ქვეყნის საქმეს რომ ქალს ანაცვალებ კაცი კი არა ქაჯი ხარ მგონი ბაგრატს რა სჭირდა, ცოლად მიჰკვარეს მეფეთ ასული, ბაგრატოვანი წაეთამაშა და მიატოვა, ნორჩი თითია დიდბუნოვანი შემდეგ ცოლის და შეირთო ცოლად, ლევან დადიანს ძალით წაჰკვარა ვისა სტოვებდა, ვის პოულობდა ბრმამ რა იხილა და გაიხარა? დადიანი რომ შურს იძიებდა, კაცი არი და გასაგებია ცუდი ისაა ქალის გულისთვის ქვეყნის გაწირა, წასაგებია ჩვენ რა, ჩვენ უფრო მეტად ვერთობით,

კაცნი რაც უფრო მეტად ცდებიან სისულელეთი თავს იწონებენ და სულელურად დაბერდებიან რაც ადრე იყო ბაგრატის წილად, იმას ახალი სჭარბობს ქაჯობა ბრმას ხილულები ტოლს არ უდებენ,

ენახოთ რომელმა რომელს აჯობა.

(1669 წ. იმერეთის სამეფო. ქუთაისი. მეფის სასახლე. ბაგრატი კვლავ სამეფო ტახტს დაუბრუნდა)

ბაგრატი მეფე — ჩხვიძეები ჩემი ყმებია, როსტომ, ხარ მათში გამორჩეული შენს ერთგულებას დიდად ვაფასებ, შენგან თანხლებას ვარ დაჩვეული ბევრი ამბავი შენით გავიგე და სამოქმედო გეზად გავიგე მე რომ ვერ ვხედავ, შენით ვუყურებ,

რისი თქმა მნებავს, კარგად გამიგე როცა ქართლიდან აქეთ მოვბრუნდი, რათა განმეგო სამეფოს ბედი იცი სეხნია, შენი მოგვარე, თავზე გასული, ზვიადი, ყბედი ლევან დადიანს შეუთანხმდა, სამეფო ტახტის სურდა წართმევა მოულოდნელად თავზე დამეცნენ და კიდევ შეძლეს დროებით ძლევა მაშინ შოშიტას, რაჭის ერისთავს, მოუწოდე და დამიდგა გვერდით

მასთან ხოსიამ, ლეჩხუმის თავმა, თავი გადადო, დამიცვეს მკერდით გეგუთთან ახლოს, მძიმე ბრძოლაში სეხნია მოკლეს და დაამიწეს ლევან დადიანს ხუნდი დაადეს, დადიანებმა თავში ქვა იცეს ლევანს რაც სურდა, გასაგებია, წართმეულ ცოლის სურვილი კლავდა სეხნიას აზრი მე ვერ გავიგე, რაზე იბრძოლა, რაზე გათავდა

როსტომ ჩხეიძე — ჩემო მეუფევე, ასე ყოფილა,

ზოგჯერ არსებულს ვერ დააფასებს არაფრის მქონე, რამეს იშოვის, მერე ზევიდან უყურებს მსგავსებს შენი წყალობით სეხნიამ შეძლო გამდიდრება და გადიდკაცება აღარ იკმარა ცუდად ნაშოვნი, იწყო ტყვის სყიდვა და გატაცება როცა გამდიდრდა და გადიდკაცდა, ჩვენთა მოძმეთა იწყო კინება როგორც აწყობდა, ისე გვესმოდა შენი სურვილი და დავანება ეს ყველამ იცის, თურქებს შეეკრა, ბავშვს იპარავდა, თურქებზე ყიდდა არა ფიქრობდა ასეთი გზებით სიმდიდრის შოვნა, ღალატად ღირდა მასთან ლევანი თუ შამადავლე, ორი სახელით კაცი ერთია დადიანია სისხლით და ხორციით, დიდ წინაპრებთან შენაერთია შენ თვითონ ბრძანე, ლევან დადიანს ცოლი წართვი და დაამცირე შენ ხარ მეუფე, ის კი მთავარი, მისი საწილეც იქნება მცირე მაგრამ მცირეც ხომ კაცია ქვეყნად, ნაბრძოლ-ნაშრომი ეამაყება როგორი არი ცოლს რომ წართმევე, რატომ გიკვირდეს მისი ჯანყება?

ბაგრატი — როსტომ, ჩვენ ვარკვევთ რაც უკვირ იყო,

მაგრამ არ ვიცით იქ რა გამოდის როგორაც მე ვგრძნობ და შენა ხედავ,

როცა მზე ჩადის, მთვარე ამოდის მეფე მზე არი, მთავარი მთვარე, ყველა ცოცხალი მზეს ეფინება თუ ვინმე მოხვდა დღისით სიბნელეს, მას მთვარის შუქი მოეფინება ასეა აქაც. რატომ აგისხნა, ათას წელს მეფობს ბაგრატოვანი წარსულის გემო თუ გაგიგია, ჩვენ ვინ გვეყოლია უფრო მსცოვანი? ამიტომ გეტყვი. ჩემი მეფობა ზეციდან ქვეყნად დადგენილია აღმოსავლეთი თუ დასავლეთი უფალისაგან ჩვენთვის ქმნილია ბევრ ვინმეს სურდა ახლის კეთება, ბაგრატიონებს ბევრი ებრძოდა უფალის ნებას წინ ვინ წაუვა, ვინაც ერჩოდა, ბოროტად ჩნდოდა თვალთ ვერ ვხედავ, მაგრამ გულით ვგრძნობ,

კეთილი არი ჩემი მიზანი

შედგეიც უნდა მოემკა კეთილი, კი არ ვიგონებ, ასე ვიცანი
შენ ამბობ, კეთილს გურიელისას, სიძულვილი აქვს შემორეული
ხომ გაგიგია, ყველა ბოროტი კეთილისაგან არი ძლეული

როსტომ ჩხეიძე — მეფევე, გითხარი, ფარულად ვლიდი, უკან ნაკვალევს,
ვაქრობდი, ვშლიდი

აზრი მტანჯვავდა დროით მენახე, მეთქვა რაც ვიცი, ვინაა ფლიდი
მგონი დავასწარ, თუ აჩქარდები, შენ თავს უშველი და გადარჩები
თუ დროს დაკარგავ, დააგვიანებ და ბოლოს ფაშას კერძი გახდები
დანამდვილებით დამიდგენია, გურიელს სტანჯავს ქალის გენია
მის ჩასაგდებად შეეკრა ფაშას, თურქები მოჰყავს, რაც საწყენია

ბაგრატი — გიორგი ჩემი ახლობელია, თან მეგობრობა გვაქვს დანაფიცი
თამარ დეფოფალს შორიდან ეტრფის,

თან არ ამულავენებს, ეს კარგდ ვიცი
ახლა შენ ამბობ, ფაშას შეეკრა, ქრთამი მისცა და შემოიპირა
მე დამატყვევონ, ცოლი წამართვან, ორივემ ერთად ასე გამწირა
გიორგისაგან რაღაც არ მჯერა, მე მოვუპოვე ქვეყნის მთავრობა
და სელიმ ფაშაც, თუმცა თურქია, ქართული მოსდევს წარმოვაგლობა
სელიმ ჯაყელი და გურიელი, ჩემ წინააღმდეგ პირს არ შეკრავდნენ
მუდამ მიცავდნენ და ერთგულობდნენ,

განა სიცრუით ჩემიანს ჰგავდნენ

როსტომ ჩხეიძე — ბაგრატი ბატონო, გითხარ რაც ვიცი,

ჩემი ვალია და გაგაფრთხილე
დამიჯერებდი? გადარჩებოდი. ვატყობ, თვალები ვერ აგიხილე
კვლავ გიმეორებ, გიორგი მთავარს,

დედოფლის ტრფობით ჭკვა არეულსა
გულში უღია შენი ღალატი, არც მოძმეს ინდობს, არც გარეულსა
შენც გაგიგია, აფსართა რაზმი, როცა გურიას შემოესია
გიორგიმ შეძლო მათი მოსპობა, ნადავლიც იგდო, როგორც წესია
ნადავლს დაურთო თურქული ოქრო,

რაც ტყვის გაყიდვით ჰქონდა ნაშოვნი
ერთად შეკრიბა მთელი სიძლიდრე, ძველი, ახალი, ნაძარცვ-ნაპოვნი
ფაშას დაუთქვა ასე პირობა: ვაჭარი არ ვარ, ვიწყო ძვირობა
ყველაფერს გაძლევი, დედოფალში ვცვლი,

თუ გსურს მაჩვენე შენი გპირობა

ქალი მომგვარე, რომლის სახმილით დღე
და ღამე მაქვს გამწარებული
შენ ოქროს ძალით, მე ქალის ფლობით,
გავხდეთ ამქვეყნად გალაღებული
დათქვეს პირობა და ახლა ფაშა, შენ შესაპყრობად მოემართება
თუ დამიჯერებ, მე გადაგარჩენ და მეფის ვალი არ მემართება

ბაგრატი — რასაც შენ ყვები დამაჯერებლად,
თითქოს სიმართლე დაგყვება მხლებლად
საეჭვოდ მოჩანს, ხომ არ აჭარბებ, მიყვები ნდობის შესამოწმებლად
ასეც რომ იყოს, მეფეზე ზრუნავ, ამისთვის უნდა გითხრა მადლობა
ძნელია მუდამ საქმის კეთება, იოლი არი სიტყვით სარდლობა
დავცილდეთ ასე, შენ რაც მითხარი, გაფრთხილებული შენგან ვიქნები
რაც მიწერია ის არ ამცდება, რაც არ ვარ იმად არ გარდვიქმნები.

**(ბაგრატი ანიშნებს საუბრის დამთავრების შესახებ. როსტომ ჩხ-
იძე თავს უკრავს და გადის.)**

წახველი როსტომ? უკვე წასულა. ახლა მჭირდება მე დაფიქრება
ვენდო, არ ვენდო? ვახ თუ მაცდენენ. ცრუ დაფიცებას დაეჯერება?
თუ არა ცრუობს, მაშინ ხომ უნდა თავდასაცავად რაღაცა ვცადო
დადიანს მოვრჩი. ახლა გურიელს

მშვიდად მჯდომარემ რატომ ვუცადო
თვალთ ვერ ვხედავ, მაგრამ ხომ მესმის, მსაუზრებისგან გამიგონია
დედოფალს ეტრფის. ქალიც ქალია, მისთვის სურვილიც მოსაწონია
როსტომს კი ვუთხარ, რომ არა მჯერა ავი ზრახვები გურიელისა
მაგრამ ქალისთვის ბევრი მცდელობა, ხომ გამიგია, სხვისა და სხვისა
შორს რად წავიდე, მეც ხომ ქალისთვის ლევან დადიანს გადავემტერე
ომი ავტეხე, ცოლი წავართვი, ჭკუა დაეკარგე, ვნება ვამღერე
ახლახანს იყო, რა დამავიწყებს, ცოლი წავგვარე და და მივეცი
ვის გაუუმხილო ასე საზიზღრად, არა მგონია მოიქცეს მხეცი
ახლა რაღა ვქნა, რაც მოხდა, მოხდა. მეფე ვარ მეტი მომეკუთვნება
ერთ სასწორზე არ აიწონება დიდებულის და მდაბიოს ნება
თამარი მიყვარს, ქმარს არ დავუთმიე,

სხვას რატომ მივცემ და შეველევი
მაგრამ ფაშა რომ ჯარით მომადგეს, მე ხომ არა ვარ იმისი მძლევი

ქალი წამართვას? ადარ მექნება თავი საქვეყნოდ გამოსაყოფი
ქრთამისთვის მოდის. ეს იმას ნიშნავს,
მეც უნდა ქრთამი მივცე სამყოფი
თუ ვერ შევთანხმდები,

მაშინ დადიანს ცოლყოფილს უკან მიეუტრიალებ
მაგრამ გურიელს არ დაეანებებ, არ გაეახარებ და ვაგრიალებ
ასე სჯობია. ქალს ჯერ დაემალავ, თან ქრთამს შევკრიბავ,

დაველოდები
თუ მართალია და მოვა ფაშა, მორჩილ-მეგობრად მოვეწოდები

(ისტორია გვამცნობს, რომ 1669წ. იმერეთის მეფე ბაგრატის, ლე-
ვან დადიანისა და გიორგი გურიელის შიდა ომი თამარის დასაუფლებ-
ლად უშედეგო აღმოჩნდა. დადიანმა წართმეული ცოლი ვერ დაიბრუნა.
გურიელმა ფაშას დახმარებით სძლია ბაგრატ მეფეს, მაგრამ თამარი
ვერ წაართვა და გაღებული ქრთამიც დაკარგა. ბაგრატმა უფრო დიდი
ქრთამი მისცა ფაშას, თავი იხსნა, და თამარ დედოფალიც დაინარჩუნა.
ვერაფერი სასიკეთო ნახა მხოლოდ მშრომელმა გლეხობამ. ან რისი
იმედი უნდა ჰქონოდა ასეთი ვაი პატრონების ხელში).

ემმა — კაცი ედება ღობეს და ღოლოს და სისულელეს მოიმკის ბოლოს
მას შეუძლია საქვეყნო საქმე, ჭირვეულობას გადააყოლოს
თუ დაარიგებ, — დაგემდურება, რადგანაც თავი ბრძენი ჰგონია
სხვებს ტოლს არ უდებს, თუნდაც ხვდებოდეს,

მისი სხვებისგან მონაგონია
ბოლოს გამოსდის მთელი ცხოვრება
დაბადებიდან სიკვდილის დღემდე
ნაბიჯ და ნაბიჯ უტარებია სისულელიდან — სისულელემდე

ქაჯი — რასაც შენ ამბობ, ყოველი იტყვის,
რაა სიცოცხლის ბოლო შედეგი
თაობა მიდის, თაობა მოდის, არ დაილევა ქვეყნად შემდეგი
ყოველ თაობას თავისი უნდა, იწუნებს წინას, რაც მოსულს ხვდება
იცის ცხოვრების ჭირვეულობა, რაც წინას შეხვდა, მასაც შეხვდება
და მაინც ცდილობს დაუღალავად, ცდილობს

და ცდამი ილევა, ცვლება

ცხოვრება მიწვივ ცვალებადია, ცვლილების მიზეზს ბრძენი ჩაწვდება
სიცოცხლის მიზანს ზეცა განსაზღვრავს,

იგივ გააჩენს კეთილსა და ავს
ქალად და კაცად, მდებრად და მამრად შუაზე გაჰყოფს,
აწვეილებს და რთავს
რაც კაცზე ითქმის, ქალზედაც ითქმის,

განსხვავებულნი ერთნია თითქმის
ამიტომ არი მათი ცხოვრება გროვა ჭორების, მოთქმის და მითქმის
შენ გინდა მამრზე გადაიტანო, მამრი გვანახო მხოლოდ უგვანო
მდებრი დაიცვა ყველა ცოდვისგან, ერთი – მეორეს არ დაამგვანო
კაცი რომ სცოდავს, — გასაგებია, ასეთი არი კაცთა ბუნება
ქალს რად სჩვევია ასეთის ლტოლვა, შეყრა — გამოყრა, შემობრუნება?
ხო, და კაცი თუ მთარულია სისულელიდან-სისულელიმდე
ქალი ჭკვიანი, პატიოსანი, ასეთს რას დასდევს სიკვდილის დღემდე?

ეშმა — გითხარ და კიდევ გავიმეორებ, ტყუილს არ ვიტყვი,
სულს ავიმძორებ
შენსავით კაცებს არ ვუერთგულებ, თუ დამჭირდება,
— ჭორს ავაგორებ

ღონე ქალისა ეშმაკობაა, თუ დაიმორცხვებს, გულს ავიჩუყებს
ტვინს გამოგაცლის, ნდომით გაგტანჯავს, გაგერიდება,

დაგტოვებს ფუყვს
კაცი ბრიყვია. ქალის შეხედვა, ბნელით ყურება, სუნთქვის სინახე
სულის ძირამდე ააფოფინებს, აახმიანებს მამრების ხმაზე
და ვერც მიხვდება, ქალი მახუა, მისი მოქცევა მოჩვენაბაა
ხერხი ღონეს სჯობს, მისი შედეგი გულის გატეხა, დამცირებაა
შენ აბა ნახე, ბაგრატი მეფე, სამეფოს ნაცვლად ქალებსა მწყემსსავს
ქვეყნის ციხენი თურქებს დაუთმო, მათი იმედით ენასა ლესავს
ქალის გულისთვის ტრიალებს, იღწვის.

ქალის გულისთვის ვისაც ვერ ხედავს
სადადიანო გადაიკიდა, გურიელისთვის ბორკილებს ჭედავს
მეფობს, არ მეფობს, მაგრამ სამეფო ღირსეულისთვის არ ემეტება
ვის რას არგია ასეთი მეფე, არც დაფიქრდება, არც ენადვლება

ქაჯი — ასე რად ამბობ, რაც თავს გადახდა შენ კარგად იცი,
ქალის ბრალია

გასაკიცხია ამის ჩამდენი, ბაგრატ მეფე კი შესაბრალოა არ დააცალეს მშვიდი ცხოვრება, ემეფა, საქმე ეკეთებინა ქართლი, გურია, რაჭა, ლეჩხუმი, ვერსად დაიდო მუდმივი ბინა გასულ წელს იყო¹, შახ ნავაზის ძე ლევან დადიანს შეუთანახმდა უსინათლო კაცს ერთად უყვლეს, ასე ბოროტთა ზრახვები ახლა ბაგრატს რა ექნა, ძალა აღმართოს ხნავს.

მეფე მტრის ძალას გარიდებული ხელ ჩაქნეული ვერ დარჩებოდა, დალოდებული, გარინდებული იანდა მყისვე. სამეფო დათმო. არჩილს მეფობა გადაულოცა თავად გურიელს ზიზნად მიადგა, მოსულის ძალა იხილა როცა ცოლი ლამაზი თან არ იახლა, სკანდის ციხეში დაუდო კერა მაგრამ ღალატი ვერ აიცილა, მოხდა რაც ბედკრულს ბედით ეწერა ლევან დადიანს ყოფილი ცოლი, არჩილის ნებით გადაულოცეს მეფეს წაართვეს და მთავარს მისცეს,

არც დაეკითხნენ და არცა ლოცვის მეფის და², ვინაც ადრე ცოლობდა, მაგრამ დადიანს არა ტოლობდა გვერდით გასწიეს, არად აქციეს, ვინაც ზეობდა, ქმარზეც ლომობდა ადრეც მითქვია, კაცთა ცხოვრება ჭირვეულია, ცვალებადია არაფრის მქონე ზოგჯერ მდიდრდება, მდიდარი კარგავს რაც აბადია

ეშმა — მეფე ერთ ხანად მთავართან იყო, შეუკავშირდა, კიდევ ისიმა³ შემირცხვენია მათი კავშირი, ვინც მოიწონა, მათთან ისიცა

1. არჩილ ვახტანგის ძემ 1661 წ. იმერტოს გამეფების შემდეგ, 1663წ. იმერეთის ტახტი იძულებით დატოვა. 1667წ. არჩილმა შეირთო ქეთევან დავითის ასული (ბაგრატის ნაცოლარი) და მისი მეშვეობით კახეთში გამეფდა. კახეთის სამეფო ტახტის დაკარგვის შემდეგ, კვლავ იმერეთში გამეფება მოინდომა. ლევან დადიანის დახმარებით 1678 წ. მიზანსაც მიაღწია. დამარცხებული ბაგრატ მეფე გიორგი გურიელს შეეხიზნა. იცოდა რა გიორგის ლტოლვა თამარ დედოფლისადმი, ცოლი თან კი არ იახლა, არამედ სკანდის ციხეში გახიზნა. არჩილ იმერეთის მეფემ თამარი ციხიდან გამოიყვანა და მის პირველ ქმარს, ლევან დადიანს დაუბრუნა.

2. ლევან დადიანს იმ პერიოდში ბაგრატ მეფის და თინათინი ჰყავდა ცოლად. თინათინს საკმაოდ ცუდი ურთიერთობა ჰქონდა ქმართან. ლევანმა არჩილ მეფის დახმარებით, საეკარელი პირველი ცოლი თამარი, დაიბრუნა და თინათინს გაშორდა.

3. ბაგრატ მეფე დადიანთან ჭიდილში გიორგი გურიელს ეყრდნობოდა. ამავე დროს, გრძნობდა რა გურიელის ლტოლვას თამარ დედოფლისადმი, ცდილობდა მათი შეხვედრა აეცილებინა. ამ მიზნით მან თამარისაგან ნაშობი ქალიშვილი მიათხოვა გურიელს.

მთელი ცხოვრება ერთ ქალს დასდევდნენ,

მის გამო ჰქონდათ ფარული მტრობა
შემდეგ, ქალი რომ დადიანს დარჩა, საშველად იწყეს თურქების ხმობა
ახლაც ხომ მოხდა, თურქების ძალით, მეფობა უკან რომ დაიბრუნა
არ განიხილა ერის ტკივილი, მშრომელთა ბედზე კი არ იბრუნა
ზუგდიდს დაეცა, ლევანს უყვლა, თამარი უკან წამოიყვანა
ახლა ეს მითხარ, ასეთი ქცევით მეფე ავანაკს არ დაემგვანა?¹
ასეთი ქცევით რომელი იყო არ ჰგავდა წურბელს და სისხლის მწოველს
კაცთა ქაჯობა მე დაგანახე, შენ აზრი ჰკითხე შენს ჟამთა მროველს.

ჟამთა მროველი — ერის ყოფისთვის და მომავლისთვის

ხელისუფალი უნდა ზრუნავდეს
პირადი დათმოს, საერთოსათვის უნდა იწოდეს, ცეცხლში ბრუნავდეს
პირიქით თუა, ერი ტანჯული, ხელისუფალის არი მსახური
ერს უფლება აქვს ჩამოიშოროს, როგორც მუწუკი რამ უსახური
ერის უფლება, უფლის ნებაა, მიწიერთათვის გამჟღავნებული
ხელისუფალმა ეს თუ ვერ იგრძნო, თავად დარჩენა ბოლოს ენებული
ქვეყნად ყოველი მოდის შიშველი, სხვაფრთხის არვინ არი მნახველი
სიმდიდრის ქონით რა ემატებათ, წავლენ, დარჩება მხოლოდ სახელი
ოქროს მოხვეჭით, მეტის სიხარბით, განა კაცობა, მიემატებათ?
თავს იტყუებენ, სულს იმძორებენ, უნამუსობა დაეხატებათ
ვინც მოძმეს ჰყიდის, ის ჯერ თავს ჰყიდის,

ხდება შემკრები მცირის და დიდის
როგორ იქნება ასეთი კაცი ქვეყნად გამდები სიკეთის ხიდის?
უფრო დიდია ამ ქვეყნად კაცი, რაც მეტად არი ერის მსახური
მეტის შემძლები ხდება უკვდავი, ფულის ტრფიალი კი უსახური
კაცობის განცდა უცხო ხილია, სიკეთით თესვა ფრთა გაშლილია
რაზედ რა ითქვა, — გაკვეთილია, შეფასებაში თქვენც წვლილია.

1. კვლავ გამეფებული ბაგრატი მალევე თავს დაესხა ლევან დადიანს და თამარი კვლავ წაართვა. დადიანი კი აიძულა თინათინს შერიგებოდა. ლევან დადიანს ამის შემდეგ დიდხანს აღარ უცოცხლია. 1680წ. იგი გარდაიცვალა.

ბაგრატი მეფესაც არ დარჩენოდა დიდი დღე. 1681 წ. ბაგრატი მიიცვალა. ამით ის-არგებლა გიორგი გურიელმა. მან ბაგრატი-თამარის ქალიშვილი დარეჯანი გაუშვა, სიდედრი მოიყვანა ცოლად და ამ გზით იმერეთში გამეფდა.

იმერეთის სამეფოში კომედიანტების მიერ, ოცი წელი თამაშდებოდა ტრაგედია – ეძიე ქალი.